

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Michaela Václavková

**Výslech jako důkazní prostředek v trestním
řízení**

(se zaměřením na sporné metody prověřování výpovědi)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 4. září 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 181 536 znaků včetně mezer.

Michaela Václavková

V Praze dne 4. září 2023

Na tomto místě bych ráda poděkovala *prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc.* za vedení mé diplomové práce, jeho vstřícný přístup, ochotu, cenné rady a připomínky. Dále bych ráda poděkovala *por. Mgr. Martině Kopecké, npor. PhDr. Renému Sabolovi* a v neposlední řadě také *pplk. PhDr. Bc. Daně Štěpánkové, LL.M.* ze poskytnuté rozhovory a cenné poznatky z praxe.

Obsah

Úvod.....	1
TEORETICKÁ ČÁST	3
1 Výslech jako důkazní prostředek	3
1.1 Obecně k pojmu výslech.....	4
1.1.1 Výslech z pohledu trestního práva	5
1.1.2 Výslech z pohledu kriminalistiky.....	7
1.1.3 Výslech z pohledu forenzní psychologie	7
1.2 Příprava, průběh a dokumentace výslechu	8
1.2.1 Příprava výslechu	8
1.2.2 Průběh výslechu	9
1.2.3 Dokumentace výslechu	10
1.3 Druhy výslechů.....	11
1.3.1 Specifika výslechu dětí.....	12
1.4 Lež a lživá výpověď	15
1.4.1 Věrohodnost výpovědi a její rozpoznávání	18
2 Sporné a nepřípustné metody prokazování pravdivosti výpovědi	21
2.1 Sugestivní a kapciózní otázky	21
2.2 Fyziodetekční vyšetření.....	26
2.2.1 Podstata fyziodetekčního vyšetření	30
2.2.2 Průběh fyziodetekčního vyšetření	32
2.2.2.1 Základní zásady	32
2.2.2.2 Překážky vyšetření (kontraindikace)	34
2.2.2.3 Jednotlivé fáze fyziodetekčního vyšetření.....	39
2.2.3 Současná právní úprava a použití polygrafu v ČR.....	46
2.2.3.1 Využití fyziodetekčního vyšetření mimo oblast trestního práva	52

2.2.4	Konkrétní případy využití fyziodetekčního vyšetření.....	53
2.3	Vyšetřovací hypnóza	56
2.3.1	Praktické využití hypnózy	60
2.4	Sérum pravdy.....	61
PRAKTICKÁ ČÁST.....		65
3	Rozhovor na téma sugestivních a kápiciozních otázek.....	65
4	Rozhovor s odborným pracovníkem fyziodetekce	70
Závěr.....		78
Seznam použitých zdrojů.....		80
Abstrakt.....		85
Abstract.....		86

Úvod

Výslech je nejčastěji používaným a nejrozšířenějším důkazním prostředkem v procesu dokazování. Vzhledem ke skutečnosti, že jej lze využít při vyšetřování jakéhokoliv trestného činu, může být pro trestní řízení zcela stěžejním. Neodmyslitelnou roli zastává především v případech, kdy slouží jako jediný zdroj poznání okolností trestného činu. V takovýchto případech pomáhá výslech k řádnému zjištění a objasnění jednotlivých skutečností, které jsou důležité pro trestní řízení. Z toho ovšem plyne také potřeba zajistit, že výpověď, která je výsledkem výslechu, bude co nejvíce odpovídat skutečnosti.

Jelikož je problematika výslechu sama o sobě velice rozsáhlá, bylo téma závěrečné práce zaměřeno na takzvané sporné metody prověřování výpovědi. Toto téma bylo zvoleno především z důvodu, že se jedná kontroverzní problematiku, na níž se mezi odborníky i laickou veřejností stále objevují rozdílné názory.

Cílem této diplomové práce je popis a rozbor vybraných metod, které jsou v rámci trestního řízení používány spíše zřídka, a i přes to, že mohou vést k prověření výpovědi, názor na jejich použití stále není jednoznačný. Diplomová práce by měla podat obecný přehled o těchto způsobech prověřování výpovědi, a zároveň přiblížit problematiku možnosti jejich využití jako důkazu v trestním řízení. Zaměření na problematiku využívání těchto metod a zhodnocení možnosti jejich použití v trestním řízení je jedním ze stěžejních cílů této práce.

K tomu, aby mohl být poskytnout ucelený obraz o této problematice, je zapotřebí provést literární rešerši, především prostudovat odbornou literaturu týkající se jednotlivých rozebíraných metod, a to včetně odborných článků. Pominout nelze ani platnou právní úpravu a relevantní judikaturu. Jednotlivé zdroje je třeba zhodnotit a analyzovat, stejně tak je potřeba provést vzájemnou komparaci získaných informací. Následně je nutné utvořit z podstatných informací souvislý celek, který poskytne o problematice ucelený přehled.

Dalším cílem práce je také ověřit nasbírané informace a získat poznatky z praxe o předmětné problematice, a to za využití empirického zkoumání, kterým má být pro účely této diplomové práce rozhovor s odborníkem, který se některé ze sporných metod buďto věnuje nebo se s využíváním některé z nich setkává.

Tato práce je rozdělena na dvě hlavní části, a to část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se dále dělí na dvě kapitoly. První z nich se zabývá výslechem jakožto důkazním

prostředkem v trestním řízení, přičemž po krátkém vymezení tohoto pojmu jak z pohledu trestního práva, tak z pohledu kriminalistiky a forenzní psychologie, je v této části stručně popsán také průběh samotného výslechu, a to včetně jeho přípravy a dokumentace. Diplomová práce dále v této kapitole představuje různé druhy výslechů a nezapomíná ani na specifické požadavky při výslechu dětí. Součástí je také podkapitola věnující se lži a lživé výpovědi, a s tím související věrohodnost výpovědi a možnosti jejího rozpoznávání.

Drhá kapitola této práce nese název sporné a nepřijatelné metody prokazování pravdivosti výpovědi. Zde je již věnována pozornost jednotlivým metodám, které mohou pomáhat při výslechu jednotlivých osob. První podkapitola je věnována problematice sugestivních a kapciózních otázek, které jsou sice při výslechu zakázány, ovšem ne vždy lze jejich použití zcela zabránit. V druhé, nejrozsáhlejší podkapitole, se diplomová práce zabývá fyziodekčními vyšetřeními. Kromě samotné podstaty této metody, je zde popsán průběh vyšetření, a to včetně základních zásad a překážek, které zabraňují provedení fyziodekčního vyšetření. Podkapitola zároveň obsahuje rozbor právní úpravy metody fyziodekce a uvádí i konkrétní případy, kdy byla tato metoda v trestním řízení využita. Mezi další metody prověřování výpovědi, které jsou v této kapitole rozebrány, patří dále vyšetřovací hypnóza, a nakonec také sérum pravdy.

Praktická část této práce obsahuje dva rozhovory, které byly do práce zahrnuty za účelem získání poznatků z praxe a ověření získaných informací. První rozhovor, na který odpovídali hned dva příslušníci Policie České republiky, se týká sugestivních a kapciózních otázek. Druhým rozhovorem, který je do této práce zahrnut, je rozhovor s odbornou pracovnící Kriminalistického ústavu Praha, která odpovídala na otázky z problematiky fyziodekčního vyšetření.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Výslech jako důkazní prostředek

Dokazování je nedílnou a nezbytnou součástí trestního řízení, která je nepostradatelným předpokladem pro vydání meritorního rozhodnutí ve věci samé. Vedle rozhodování je dokazování prakticky nejvýznamnější procesní činností orgánů činných v trestním řízení. V trestním řízení se meritorně rozhoduje o události, která se stala v minulosti a je proto jasné, že orgány činné v trestním řízení, které o dané věci rozhodují, nebyly u takové události přítomny a nemohly se s ní seznámit přímým pozorováním.¹ Vzhledem ke skutečnosti, že orgány činné v trestním řízení nemohou skutečnosti poznávat přímo, je potřeba, aby došlo ke zjištění jednotlivých okolností nepřímým způsobem, tedy za pomoci rekonstrukce události. K tomu dochází za pomoci dokazování, tedy zákonem stanoveným postupem orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů směřující k vyhledání, zjišťování, provádění a hodnocení důkazů v trestním řízení, které jsou podkladem pro rozhodnutí o vině a trestu, jako i pro další postup trestního řízení.² Dokazování je nejdůležitějším institutem trestního práva, jen jeho prostřednictvím mohou, a také musí orgány činné v trestním řízení zjistit zákonem požadovaný skutkový stav konkrétní věci, a to v takové míře, že o něm nejsou důvodné pochybnosti.³

Důkazním prostředkem je v rámci důkazního práva, tedy souhrnu pravidel a norem trestního práva procesního, které upravují proces dokazování, myšlen určitý nástroj či způsob, který slouží ke zjištění a poznání skutkové okolnosti. Prostřednictvím důkazního prostředku nabývá orgán činný v trestním řízení potřebné poznatky o vyšetřované události. Důkazním prostředkem může být tedy například výslech svědka nebo ohledání místa činu.

Důkazem se rozumí přímý poznatek nebo výsledek, který orgán činný v trestním řízení získal z důkazního prostředku. Jedná se o výsledek procesní činnosti orgánů činných v trestním řízení, který byl získán dokazováním, a to bez ohledu na to, zda je tento poznatek pravdivý nebo jaká je jeho důkazní hodnota. Jako důkaz si můžeme představit například výpověď

¹ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0, s. 6-8.

² BRUCKNEROVÁ, Eva. *Trestní právo hmotné a procesní*. 5., doplněné a přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2022. ISBN 978-80-280-0067-7, s. 204.

³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 344.

vyslýchané osoby, informace získané ohledáním, závěry vyplývající ze znaleckého zkoumání, poznatky vyplývající z listinných, obrazových či jiných záznamů apod.⁴

Dle ustanovení § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) (dále jen „trestní řád“) může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci s tím, že trestní řád vyjmenovává v trestním řízení nejčastěji používané důkazní prostředky. Mezi nejčastější a častokrát také jediný důkaz v trestním řízení patří výpověď, jakožto výsledek výslechu, který je nerozšířenějším důkazním prostředkem.

1.1 Obecně k pojmu výslech

Pojmem výslech rozumíme určitý zákonem upravený proces, při kterém získává vyslychající od vyslychaného informace o určité nastalé skutečnosti či události, které následně zpracovává a hodnotí. Vyslychající za pomoci výslechu získává výpověď, která je výsledkem tohoto úkonu a obsahuje sdělení o vyšetřovaných událostech, přičemž cílem výslechu je, aby tato výpověď byla úplná a věrohodná⁵ a pomohla vyslychajícímu utvořit si o dané situaci takovou představu, jako by ji vnímal vlastními smysly.

Výslech je pro svoji univerzální povahu, tedy možnost využít jej při vyšetřování jakéhokoliv trestného činu, nejčastěji používaným a nejrozšířenějším důkazním prostředkem, který hraje v trestním řízení zásadní roli, a to obzvláště v případech, kdy slouží jako jediný zdroj informací o zjišťovaných skutečnostech, které jsou významné pro trestní řízení. V takovýchto případech nelze bez řádně provedeného výslechu buďto významné skutečnosti zjistit a řádně objasnit okolnosti trestného činu, nebo tak lze učinit pouze s velkými obtížemi. V takovýchto případech má výpověď stěžejní postavení, jelikož je na jejím základě rozhodováno o vině a trestu. Je tedy nezbytné, aby orgány činné v trestním řízení zajistily, že takováto výpověď bude co nejvíce odpovídat skutečnosti, čímž zároveň dojde k naplnění jedné ze základních zásad trestního řízení, a sice zásady zjištění stavu bez důvodných pochybností, typicky také nazývanou zásadou materiální pravdy.

⁴ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, s. 377–380.

⁵ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-153-3, s. 13.

Na výslech můžeme nahlížet z různých stran, vzhledem k tomu, že se jedná o proces, kterým se zabývá hned několik vědeckých odvětví, která jej zároveň definují. Mezi tato odvětví patří trestní právo, které nahlíží na výslech jako na procesní úkon, kriminalistika, která chápe výslech jako kriminalistickou metodu, a v neposlední řadě také forenzní psychologie, která výslech vnímá jako specifickou formu sociálního styku.

1.1.1 Výslech z pohledu trestního práva

Trestní právo procesní chápe výslech jako právem upravený proces, kterým dochází k získávání výpovědi jakožto důkazu od vyslýchaného, který je v tomto případě nositelem důkazu.⁶ Z hlediska trestního práva se jedná o „procesní úkon zaměřený na to, aby se z výpovědi vyslýchaného získaly co nejpřesnější a co nejúplnější poznatky (informace, údaje) o zjišťované skutečnosti.“⁷ Za pomoci výslechu tedy orgány činné v trestním řízení získávají představu o skutečnostech důležitých pro trestní řízení.

Základní rámec právní úpravy výslechu je obsažen v zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) a dále v usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina základních práv a svobod“). V rámci ústavního pořádku jsou upraveny případy týkající se odepření výpovědi. Listina základních práv a svobod upravuje základní pravidla pro odepření výpovědi v hlavě páté nazvané právo na soudní a jinou právní ochranu, a to konkrétně v čl. 37 odst. 1, který stanovuje: „Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.“ Toto ustanovení zakotvuje právo každého, komu veřejná moc ukládá jakoukoliv důkazní povinnost, na odepření výpovědi v případě stanovených důvodů. Lze jej navíc aplikovat i mimo rámec jakéhokoliv řízení, tedy například i před jeho formálním započatím.⁸ Druhým důležitým ustanovením, které je zahrnuto do stejné hlavy, je ustanovení čl. 40 odst. 4, které říká: „Obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.“ Ústava na rozdíl od Listiny základních práv

⁶ Tamtéž, s. 13–15.

⁷ PÚRY, František. § 91 [Zjištění totožnosti obviněného, jeho poučení a další úkony]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1406.

⁸ KOPA, Martin. Čl. 37 [Právo odepřít výpověď a procesní rovnost]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 1.

a svobod uvádí konkrétní ústavní činitele⁹, kterým právo odepřít výpověď náleží. Toto právo náleží členům parlamentu, a to dle čl. 28: „Poslanec i senátor má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem svého mandátu, a to i poté, kdy přestal být poslancem nebo senátorem.“, a dále soudcům Ústavního soudu, o nichž hovoří čl. 86 odst. 3: „Soudce Ústavního soudu má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem funkce, a to i poté, kdy přestal být soudcem Ústavního soudu.“

Na zákonné úrovni upravuje výslech především trestní řád, a to konkrétně v hlavě páté, dokazování, kde jsou upraveny základní zásady pro průběh výslechu a pro jeho dokumentaci. Dále jsou v této hlavě upravena pravidla pro výslech určitých osob, jako je obviněný, svědek nebo znalec. Dalším právním předpisem, který se výslechu dotýká je také zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim nebo zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“), který v ustanovení § 57 mimo jiné stanovuje povinnost postupovat při výslechu mladistvého ohleduplně a šetřit jeho osobnost.

Účelem právní úpravy je především stanovit zákonné důvody a mantinely výslechu tak, aby v rámci trestního řízení nedocházelo k bezdůvodným zásahům do práv a svobod, která jsou zaručena Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami. Dle zásady přiměřenosti, která je jednou z hlavních zásad dokazování v trestním řízení, by měl postup orgánů činných v trestním řízení do práv zasahovat v co nejmenší míře a pouze v odůvodněných případech, a to ať už se jedná o osobu, proti níž je řízení vedeno nebo o ostatní osoby, kterých se jednotlivé úkony v rámci trestního řízení týkají.¹⁰ Z tohoto důvodu obsahuje právní úprava práva a povinnosti jak vyslychaného, tak vyslychajícího, čímž zabezpečuje, aby nedocházelo ke svévolnému zneužívání výslechu, ale zároveň došlo k naplnění účelu dokazování, tedy ke zjištění skutkového stavu věci.

Vzhledem ke skutečnosti, že trestní předpisy neobsahují žádná doporučení, jak vést výslech tak, aby byl co možná nejefektivnější, zabývají se touto problematikou také obory kriminalistiky a forenzní psychologie.

⁹ Ústavní činitel je souhrnné označení pro představitele státu a nejvyšší úředníky, pokud jsou jejich funkce uvedeny výslovně v Ústavě.

¹⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 96–117.

1.1.2 Výslech z pohledu kriminalistiky

Z pohledu kriminalistiky chápeme výslech jako specifickou metodu kriminalistické praxe. Tato metoda má za cíl získat formou výpovědi co nejpřesnější a nejúplnější kriminalisticky a právně relevantní informace o zjišťované skutečnosti, které jsou uloženy ve vědomí člověka, a které jsou významné pro trestní řízení. To vše z důvodů stanovených zákonem a za dodržení zákonem stanovených podmínek.¹¹ Výsledkem výslechu je výpověď, tedy určité sdělení vyslychané osoby, které obsahuje výslechem získané informace. Za dodržení všech náležitostí požadovaných trestním řádem může výpověď sloužit jako důkaz v trestním řízení nebo jako informace nedůkazního charakteru. Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.¹²

Kriminalistická praxe nám poskytuje velké množství definic výslechu jakožto nejčastěji používané a velmi významné kriminalistické metodě sloužící k získání výpovědi. Ačkoliv se tyto definice velmi neliší, některé, jako je například definice podle kolektivu autorů Musil, Konrád, Suchánek, zahrnují navíc otázku práv a povinností osob vyslychaných a osob vyslychajících: „*Výslechem v kriminalistice rozumíme kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího.*“¹³

1.1.3 Výslech z pohledu forenzní psychologie

Forenzní psychologie jakožto kriminální věda zabývající se chováním a prožíváním jedince v situacích regulovaných právem, navazuje na kriminalistiku a představuje tak podpůrnou vědní disciplínu, která se výslechem zabývá ve dvou směrech. Forenzní psychologie zkoumá výslech jako určitou zvláštní formu interpersonálního jednání, tedy určité mezilidské jednání, které se svou podobou blíží dialogu. Přitom sleduje psychologické pozadí, tedy

¹¹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6, s. 101.

¹² PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-038-3, s. 247-248.

¹³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 327.

psychologické jevy, které se v průběhu výslechu uplatňují. Na druhé straně se forenzní psychologie zabývá výpovědí jakožto výsledným produktem výslechu a zkoumá, jaké psychologické okolnosti se podílejí na jejím utváření, a které ovlivňují její úplnost a pravdivost.¹⁴ Svou nezastupitelnou roli má forenzní psychologie taktéž při posuzování věrohodnosti výpovědi.

1.2 Příprava, průběh a dokumentace výslechu

1.2.1 Příprava výslechu

Vzhledem ke skutečnosti, že cílem výslechu je získat takovou výpověď, která obsahuje úplné a věrohodné informace o zjišťované skutečnosti, je nutné se na tento úkon řádně připravit. Příprava ovlivňuje průběh a výsledek výslechu a hraje tak důležitou roli k naplnění celkového cíle, a proto by neměla být podceňována, ačkoliv se tak v praxi někdy děje.

Odborná literatura rozděluje přípravu výslechu na dvě hlavní části, a sice přípravu obsahovou, která se dále dělí na fázi analytickou a fázi syntetickou, a přípravu organizačně-materiální. Analytická fáze obsahové přípravy spočívá v rozboru dosud získaných poznatků a ujasnění okruhu všech okolností objasňované události. V této fázi dochází především k určení těch okolností, které nejsou objasněné nebo jsou objasněné pouze částečně a okolností, které mají být výslechem objasněny. V rámci analytické fáze dochází k analýze následujícího:

a) Dosud shromážděných materiálů

Vyslýchající se v rámci přípravy na výslech seznamuje se shromážděnými materiály, které nejčastěji dělíme na materiály důkazní a materiály pomocné. Mezi důkazní materiály patří především zajištěné stopy, znalecké posudky a odborná vyjádření, protokoly o vykonaných úkonech, oficiální zprávy úřadů a podobně. Do pomocných materiálů řadíme například různé druhy záznamů (jako je například oznámení poškozeného nebo svědka), operativně-pátrací materiály nebo například poznatky z jiných spisů.

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 282-283.

b) Osoby a osobnosti vyslýchaného

Analýza osoby a osobnosti vyslýchaného probíhá společně s analýzou důkazních a pomocných materiálů a jejím cílem je získat poznatky o vyslýchané osobě. Vyslýchaná osoba může mít určitou charakteristickou vlastnost, kterou je potřeba při výslechu zohlednit (například se může jednat o recidivistu, zvlášť zranitelnou oběť nebo třeba o osobu, k jejímuž výslechu bude potřeba přizvat tlumočníka). Analýza vyslýchaného je důležitá především z důvodu určité předvídatelnosti chování a zvolení vhodného přístupu k vyslýchanému.

c) Schopností vyslychajícího

Analýzou schopností vyslychajícího je myšlena schopnost vést konkrétní výslech, tedy umět navázat s vyslychaným kontakt, získat podstatné informace a reagovat na vzniklé situace.

V syntetické fázi přípravy poté vyslychající modeluje možný průběh a určuje zejména cíl, formu a předmět výslechu, čas a místo, způsob zajištění přítomnosti vyslychané osoby a dalších nutných účastníků, případně způsob utajení totožnosti vyslychaného. V neposlední řadě vypracovává vyslychající v syntetické fázi plán výslechu.

Druhou fází přípravy výslechu je organizačně-materiální příprava, která je zaměřena především na vliv prostředí při výslechu. V rámci této fáze přípravy je potřeba zvolit vhodné prostředí pro konání výslechu, určit, jaké osoby budou u výslechu přítomny a dále organizačně a technicky výslech zajistit.

1.2.2 Průběh výslechu

Výslech se odehrává ve třech stádiích, které kriminalistika v souladu s požadavky trestního řádu doporučuje:

1) Úvodní stádium výslechu

Úvodní stádium výslechu slouží k navázání kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným. V tomto stadiu dochází k ověření totožnosti vyslychaného, seznámení jej s předmětem výslechu a poučení o jeho právech a povinnostech. Vyslychající v tomto stadiu získává informace o vztahu vyslychaného k projednávané věci, jeho osobní poměry a případné předcházející tresty.

2) *Monolog*

Stadium monologu neboli stádium souvislého líčení plynule navazuje na úvodní stadium, přičemž v průběhu tohoto stadia vyslýchaný volně vypovídá k předmětné věci, ať už se jedná o skutečnosti, které vnímal vlastními smysly nebo se je dozvěděl od jiných osob. Ve stadiu monologu by neměl být vyslýchaný bezdůvodně přerušován.

3) *Dialog*

Posledním ze stadií je stadium otázek a odpovědí, při kterém vyslychající klade za účelem doplnění, upřesnění a prověření výpovědi vyslýchanému otázky, které by měly být kladeny srozumitelně tak, aby na ně mohl vyslýchaný jednoznačně odpovědět.¹⁵

1.2.3 Dokumentace výsledku

Výslech se obligatorně zaznamenává písemně v podobě protokolu, který obsahuje celý průběh výsledku a obsah výpovědi. Kromě výpovědi samotné obsahuje protokol také základní postup, jakým k výpovědi došlo. Protokol o výsledku typicky obsahuje osobní informace o vyslýchaném a jeho poučení, dále část monologu a následně otázky kladené vyslychajícím a odpovědi vyslychaného. Výpověď je do protokolu přepisována autenticky, bez jakékoliv stylistické či laterální úpravy, z tohoto důvodu je možné nalézt v protokolu o výpovědi také nespisovné či hanlivé výrazy, které vyslychaný při výsledku použil. V protokolu se také mohou objevit poznámky ohledně reakcí vyslychaného, např. pokud je silně rozrušen, brečí a podobně. Protokol je sepisován jedním z následujících způsobů:

- protokol je sepsán najednou po skončení výsledku – tento způsob se používá pouze u kratších výpovědí, jelikož zde existuje možnost zkrácení obsahu výpovědi;
- protokol je sepisován slovo od slova během výsledku;
- protokol je sepisován v průběhu výsledku po částech.¹⁶

¹⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4, s. 59-62.

¹⁶ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6, 124.

1.3 Druhy výslechů

Výslech můžeme rozlišovat podle různých hledisek a kritérií. Prvním z nich je procesní postavení vyslýchané osoby, při kterém zohledňujeme postavení vyslýchaného dle trestního řádu:

- výslech osoby podávající vysvětlení;
- výslech podezřelého nebo obviněného;
- výslech svědka;
- výslech poškozeného;
- výslech znalce.

Procesní postavení není samozřejmě jediným možným kritériem, podle kterého můžeme druhy výslechů dělit. Mezi další hlediska patří například hledisko vybraných kriminalisticko-taktických hledisek, mezi které patří následující:

- **Věk** – věk je velmi důležitým faktorem, který musí být při výslechu zohledněn. Jinak bude totiž veden výslech dospělé osoby a výslech mladistvého nebo dokonce dítěte. Stejně tak se přihlíží i k vysokému věku při výslechu starých osob. Věk má velkou roli na vnímání skutečností a jejich uchování v paměti, ale také na reprodukci a vyjadřování, a proto je nutné k němu při výslechu přihlížet.
- **Kriminální zkušenost** – podle kriminální zkušenosti rozdělujeme vyslýchané osoby na netrestané, bez předchozí zkušenosti s výslechem a netrestané, ale již v minulosti vyslýchané, a dále trestané či recidivista.
- **Mentální úroveň** – výslech je vždy potřeba přizpůsobit mentální úrovni vyslýchaného, ať už jde o jedince psychicky nemocného, se sníženým intelektem nebo o osobu s omezenou způsobilostí k právním úkonům. Výslech je třeba v takovýchto případech vést tak, aby osoba rozuměla poučení a kladeným otázkám.
- **Fyzický stav** – V některých případech je ke zjištění skutkového stavu potřeba vyslechnout osoby, která jsou nemocné, zraněné, nebo umírající, ale třeba také těhotné ženy. V takovýchto případech nebývá výjimkou předchozí konzultace s lékařem nebo například změna místa výslechu na nemocniční prostředí.¹⁷

¹⁷ Tamtéž, s. 102-104.

Podle charakteru komunikace a interakce mezi vyslychajícím a vyslychaným, dělíme výslechy na výslechy přímý, nepřímý a zprostředkovaný. Výslechem přímým je myšlena situace, kdy komunikace mezi vyslychajícím a vyslychaným je bezprostřední, tedy vyslychaná osoba přímo sděluje informace o určité události vyslychajícímu. V případě, že mezi vyslychajícím a vyslychaným existuje určitá jazyková bariéra a výslech se koná za použití tlumočnicka, hovoříme o takovémto výslechu jako o výslechu nepřímém. Zprostředkovaný výslech je případ, kdy je výslech zprostředkován videokonferencí.¹⁸

Dalším z důležitých kritérií při výslechu je vztah vyslychané osoby k vlastní výpovědi. Podle tohoto hlediska můžeme výslechy rozdělit následovně:

- ***Osoby, které chtějí vypovídat pravdu a jejichž úmysl se kryje s nastalým následkem*** – jedná se o situaci, která je nejpříznivější, jelikož osoba chce v takovémto případě vypovídat pravdu a taktéž i činí.
- ***Osoby, které chtějí vypovídat pravdu, avšak úmysl se z některých objektivních nebo subjektivních důvodů s nastalým následkem nekryje*** – v takovémto případě by sice osoba chtěla vypovídat pravdu, ovšem je zde nějaká skutečnost, která jí v tom brání.
- ***Výslech osob, které nechťejí vypovídat pravdivě*** – takováto situace je samozřejmě nejméně příznivá, jelikož osoba v rámci výslechu uvádí nepravdivé informace a výsledkem takového výslechu je nevěrohodná výpověď.¹⁹

1.3.1 Specifika výslechu dětí

Věk je jedním z faktorů, které mohou ovlivnit průběh a výsledek výslechu a z tohoto důvodu je mu také potřeba věnovat dostatečnou pozornost. Pokud není stanoveno jinak, považuje se za dítě podle ustanovení § 126 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“) osoba mladší osmnácti let. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v ustanovení § 2 pod souhrnný pojem mládež řadí děti, za které jsou podle tohoto zákona považovány osoby mladší patnácti let a mladistvé, což je pojem označující osoby, které již

¹⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4, s. 57.

¹⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 327-328.

dovršili věku patnácti let, ale zároveň nepřekročil osmnáctý rok svého věku. Podle psychického vývoje lze děti, jakožto osoby mladší osmnácti let, rozdělit do následujících kategorií:

- **kojenecký věk a rané dětství** – kojenecký věk a rané dětství je kategorie, do které spadají děti ve věku do tří let. Tyto děti zpravidla ještě nemluví, nebo komunikují pouze za pomoci jednoduchých slov či vět.
- **předškolní věk** – do předškolního věku spadají děti v rozmezí tří až šesti let. V předškolním věku si děti začínají uvědomovat sami sebe a začíná se u nich rozvíjet schopnost zapamatovat si okolní realitu a reprodukovat ji.
- **mladší školní věk** – v tomto věku, za který je považován věk od šesti do jedenácti let, se začíná objevovat záměrné vnímání a logické úvahy dítěte. Dítě začíná typicky získávat zkušenosti z oblasti společenských vztahů a morálního jednání. Zároveň může v tomto věku docházet ke zveličování a vydávání představivosti za skutečnost.
- **střední školní věk** – tedy věk od jedenácti let do čtrnácti až patnácti let. V tomto věku je třeba počítat s možnou samolibostí, nedůtklivostí, odmítáním nebo dokonce i hrubostí či nedostatečně pevnou vůlí. U dětí v tomto věku se objevuje zesílené sebevědomí a pocit povinnosti a odpovědnosti.
- **starší školní věk** – toto období, tedy období do osmnácti let, se vyznačuje značnou nestálostí, jelikož dochází k formování osobnosti dítěte, které se snaží zaujmout místo ve společnosti. V tomto věku se může projevit snaha o nezávislost či například rychlé změny nálad.²⁰

Vzhledem k tomu, že jsou děti mnohem více ovlivnitelné a jejich osobnost se teprve utváří, je třeba při výslechu respektovat především jejich rozumovou, duševní a mravní vyspělost. Ustanovení § 102 trestního řádu upravuje odchylky při výslechu osoby mladší osmnácti let, které je potřeba dodržet v případě, že dochází k výslechu o okolnostech, jejichž ožívání v paměti by vzhledem k věku této osoby mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj. To, zda se o takové okolnosti jedná, je potřeba posoudit v každém případě individuálně vzhledem k věku vyslychané osoby, charakteru trestné činnosti a povaze okolností, o nichž má osoba vypovídat. Odchylky stanovené trestním řádem je pak kromě obecných ustanovení o výslechu nutné dodržet. Výslech musí být především prováděn zvlášť

²⁰ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 262–263.

šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem tak, aby ho, pokud možno, nebylo třeba opakovat.

K výslechu musí být také vždy přibrán orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba, která má zkušenost s výchovou mládeže. Přibrání je nutné učinit za účelem zajištění správného vedení výslechu a případně také konkretizování stupně duševního a mravního vývoje dítěte. Před provedením samotného výslechu je dítě také potřeba poučit, a to přiměřeně jeho věku.²¹ Při formulování otázek je nutné brát v potaz, že děti bývají mnohem více ovlivnitelné, a tak se u nich bude častěji objevovat potřeba zavděčit se vyslychajícím. Dítě tak může uvádět na otázky takové odpovědi, u nichž má za to, že si je přeje vyslychající slyšet. Je proto nutné pokládat otázky při výslechu tak, aby v nich nebylo nikterak naznačeno, jakým směrem by se měla odpověď ubírat. Vyslychající by měl používat především otevřené otázky, jelikož v případě možnosti odpovídat pouze ano nebo ne, mají děti tendenci odpovídat spíše kladně.

Vliv na průběh výslechu dítěte má také okolní prostředí, které může výrazně ovlivnit výpověď. Jak prostředí, tak atmosféra výslechu by měly v dítěti vzbuzovat pocity bezpečí a klidu.²² Pro tyto účely jsou zřizovány speciální výslechové místnosti, které jsou přizpůsobeny pro výslech dětí. Jsou vymalovány vhodnými barvami, obsahují vhodný nábytek, obrázky, hračky, knížky a jsou celkově zařízeny tak, aby co nejvíce navozovaly pocit bezpečí a pohody. Místnosti jsou zároveň vybaveny tak, aby dítě zbytečně nerozptylovaly, neodváděly jeho pozornost a aby je bylo možné zároveň využít i pro výslech starších dětí.²³ Součástí vybavení místnosti jsou také panenky Jája a Pája, které se používají především při výslechu zneužívaných dětí. Panenky jsou anatomicky rozlišeny na chlapce a dívku a umožňují vyslychanému dítěti vyšetřované skutečnosti ukázat či napodobit za pomoci těchto panenek, namísto toho, aby je muselo slovně popisovat.²⁴

²¹ PÚRY, František. § 102 [Výslech dítěte]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1500-1501.

²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 342-344.

²³ Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2011 [cit. 29.08.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>.

²⁴ GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3, s. 197.

1.4 Lež a lživá výpověď

S lhaním, tedy procesem vydáváním určité nepravdy za pravdu, se všichni setkáváme skoro denně, ať už jsme si toho vědomi nebo ne. Výsledkem tohoto procesu je lež, kterou lze definovat jako projevenou nepravdu, která je nejčastěji motivována snahou vyhnout se nepříjemnostem nebo získat nějaký prospěch či výhodu.²⁵ Existuje ovšem další řada definic, které lež vymezují, mezi které patří například definice, která lež chápe jako „tvrzení, ve kterém zcela vědomě říkáme opak toho, čemu věříme“, nebo „úspěšný či neúspěšný záměrný akt, jehož cílem je v někom bez předchozího varování vzbudit přesvědčení, které my sami považujeme za nepravdivé“. Lhaní potom můžeme chápat jako činnost, při které druhému sdělujeme tvrzení, o němž jsme přesvědčení že je klamné, a to se záměrem, aby toto tvrzení druhá osoba považovala za pravdivé, nebo se záměrem, aby druhá osoba uvěřila, že my jako sdělovatel, tomuto tvrzení věříme. Ať už je lež jakožto produkt lhaní vymezena jakkoliv, většina definic se shoduje v tom, že lež by měla obsahovat dvě komponenty, a to úmysl lhát a nevědomost adresáta o tom, že je obelháván.²⁶

Kritérium úmyslu je splněno v případě, kdy má osoba možnost výběru mezi tím říci pravdu a lhát, a i přesto se úmyslně rozhodne předat nepravdivou informaci. Druhé kritérium, tedy kritérium nevědomosti adresáta o tom, že je obelháván, je splněno v případě, kdy druhému člověku není nikterak naznačeno, že určitý projev by nemusel být pravdivý, a zároveň tomu nenaznačuje ani situační kontext. Kritérium nevědomosti adresáta tak nebude například naplněno v případě divadelních či kouzelnických představení, kdy je publiku jasné, že v odehrávané situaci není vše pravda, a na tuto skutečnost přistupuje.²⁷ Ačkoliv v dnešní době existuje velké množství více či méně propracovaných teorií vymezující pojem lži a lhaní, i přes to se můžeme setkat s případy, které lži nejsou, i přes to, že se zdají být naplněna základní kritéria lhaní tak, jak byla výše popsána. Mezi tyto sporné případy řadíme například tajemství, tedy určitou informaci svěřenou druhému s tím, aby ji dále nešířil. Do této kategorie spadá nejen tajemství svěřené mezi přáteli nebo partnery, ale také například listovní nebo bankovní tajemství. Druhou spornou skupinou jsou klepy, jakožto negativní hodnotící komunikace o třetí osobě, která není přítomna. Mezi sporné případy dále spadá amnézie, tedy selhání paměti a

²⁵ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-x, s. 294.

²⁶ MYNAŘÍKOVÁ, Lenka. *Psychologie lži*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5472-7, s.14-17.

²⁷ VYBÍRAL, Zbyněk. *Lži, polopravdy a pravda v lidské komunikaci*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0869-3, s. 15-18.

patologické lhaní, kterým rozumíme nutkavou a opakovanou potřebu lhát, ačkoliv neslouží k žádnému prospěchu či cíli.²⁸

Tak, jako neexistuje jednotná definice vymezující lež, tak i případy rozlišování jednotlivých druhů lží se u jednotlivých autorů tato pojetí liší. Jedním z typů rozdělení lží, se kterým se můžeme v odborné literatuře setkat, je následující:

- **Přímé lži (outright lies)** – o přímé lži se jedná v případě, kdy je poskytovaná informace zcela odlišná od toho, co osoba podávající informaci, považuje za pravdu. Přímou lží bude tedy například případ, kdy vyslychaná osoba tvrdí, že nikdy nebyla v určitém klenotnictví, ačkoliv to byla právě ona, kdo z něj před týdnem odcizil většinu šperků.
- **Přehánění (exaggerations)** – přeháněním jsou myšleny takové lži, při kterých dochází k nadhodnocení nebo podhodnocení určitých faktů. Pod přeháněním si můžeme například představit projevení nadměrné lítosti z nemožnosti účastnit se turistického pochodu, ačkoliv nás turistika ve skutečnosti vůbec nebaví a od samého začátku jsme neměli v plánu se takové aktivity zúčastnit.
- **Jemné lži (subtle lies)** – mezi jemné lži řadíme takové lži, které sice zahrnují pravdu, ale mají za cíl uvést adresáta v omyl. Stejně tak do této skupiny patří případy, kdy v rámci sdělování informací dojde k opomenutí relevantních detailů nebo vyhýbání se dotazu. Pokud se tedy například policista v parku zeptá skupiny nezletilých dětí, co tam dělají, a jejich odpověď bude, že pouze posedávají a baví se s kamarády, ačkoliv tam ve skutečnosti přišly také popíjet alkohol, který stihly před policistou schovat, bude se jednat o jemnou lež, jelikož zde došlo k záměrnému nesdělení určitého detailu.²⁹

Uvedené rozdělení, jak již bylo zmíněno výše, není ovšem jediné. Lži můžeme také rozdělit podle závažnosti na další dva typy, a to sociální lži a lži vážné. Podle tohoto dělení patří mezi sociální lži ty, které skoro každý z nás používá velmi často. Tyto lži jsou spíše než snahou uvést někoho v omyl, motivovány dobrými úmysly, jako nezranit city druhého, potěšit ostatní či ukázat sám sebe v lepším světle. Sociální lži používáme téměř denně a setkáváme se s nimi proto v celé řadě situací. Například ujistíme kamaráda, že jeho zakopnutí na rovném chodníku nikdo neviděl, ačkoliv jsme si jisti, že skupina dívek stojících na protější straně si toho musela všimnout nebo pochválíme mamince nový recept, ačkoliv nás nový zdravý dort zase tolik nenadchl. Tyto lži jsou pro naše okolí a zejména ty, kterým jsou adresovány, neškodné, naopak,

²⁸ MYNAŘÍKOVÁ, Lenka. *Psychologie lži*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5472-7, s.129-153.

²⁹ VRIJ, Aldert. *Detecting Lies and Deceit: Pitfalls and Opportunities*. 2. ed. Chichester: John Wiley & Sons Ltd, 2008. 978-0-470-51625-6, s.16-17.

mohou kolikrát dotyčné osobě prospět, mohou nám pomoci vyřešit nepříjemnou situaci či udržet dobré vztahy. Z tohoto důvodu považujeme sociální lži za neškodné a nevinné, většinou je ani jako lži nevnímáme, spíše je chápeme jako zdvořilé chování.

Pojem vážných lží je o něco komplikovanější. Ačkoliv by se mohlo zdát, že do této kategorie budou spadat ty lži, které nespádnou do kategorie sociálních lží, není tomu tak. Vážnost lži závisí na v tomto pojetí na tom, jak je lež pokutována. Některé méně závažnější, typicky každodenní lži, žádnou penalizaci nemají, ačkoliv jsou třeba morálně špatné a společnost je odsuzuje. Takové lži sice mohou vyvolat různé pocity jako je hněv, vina či stud, ale neplynou z nich typicky žádné závažné následky či pokuty. Oproti tomu například lež při vyšetřování trestného činu může mít pro vyslychanou osobu velmi závažné důsledky. Jak již bylo zmíněno, toto rozdělení není úplně jasné, vzhledem ke skutečnosti, že se ve společnosti objevují i takové lži (například lži v případě nevěry jednoho z partnerů ve vztahu), které nespádají do kategorie sociálních lží, ale nemají ani stejně vážný dopad, jako například křivá výpověď, která je trestná dle ustanovení § 346 trestního zákoníku.

Lži lze dále dělit také podle míry pozměnění informace, kterou osoba uvádí. Mezi tři základní kategorie v rámci tohoto rozdělení patří falzifikace, zkreslení a zatajování.

- **Falzifikace** – tímto pojmem rozumíme takzvané úplné lži, tedy případy, kdy podávaná informace se ani trochu neshoduje s pravdou a je jejím opakem. Pokud například vyslychaná osoba uvede, že nikdy žádné peníze nevezala, ačkoliv před tím vzala veškerou hotovost z pokladny, jedná se právě o falzifikaci.
- **Zkreslení** – zkreslení představuje drobné zkreslení pravdy nebo odklony od pravdy, a to s úmyslem dosáhnout nějakého cíle, jako například v případě, kdy se chceme vyhnout tomu, abychom vypadali nedochvilně, a tak tvrdíme, že jsme na domluvený oběd s partnerem jeli rovnou z práce, ačkoliv jsme se po cestě ještě stavili v kavárně na kávu.
- **Zatajování** – v případě, že místo pravdy uvedeme, že si určitou skutečnost nevybavujeme, nepamatujeme nebo, že ji zkrátka nevíme, dochází tak k zatajování. Příkladem může být situace, kdy děti vypráví rodičům, co všechno dělaly doma v době, kdy byli rodiče na dovolené, a nezmíní večírek, který uspořádaly ze soboty na neděli, jelikož vědí, že by se něco takového rodičům určitě nelíbilo.³⁰

³⁰ MYNAŘÍKOVÁ, Lenka. *Psychologie lži*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5472-7, s. 17-21.

V této práci již bylo několikrát zmíněno, že účelem výslechu je získání úplné a pravdivé výpovědi. Úplná a pravdivá výpověď je samozřejmě ideálním výsledkem, ovšem tak jako i v jiných aspektech života, ani v rámci trestního řízení se lhaní nevyhneme. I přes to, že lhaní pro každého z nás může znamenat něco trochu jiného, jelikož všichni máme jinak určené hodnoty, jinak vnímáme to, co je pro nás ještě přípustné a co už je za hranicí, jedná se v rámci trestního řízení o nežádoucí jev, který komplikuje úkol orgánů činných v trestním řízení, a to zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Lež je proto potřeba umět během výslechu odhalit.

1.4.1 Věrohodnost výpovědi a její rozpoznávání

Odborná literatura vymezuje věrohodnost výpovědi jako míru souladu se skutečností a za věrohodnou výpověď pokládá tu, která líčí skutečnosti tak, jak skutečně proběhly, a to bez jakéhokoliv zkreslení nebo informací smyšlených a neodpovídajících realitě.³¹ Zde je třeba poznamenat, že věrohodnost je o něco lépe popsána definicí ve stejné publikaci, která říká, že „*věrohodnost výpovědi je záležitostí vyslychané osoby v tom smyslu, že je přímo spjata s jejím odhodláním a vědomým rozhodnutím vypovídat úplně a pravdivě.*“³² Osoba totiž může podávat pro ni věrohodnou výpověď i v případě, že výpověď jako taková sice nekoresponduje s realitou, ovšem daná osoba si to z nějakého důvodu neuvědomuje a věří, že informace, které při výslechu uvádí, přesně odpovídají tomu, co se v rámci vyšetřované věci odehrálo.

Věrohodnost můžeme rozdělit na obecnou a speciální. Obecná věrohodnost se týká věrohodnosti osobnosti, oproti tomu u speciální věrohodnosti dochází k posuzování jednotlivé výpovědi, zda a popřípadě do jaké míry odpovídá skutečnosti. Pro posouzení věrohodnosti neexistuje jednotná metoda či postup, ten záleží, stejně tak jako zvolení kritérií, na posuzovateli.³³

K rozpoznávání věrohodných a lživých výpovědí dochází již při výslechu, a to analýzou výpovědi v průběhu výslechu. Analýza výpovědi je proces, při kterém dochází ke zjišťování

³¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 360.

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž, s.361-363.

pravdivosti a věrohodnosti výpovědi a také postoje vyslychaného k výsledku. K posouzení věrohodnosti dochází za pomoci tří způsobů:

1) Porovnávání výpovědi s ostatními důkazy

Pokud je výpověď vyslychaného v rozporu s ostatními důkazy, může to být následkem dvou možných příčin. První možností je, že vyslychaný lže. Nemusí se ale vždy nutně jednat o takovou situaci, výpověď vyslychaného se může od ostatních důkazů lišit nebo s nimi být v rozporu i z jiných důvodů, jako je například zapomenutí určitých skutečností nebo špatná reprodukce. V takovýchto případech je důležitá role vyslychajícího, na kterém je, aby zjistil, z jakých důvodů se výpověď vyslychaného liší od ostatních důkazů.

2) Prověření vnitřní shody údajů ve výpovědi

Lživé výpovědi nasvědčují také rozporům mezi výpověďmi jedné osoby, popřípadě nesrovnalosti v rámci jedné výpovědi. K nepřesnostem dochází typicky v případech, kdy si vyslychaná osoba nepromyslí nepravdivé skutečnosti do detailů a z tohoto důvodu si při opakování výpovědi nebo v rámci jedné výpovědi objeví rozpor o vypovězených skutečnostech.

3) Vyjasnění dalších okolností

Posledním způsobem je vyjasnění dalších okolností, kdy vyslychající zjišťuje, zda vyslychaný vůbec mohl určité informace mít, zda mohl některé skutečnosti doopravdy vnímat či si je zapamatovat.

Kromě těchto způsobů hodnocení věrohodnosti výpovědi, je navíc v rámci analýzy výpovědi brána v potaz také neverbální komunikace vyslychaného. Lež se totiž ve většině případů projevuje také na vnějším chování, a lze ji vyzorovat z následujících složek neverbální komunikace:

- **Mimika** – mimika je nejdůležitějším neverbálním komunikačním prostředkem, za jehož pomoci lze z výrazů tváře vyčíst psychický stav vyslychaného. U většiny lidí jsme schopni díky mimice vyčíst z tváře základní emoce, jako je štěstí, překvapení, strach nebo smutek. Je potřeba ovšem počítat i s tím, že některé osoby jsou schopny zastírat své emoce, obzvlášť, pokud už se s výsledkovou situací dříve setkaly.

- **Pohledy** – dle pohledu vyslýchaného (uhýbá pohledem, směřuje jej na jedno místo) lze odhadnout jeho psychický stav, zda například cítí nejistotu, překvapení nebo zda je upřímný a podobně.
- **Tělesné pohyby** – tělesné pohyby nám o psychickém stavu vyslýchaného také mohou hodně prozradit. Dle pohybu končetin, hlavy nebo trupu můžeme zjistit, zda je vyslýchaný nervózní, zda je v klidu nebo je agresivní.
- **Tělesný postoj** – poslední ze složek neverbální komunikace je držení těla a vzájemná poloha všech jeho částí. Vzpřímený postoj nebo sed značí obvykle jistotu a sebevědomí, naopak v případě sklopené hlavy a svěšených ramen bývá typická nejistota či úzkost.

V neposlední řadě bývá pro analýzu výpovědi, a tak i pro posouzení věrohodnosti a správnosti výpovědi, důležitá profesionální zkušenost a intuice vyslychajícího.³⁴

³⁴ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6, s. 117-118.

2 Sporné a nepřipustné metody prokazování pravdivosti výpovědi

Vzhledem ke skutečnosti, že výpověď bývá velmi často jediným důkazem v trestním řízení a může tak být jediným pokladem k rozhodnutí o vině a trestu, je důležité, aby takováto výpovědi byla pravdivá a skutečně líčila okolnosti důležité pro trestní řízení tak, jak se staly. K prokazování a překonávání lživé výpovědi existuje hned několik taktik, ať už se jedná o postupy méně či více využívané.

Speciální skupinu tvoří metody prokazování pravdivosti výpovědi, které nazýváme sporné či nepřipustné. Problematiky těchto metod tkví především v tom, že ačkoliv trestní řád v ustanovení § 89 odst. 2 uvádí, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, u těchto metod je to poněkud nejisté. Metody mohou být sporné či nepřipustné z několika důvodů, ať už se jedná o ponechání úpravy jejich použití na judikatuře soudů, snadné obcházení a ztížená kontrola nebo z toho důvodu, že o takovýchto metodách stále probíhá mezi odborníky diskuse a v odborné literatuře se ohledně nich objevují rozdílné názory.

2.1 Sugestivní a kapciózní otázky

S kladením otázek se v rámci průběhu výslechu setkáme hned ve dvou fázích. První z nich je úvodní stadium výslechu, které slouží k navázání prvního kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným. Jak již bylo zmíněno výše, v průběhu úvodního stadia dochází mimo jiné k získávání informací o vztahu vyslychaného k projednávané věci, vyslychající dále zjišťuje osobní poměry vyslychaného jako jsou například rodinné vztahy, zaměstnání nebo příjem. K zjišťování takovýchto informací dochází především formou otázek, které jsou vyslychanému kladeny. Při výslechu dochází také na stadium dialogu, tedy takové části výslechu, kdy jsou vyslychanému pokládány vyslychajícím dotazy za účelem doplnění, upřesnění a prověření výpovědi. Takovéto otázky nemohou být ovšem pokládány vyslychanému bez dalšího dle libovůle vyslychajícího. Trestní řád v ustanovení § 92 odst. 4 stanovuje, že otázky musejí být kladeny obviněnému jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností a nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět. Ustanovení § 101 odst. 3 potom v poslední větě upravuje velmi podobně situaci v případě svědka, když říká, že svědkovi nesmějí být

kladeny otázky, v nichž by byly obsaženy klamavé a nepravdivé okolnosti nebo okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi.

Vzhledem ke skutečnosti, že otázky kladené při výslechu by měly být kladené jasně a srozumitelně, aby jim vyslychaná osoba porozuměla, je potřeba, aby byly otázky individuálně přizpůsobeny vyslychanému. Při výslechu je nutno brát v potaz rozdíly mezi lidmi, jako je jejich intelekt, vzdělání nebo schopnost vyjadřování. Otázky je potřeba formulovat tak, aby vyslychanému bylo zřejmé, na co se vyslychající táže.

Zákonná úprava dále zakazuje používání sugestivních a kapciózních otázek. Sugescie je pojem, který představuje zvláštní postup ovlivňování. V případě sugescie podsouvá ovlivňující osoba druhému určité informace či představy takovým způsobem, že je druhá osoba přijímá automaticky za své a dále s nimi nakládá jako s vlastními zkušenostmi či názory.³⁵ Sugestivní otázkou máme proto na mysli takovou otázku, kterou se v tázací formě vyslychanému předkládají takové okolnosti, které mají být teprve z jeho výpovědi zjištěny. V takovéto otázce je tedy vyslychanému naznačeno, jak má odpovědět. Pokud se například snažíme zjistit, jak byla v době spáchání trestného činu oblečena určitá osoba, pak by položená otázka, aby byla bez sugestivního ovlivnění, mohla znít například takto: „*Můžete popsat, co měla osoba na sobě?*“. Naopak, zcela sugestivní otázkou by v takovémto případě byla otázka formulovaná takto: „*Měla na sobě osoba modrou košili?*“. Položená otázka nemusí být vždy zcela sugestivní, některé mohou působit méně sugestivní, jak například: „*Vzpomenete si, zda na sobě měla osoba modrou nebo žlutou košili?*“.

Při pokládání sugestivních otázek je důležitý také pojem sugestibilita. Sugestibilita znamená náchyllost jedince přijímat nekriticky a nevědomky cizí myšlenky za vlastní. V případě, že je vyslychaná osoba zvýšeně sugestibilní a v rámci výslechu jsou pokládány sugestivní otázky, je zde zvýšená pravděpodobnost, že dojde k nepravdivé výpovědi. Sugestibilita vyslychané osoby typicky závisí na následujících faktorech:

- **Věk** – děti a straší lidé jsou zpravidla náchylnější k sugesci;
- **Intelligence** – lidé s vyšší inteligencí jsou většinou méně sugestibilní než lidé, kteří mají inteligenci nižší;
- **Pohlaví** – muži bývají v průměru méně sugestibilní než ženy;

³⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4, s. 304-305.

- **Situační faktory** – sugestibilita vzrůstá v případech, kdy se osoba bojí, cítí se nejistá či například cítí úzkost;
- **Duševní zdraví** – některé duševní nemoci, jako je například debilita, paranoidní psychóza, alkoholismus a podobně, bývají doprovázeny zvýšenou sugestibilitou;
- **Kulturní tradice a etnika** – u odlišných kulturních tradic a etnických skupin je taktéž možnost vyšší sugestibility.

V případě, že je prováděn výslech osoby, u které je některý z výše vyjmenovaných faktorů přítomen (samozřejmě může být přítomno i více faktorů), je potřeba věnovat formulaci otázek zvýšenou pozornost, aby nedošlo k pokládání sugestivních otázek. Kromě obsahu otázky je potřeba dát si pozor také na neverbální prostředky, které mohou odpověď na otázku ovlivnit (například naklonění se k vyslychanému, svraštění obočí, ostrý posled). V neposlední řadě může mít na sugestivnost otázky vliv také paraverbální komunikace, kam spadá například tón hlasu, rychlost řeči nebo pečlivost artikulace.³⁶

Kromě sugestivních otázek jsou při výslechu zakázány také kapciózní otázky. Kapciózní otázky jsou formulové tak, aby nebyl poznat jejich pravý význam, čímž svádí vyslychaného, aby poskytl odpověď, což by za jiných okolností neučinil. Tyto otázky předstírají nepravdivou či klamavou skutečnost, nebo předkládají vyslychanému skutečnost, která dosud nebyla potvrzena, čímž vedou vyslychaného bez jeho vědomí k odpovědi, kterou si vyslychající přeje.³⁷ Může se jednat o otázky, které obsahují nepravdivé skutečnosti, jako je například otázka: „*Jak je tedy možné, že vás dva svědci ve stejný den viděli na místě činu?*“, nebo: „*Kam jste ukryl ukradené zboží?*“, která vzbuzuje pocit, že je určitá skutečnost vyslychajícímu již známa, a to i přes to, že vyslychaný nikdy předtím nepřiznal, že se krádeže dopustil.

Sugestivními a kapciózními otázkami se zabýval již v roce 1968 Nejvyšší soud ČSSR. Ve svém rozsudku ze dne 25. 6. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68, soud mimo jiné konstatoval, že je v rozporu se zákonem, pokud je obviněný při kladení otázek za účelem doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů přesvědčován, že jeho výpověď je nepravdivá a je mu předstírán názor vyslychajícího na obsah výpovědi s cílem přizpůsobit výpověď obviněného tak, aby byla v souladu s výsledky místního ohledání a pitvy, které jsou známy

³⁶ Tamtéž, s. 305-306.

³⁷ PÚRY, František. § 92 [Zjištění totožnosti obviněného, jeho poučení a další úkony]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1420.

vyslýchajcímu. V této věci Nejvyšší soud ČSSR posuzoval kromě jiného také doznání obviněného, ze kterého soud prvního stupně při rozhodování o vraždě, vycházel.

Obviněný byl při jednom z výslechů vyšetřovatelem vyzván, aby se vyjádřil k tomu, jaké změny provedl v pokoji oběti po jejím zavraždění a za jakých okolností je provedl, neboť způsob spáchání činu, který vylíčil při předchozím výslechu, je nepravděpodobný. Ačkoliv obviněný tuto výzvu splnil, byl vyšetřovatelem upozorněn, že okolnosti, u nichž obviněný vypověděl, že k nim došlo náhodně, nasvědčují tomu, že jednal záměrně ve snaze nastolit v bytě situaci vyvolávající dojem, že se jednalo o sebevraždu, a nikoliv o násilný trestný čin. V dalším z výslechů byla ze strany vyšetřovatele položena obviněnému otázka, zda popírá, že po činu upravil situaci v bytě tak, aby nasvědčovala sebevraždě, přestože jím na místě provedené změny naprosto jednoznačně ukazují na jeho záměr. Vyšetřovatel otázku doplnil také tvrzením, že na tento záměr ukazují i další skutečnosti, mezi nimi i skutečnost, že obviněný při prvním výslechu zdůrazňoval okolnosti, které měly ukazovat na to, že zavražděná spáchala sebevraždu, jako například, že pocházela z rodiny zatížené duševně, a že se již o sebevraždu dříve pokusila, přestože to nebyla pravda. Poté byla obviněnému položena otázka: *„Proč jste pokládal za nutné zvláště na tyto okolnosti upozorňovat, když pro vyšetřování vraždy byly naprosto nepodstatné, neboť pachatelem tohoto činu jste byl vy.“* Obviněný byl také dotázán na to, jak vznikla poranění na oku, hlavě a rukou oběti, přičemž popřel, že by tato zranění způsobil. Reakcí vyšetřovatele bylo, že obviněný nemluví pravdu, neboť veškerá zranění, zvláště pak na oku, byla zřejmě způsobena úderem pěstí nebo tupým předmětem a podle lékařského posudku všechna zranění jak svým umístěním, i kvalitou, odpovídají tomu, že byla způsobena druhou osobou při násilném jednání. Při následujícím výslechu byla tato otázka obviněnému položena znovu, stejně tak byl opět upozorněn na to, že změny v pokoji zavražděné provedl se záměrem předstírat její sebevraždu. Dále byl obviněný vyšetřovatelem opět upozorněn, že nemluví pravdu a nevysvětluje některé další skutečnosti, které byly při vyšetřování zjištěny. Obviněný následně připustil, že krevní výron na oku mohl vzniknout tím, že mu sjela ruka a poranění na hlavě pak úhozem hlavou o podlahu, u hlavního líčení však toto doznání odvolal.

Nejvyšší soud se na rozdíl od soudu prvního stupně zabýval tím, zda bylo při výslechu obviněného ve vyšetřování postupováno důsledně dle zákona, především, zda byly otázky při výslechu kladeny obviněnému jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností a nebylo v nich naznačeno, jak na ně odpovědět. Tento postup však dle závěru Nejvyššího soudu nebyl při výslechu obviněného důsledně dodržen. Nejvyšší soud v rozhodnutí uvedl, že dotazy kladené obviněnému musí být jasné a srozumitelné a vylučující

jakoukoli kapcióznost. Z tohoto důvodu je proto v rozporu se zákonem, jestliže je obviněný vyšetřovatelem přesvědčován o nepravdivosti svých výpovědí a nereálnosti vyličení svého počínání s cílem donutit jej k tomu, aby se doznal k jednání, které je v souladu s objektivně zjištěnými výsledky. Takovýto postup, kdy otázky nejsou kladeny pouze za účelem osvětlení věci, ale je nimi předestírán názor vyšetřovatele, jež vyvrací tvrzení obviněného, představuje nepřípustné působení na obviněného. Z těchto důvodů vyslovil Nejvyšší soud porušení zákona, zrušil usnesení Městského soudu v Praze, kterým bylo zamítnuto odvolání obviněného proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10, dále zrušil rozsudek soudu prvního stupně, jímž byl obviněný uznán vinným trestným činem vraždy a dalšími trestnými činy a přikázal soudu prvního stupně, aby věc znovu projednal a rozhodl.³⁸

Ačkoliv je judikatura Nejvyššího soudu ve věci sugestivních a kapciózních otázek v souladu se zákonnou úpravou této problematiky, i přes to mohou tyto nepovolené otázky činit v praxi problémy. K těm může docházet především z toho důvodu, že v některých případech je sugesce či kapcióznost otázek pokládáných při výslechu poněkud těžce odhalitelná. Pokud je například vyslýchanou osobou člověk, který nemá s výslechem žádné předchozí zkušenosti, s největší pravděpodobností pro něj bude celá situace sama o sobě stresová, a sugestivní či kapciózní otázku sám pouze velmi špatně odhalí. Stejně tak může dojít k situaci, kdy si vyslýchaná osoba z nějakého důvodu okolnosti zjišťované situace vybavuje pouze velmi matně, ať už například z důvodu nervozity způsobené výslechem nebo dlouhého časového odstupu mezi výslechem a situací, o nichž má osoba vypovídat. Na obecné, široce formulované otázky pak z tohoto důvodu vyslýchaná osoba není schopna odpovědět, jelikož si situaci a její detaily nevybaví. V takovýchto případech může snadno dojít k položení sugestivní otázky, která má ovšem za účel spíše než ovlivnit vyslýchaného, pomoci mu k vybavení si určitých skutečností. Velkou roli hraje při pokládání zakázaných otázek také obhájce nebo právní zástupce vyslýchaného. Ten má totiž typicky na rozdíl od vyslýchané osoby potřebné znalosti k rozpoznání těchto otázek, stejně tak pro něj výslech nebývá osobní záležitostí, a proto si při něm dokáže udržet určitý nadhled.

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68.

2.2 Fyziodetekční vyšetření

Mezi další možnosti prověřování pravdivosti výpovědi patří fyziodetekční vyšetření, pro které se mezi širokou veřejností ustálil název detektor lži. Fyziodetekční vyšetření vychází z principu, že to, jak člověk vnímá určité skutečnosti, se projevuje za pomoci emocí, které doprovází náš každodenní život. Tyto emoce se mohou projevovat ve třech různých rovinách:

- 1) **Uvědomělá a pocíťovaná nálada** – v této rovině se emoce projevují skrz pocíťovanou náladu, tedy nějaký vnitřní zážitek. Takovýmto způsobem můžeme pocíťovat například strach, úzkost, vztek, radost či nadšení.
- 2) **Pozorovatelné chování** – emoce se zároveň projevují i v chování, které je pro naše okolí viditelné. Může se jednat o například o výrazy tváře (úsměv, svraštění či nadzvednutí obočí), změny v držení těla (vzpřímený postoj, shrbená ramena, ruce zkřížené před tělem), zblednutí či zčervenání v obličeji, úsměv a smích, nebo třeba pláč.
- 3) **Fyziologické procesy** – lidský organismus zároveň reaguje na emoce pomocí fyziologických procesů, které probíhají nezávisle na vůli člověka, který je prožívá. Tyto procesy nemůže člověk záměrně vyvolat ani potlačit a v lidském organismu se tak odehrávají, ať už si to přejeme nebo ne. Mezi tyto procesy patří například zrychlení tepu a tlukotu srdce, zrychlené dýchání, změna teploty pokožky nebo zvýšené pocení.³⁹

Metoda fyziodetekčního vyšetření vychází právě z výše zmíněných fyziologických procesů, tedy změn probíhajících v lidském organismu, které člověk nemůže potlačit vlastní vůlí. Ačkoliv je lež v dnešní době naprosto běžným jevem, se kterým se každý z nás už nespočetkrát setkal, i přes to na možnost jejího odhalení reaguje lidský organismus specifickými reakcemi, které působí fyziologické změny. V rámci fyziodetekčního vyšetření jsou tyto změny snímány a zaznamenávány. Fyziodetekční vyšetření můžeme tedy definovat, jako metodu, která „umožňuje snímat, registrovat a přenášet do grafické podoby změny určitých fyziologických hodnot u vyšetřované osoby⁴⁰, které souvisí s jejími reakcemi na vnější podněty a umožňuje, na základě určitých typických znaků, najít nepravdivou (neupřímnou) odpověď.“⁴¹

³⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4, s. 406.

⁴⁰ V rámci fyziodetekčního vyšetření je vyšetřovanou osobou myšlena osoba, která se tomuto vyšetření podrobuje (nejedná se o vyšetřování ve smyslu tak, jak jej chápe trestní řád).

⁴¹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekční metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 19 [cit. 16.06.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

Pod souhrnný pojem fyziodefekčního vyšetření spadají dvě fyziodefekční metody, a to metoda polygrafického testování a metoda hlasové analýzy. Obě zmíněné metody reagují na skutečnost, že strach je pro člověka jednou z nejsilnějších emocí, kterou může prožívat. Jedná se o emoci, která člověka upozorňuje na přítomnost nebezpečí, ať už se jedná o nebezpečí fyzické nebo psychické. Strach může pramenit jak ze skutečných hrozeb, ovšem může také pocházet z domnělých nebezpečí. Lidský organismus reaguje na strach specifickým způsobem, a i přes to, že každý z nás může pociťovat tento stav jinak, mezi typické reakce, které tato emoce vyvolává patří například zvýšená tepová frekvence, zvýšené pocení, sucho v ústech, dušnost či chvění.⁴² Obava z odhalení lži a s tím související následky evokují strach stejně tak jako hrozba reálného nebezpečí, v důsledku čehož dojde ke změně určitých fyziologických funkcí a vyvolání výše zmíněných reakcí organismu. Člověk tyto reakce nedokáže samovolně ovládat, projevují se i proti jeho vůli a ty z nich, které se projevují na povrchu těla, mohou být vhodnými přístroji zaregistrovány.

1) metoda polygrafického testování

Metoda polygrafického testování je prováděna za pomoci digitálního polygrafu, přístroje, který je za pomoci snímačů, jež jsou přikládány na povrch těla, schopen snímat a zaznamenávat určité fyziologické hodnoty.⁴³ Za účelem zjišťování a registrování fyziologických změn byla experimentálně ověřena celá řada metod, které k tomuto účelu mohou složit, mezi něž patří například následující:

- **Pletysmografie** – tato metoda slouží k zjištění a registraci průsvitu cév na okrajových částech těla, obzvláště na prstech rukou, ušních boltcích nebo nosu.
- **Teplota kůže** – teplota kůže úzce souvisí s průsvitem cév, v návaznosti na níž dochází v případě emočního napětí ke změně teploty kůže člověka.
- **Napětí svalů** – v případech, kdy se lidské tělo dostane do emočního vzrušení, typicky vyvolaném v reakci na nepříjemnou situaci, dochází k svalovému napětí, které je možné změřit za pomoci metody zvané elektromyografie.
- **Elektroencefalografie** – elektroencefalografie je metoda, kterou zná většina lidí pod jejím zkráceným názvem – EEG, a která slouží ke sledování elektrické aktivity mozku.

⁴² FRITSCHER, Lisa. *The Psychology of Fear* [online]. Verywell Mind. Publikováno 11.4.2023 [cit. 17.06.2023]. Dostupné z: <https://www.verywellmind.com/the-psychology-of-fear-2671696>.

⁴³ KOHOUT, Josef a Jana VRANÁ. *Fyziodefekční vyšetření a policejní praxe*. Kriminalistický sborník, 1992, č. 12, s. 476.

- ***Snímání zorniček*** – na silné emoce reagují také zornice lidského oka, u nichž dochází ke změně velikosti průměru. Zornice oka ovšem nemusí nutně reagovat pouze na podněty týkající se emocí, jelikož se rozšiřuje nebo zužuje i v reakci na vnější projevy, jako je adaptace oka na osvětlení.
- ***Sekrece slin*** – emoční napětí má dopad také na sekreci slin. Při této velmi staré metodě, která se používala již ve středověku, dochází k sledování vylučování slin, jejich množství a složení. V případech, kdy člověk prožívá strach, dochází typicky ke snížení vylučování slin, s čímž je spojeno následné sucho v ústech.
- ***Chemické složení krve*** – změna emocí se odráží také ve složení krve, kde lze sledovat zejména obsah adrenalinu a noradrenalinu, což jsou látky, které připravují lidské tělo na reakci při stresových situacích.
- ***Svalový třes*** – svalový třes je zaznamenáván za pomoci tremometrie a kromě emočního napětí může být ovlivněn také požitím léků či drog, stupněm únavy nebo celkovým zdravotním stavem vyšetřované osoby.
- ***Mrkací reflex*** – emoce ovlivňují také frekvenci mrkání, která se v případě nervozity člověka zvyšuje. Mrkání je ovšem snadno vůlí ovlivnitelné, což je důvod, proč není sledování této veličiny příliš využíváno.
- ***Gastrointestinální aktivita*** – gastrointestinální aktivitou je myšleno sledování změn v činnosti žaludku a střev. Ačkoliv vliv emocí typicky ovlivňuje také náš trávicí systém, dochází k tomuto sledování pouze v oblasti experimentálních podmínek a v praxi se tato metoda nevyužívá.
- ***Teplota v dutině ústní*** – ačkoliv dle některých autorů existuje propojení mezi teplotou v dutině ústní a mírou pohotovosti organismu, není tato metoda využívána a, stejně jako sledování gastrointestinální aktivity, je s ní pracováno pouze v experimentálních podmínkách.
- ***Mimika*** – jak již bylo zmíněno výše v této práci, mimika je nejdůležitějším neverbálním komunikačním prostředkem. Za její pomoci lze pouhým sledováním, tedy bez použití jakýchkoliv přístrojů, sledovat reakce organismu a psychický stav osoby. Ačkoliv jsou projevy mimiky viditelné pouhým okem (zčervenání, třes, pohyb obočí, rtů apod.) a lze je snadno pozorovat, mohou být zároveň vědomě ovlivněny, a ne vždy tak reflektovat reálnou reakci organismu na vzniklé emoce.

Ačkoliv lze za pomoci všech výše uvedených metod zaznamenávat určité fyziologické reakce, které mohou nastat v důsledku zvýšeného emočního napětí, pro účely fyziodetekčního vyšetření se ustálilo snímání a registrace čtyř základních fyziologických reakcí, a to následujících:

- **Odpor kůže** – psychogalvanická reakce, tedy taková reakce, kdy dochází ke změnám v elektrické vodivosti kůže z důvodu emočního napětí vyšetřované osoby, je velmi důležitým ukazatelem změny emocí, a proto je také nejčastěji sledovanou fyziologickou reakcí. Měření odporu kůže probíhá za pomoci galvanometru, díky kterému lze zachytit a vhodným způsobem zaznamenat měnící se kožní odpor. Při vyšetření jsou na bříška posledních článků ukazováčku a prsteníku ruky přiloženy snímače, které snímají aktivitu potních žláz, které reagují na změnu emocí.
- **Krevní tlak a srdeční puls** – polygraf zaznamenává změny v oběhovém ústrojí, především snímá a registruje tepové vlny. Obě tyto reakce, tedy jak krevní tlak, tak tepová frekvence, jsou snímány za pomoci tlakového snímače, který je přiložen na palec ruky vyšetřované osoby.
- **Dechové mechanismy** – v průběhu vyšetření dochází k zaznamenávání křivek vdechu a výdechu, které jsou snímány za pomoci pneumografické metody. V rámci této metody dochází ke snímání objemu hrudníku a břicha vyšetřované osoby, který je zjišťován za pomoci gumových hadicových snímačů. Pro následné hodnocení je důležitá frekvence dýchání a vztahy mezi vdechovou a výdechovou fází.⁴⁴

Někteří autoři k základním ukazatelům snímaných za pomoci polygrafu řadí také elektroencefalografii (EEG) nebo měření svalového napětí⁴⁵, které již byly popsány výše.

2) *metoda hlasové analýzy*

Druhou metodou používanou v rámci fyziodetekčního vyšetření je metoda hlasové analýzy. Tato metoda probíhá na rozdíl od polygrafického testování bezkontaktně, a to za pomoci hlasového analyzátoru, který nemusí být připevněn na tělo. Tento přístroj zaznamenává odpovědi na otázky a umožňuje snímat a

⁴⁴ KOHOUT, Josef. *Co je to fyziodetekce*. Kriminologický sborník, 1990, č. 8-9, s. 325–326.

⁴⁵ Srov. MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 56 a BOUKALOVÁ, Hedvika a Ilona GILLERNOVÁ. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4461-5, s. 257.

zaznamenávat přítomnost změny vyskytující se v hlase vyšetřované osoby. Metoda hlasové analýzy se používá souběžně s polygrafickým testováním a slouží jako další zdroj k hodnotám, které jsou získány z polygrafu. Spojením obou metod dochází k vyšší spolehlivosti výsledků získaných z fyziodetekčního vyšetření.

V některých případech, kdy není z taktických důvodů vhodné použít metodu polygrafického testování, může dojít k použití metody hlasové analýzy samostatně. Osobě je v takovémto případě pouze snímán hlas, nemusí být připojena na polygraf za pomoci snímačů, a také je oproti polygrafickému testování méně časově náročná. Pokud ovšem dojde pouze k použití hlasové analýzy bez polygrafického testování, nastává zde situace, kdy je snímána pouze jedna fyziologická hodnota, čímž dojde ke snížení množství informací, které jsou východiskem pro formulování závěrů fyziodetekčního vyšetření. I přes to se hlasová analýza využívá například v případech, kdy je nutné eliminovat velký okruh podezřelých osob.⁴⁶

2.2.1 Podstata fyziodetekčního vyšetření

Jak již bylo zmíněno výše, v případě působení vnějších podnětů, které se jeví jako ohrožující, reaguje lidský organismus specifickými reakcemi, které mají za následek fyziologické změny buďto uvnitř lidského organismu nebo na povrchu těla (ať už se jedná o zrychlení tepové frekvence či tlaku, zrychlení dechu, nadměrné pocení nebo zblednutí či zčervenání ve tváři). Člověk chápe jako formu ohrožení nejen přímé výhrůžky či vizuální hrozby, ale také položenou otázku, na kterou odpovídá nepravdivě. V takovýchto případech dochází k obavě z odhalení lži, která působí jako bezprostřední ohrožení, a organismus člověka na ni reaguje vyvoláním změn u specifických fyziologických funkcí. Vzhledem k tomu, že v případech, kdy hovoříme pravdu, nevybočují fyziologické reakce našeho organismu z normálních hodnot, lze říci, že přirozeností člověka je hovořit pravdu. Na tomto principu jsou založeny fyziodetekční metody, které dokáží změny vyvolané emočním napětím zaznamenat.⁴⁷

Pojem detektor lži, jakým je velmi často fyziodetekční vyšetření označováno, může svádět k představě, že je za pomoci této metody automaticky odhalována lež, ačkoliv tomu tak

⁴⁶ KOHOUT, Josef a Jana VRANÁ. *Fyziodetekční vyšetření a policejní praxe*. Kriminologický sborník, 1992, č. 12, s. 476–477.

⁴⁷ KOHOUT, Josef a Zuzana DOHNALOVÁ. *Fyziodetekční vyšetření – jeho vyžádání a použití*. Kriminologický sborník, 2000, č. 2, s. 27–28.

není. Při fyziodetekčním vyšetření je za pomoci fyziologických změn, které se projevují v reakci na emoce způsobené pokládáním určitých kritických otázek sledována existence vztahu mezi vyšetřovanou osobou a skutečností, které se tato otázka dotýká. Účelem fyziodetekčního vyšetření je tedy registrování a zaznamenávání emočních změn, které vznikají u vyslychané osoby při položení kritické otázky,⁴⁸ díky čemuž lze zjistit, zda vyšetřovaná osoba disponuje informacemi důležitými pro trestní řízení. Základním smyslem fyziodetekčního vyšetření je zjistit, zda vyšetřovaná osoba disponuje informacemi z místa činu, zná průběh děje nebo události, které může vědět pouze pachatel, nebo zda je vyšetřovaná osoba v daném případě jinak zainteresovaná.

Fyziodetekční vyšetření může být využito u celé řady kriminálních činů a jednání. Ať už se jedná o násilnou trestnou činnost, především tedy vraždy, které jsou trestným činem, při němž je fyziodetekčního vyšetření nevíce využíváno, loupeže a ublížení na zdraví, ale také o podezřelá úmrtí. Stejně tak je fyziodetekční vyšetření využíváno i v případě majetkových trestných činů, jako jsou krádeže, zpronevěry, podvody, krácení daně nebo úplatkářství. Využití je ovšem možné například i při vyšetřování dopravních nehod, požárů, výbuchů nebo padělání listin či anonymních dopisů.⁴⁹ Výsledky fyziodetekčního vyšetření potom mohou pomoci v následujících případech:

- zjistit, zda má vyšetřovaná osoba informace z místa činu;
- ověřit pravdivosti výpovědi vyšetřované osoby;
- vyloučit nevinné osoby z okruhu podezřelých osob;
- určit roli konkrétní osoby;
- nalézt místo úkrytu těla oběti trestného činu;
- nalézt předměty pocházejících z trestné činnosti a vražedného nástroje;
- pokud existují dvě protichůdné výpovědi, zjistit, která z nich je pravdivá;
- v případech, kdy vyslychaná osoba mění výpovědi, zjistit, která verze je pravdivá;
- případně zjistit další relevantní informace potřebné pro objasnění trestní věci.⁵⁰

⁴⁸ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 56.

⁴⁹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekční metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 20 [cit. 16.06.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

⁵⁰ DOHNALOVÁ, Z., ŠTĚPÁNKOVÁ, D., KOHOUT, J. *Kdy je účelné využít fyziodetekční vyšetření?* Kriminologický sborník, 2008, č. 5, s. 58.

Kromě výše uvedených případů je možné využít fyziodefekční vyšetření také pro vstupní rozdělení podezřelých osob nebo zjištění vztahu mezi podezřelou osobou a prošetřovanou událostí, obětí trestného činu, svědkem nebo předměty pocházející z trestné činnosti. Fyziodefekční vyšetření může také pomoci při vyhledání dalších důkazů.⁵¹

2.2.2 Průběh fyziodefekčního vyšetření

V České republice existuje pouze jedno specializované pracoviště, které provádí fyziodefekční vyšetření pro orgány činné v trestním řízení, a tím je Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky.⁵² Kriminalistický ústav Praha je ústředním metodicko-řídícím, odborným a kontrolním pracovištěm Policie České republiky s celostátní působností, které je specializované na provádění znalecké a kriminalistickotechnické činnosti. V Odboru daktyloskopie a dokumentace je začleněno speciální pracoviště, které zajišťuje provedení fyziodefekčního vyšetření pro orgány činné v trestním řízení či jiné orgány veřejné moci plnící úkoly na úseku bezpečnosti a ochrany státu.⁵³ Kriminalistický ústav je tedy jediným pracovištěm, které pro potřeby policejní praxe provádí v České republice fyziodefekční vyšetření. Vyšetření musí být realizováno za dodržení základních zásad, technických podmínek a taktických postupů.

2.2.2.1 Základní zásady

Základní podmínkou toho, aby mohlo být fyziodefekční vyšetření provedeno, je důsledné respektování základních zásad, která jsou při použití fyziodefekčních vyšetření uplatňována. Základní zásady jsou teorií stanovená pravidla, která zaručující práva a ochranu osoby podrobující se fyziodefekčnímu vyšetření.

- 1) ***Fyziodefekční vyšetření je možné provést pouze na základě dobrovolného písemného souhlasu vyšetřované osoby*** – vyšetřovaná osoba uděluje svůj souhlas s provedením fyziodefekčního vyšetření policejnímu orgánu. Nikdo tedy nemůže být nucen k tomu, aby se vyšetření podrobil. Bez písemného souhlasu vyšetřované osoby nelze

⁵¹ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 57.

⁵² SRNKOVÁ, Petra. *Detektor lži - 30 let slouží české policii* [online]. Policie České republiky – Kriminalistický ústav, 2011 [cit. 23.07.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/detektor-lzi-30-let-slouzi-ceske-policii.aspx>.

⁵³ *Výroční zpráva za rok 2017*. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2018. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/kriminalisticky-ustav>, s. 7–8.

fyziodetekční vyšetření provést. Před samotným vyšetřením dále dochází k udělení dalšího podpisu, kterým osoba stvrzuje, že se vyšetření podrobuje dobrovolně. Po skončení vyšetření je navíc osoba opět požádána, aby svým podpisem potvrdila pořizovaný záznam.

- 2) ***Právo vyšetřované osoby být podrobně seznámena s podstatou a průběhem prováděného vyšetření*** – osoba je v úvodním rozhovoru seznámena s průběhem fyziodetekčního vyšetření a jeho cílem. Zároveň je jí vysvětleno, jakým způsobem jsou kladeny otázky, a jaké jsou v rámci vyšetření použity metody.
- 3) ***Fyziodetekční vyšetření je oprávněna provádět pouze osoba, která má v oblasti použití fyziodetekčních metod příslušnou kvalifikaci*** – fyziodetekční vyšetření smí provádět pouze odborní pracovníci Kriminálního ústavu, kteří mají v dané oblasti příslušnou kvalifikaci a splňují jak odborné, tak morální předpoklady.
- 4) ***Fyziodetekční vyšetření smí být provedeno pouze u osoby, která je k tomu způsobilá jak po psychické stránce, tak po stránce fyzické*** – vyšetřovaná osoba je v rámci úvodního rozhovoru dotázána na svůj aktuální zdravotní stav, a to jak po stránce fyzické, tak po stránce psychické. Stejně tak je během tohoto rozhovoru zjišťováno, zda osoba pravidelně užívá alkohol či drogy nebo zda je pod vlivem těchto návykových látek.
- 5) ***Výsledek fyziodetekčního vyšetření není možné použít jako jediný důkaz*** – výsledek fyziodetekčního vyšetření může být využit jako důkaz podpurný, s jinými listinnými důkazy nebo v rámci uzavřeného řetězce nepřímých důkazů.⁵⁴
- 6) ***Vyšetřovaná osoba má právo bez sdělení důvodu odmítnout podrobit se vyšetření*** – vyšetřovaná osoba může nejen odmítnout udělit svůj souhlas k provedení fyziodetekčního vyšetření, ale také může kdykoliv bez uvedení důvodu vzít zpět již dříve udělený souhlas. Souhlas může vzít osoba zpět jak před dostavením se na pracoviště fyziodetekce, tak i v průběhu úvodního rozhovoru či v průběhu samotného fyziodetekčního vyšetření.
- 7) ***Odmítnutí podrobit se vyšetření nesmí mít pro osobu žádné negativní důsledky*** – v případě, že osoba odmítne udělit souhlas s fyziodetekčním vyšetřením, nebo vezme zpět svůj dříve udělený souhlas, nesmí to pro ni mít žádné negativní důsledky.

⁵⁴ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekčních metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 21 [cit. 16.06.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

- 8) **Časový rozsah prováděného vyšetření nesmí být přiměřený** – délka fyziodekčního vyšetření musí nesmí být taková, aby negativně působil na schopnost osoby plně se soustředit. Ačkoliv se délka vyšetření může lišit dle náročnosti a rozsahu případu, stejně tak jako může být odlišná pro různé vyšetřované osoby, vždy musí jít o přiměřenou dobu.
- 9) **Vyšetřovaná osoba nesmí být před započatím a v průběhu vyšetření vystavena jakémukoli nátlaku** – jak udělení souhlasu, tak samotné vyšetření jsou zcela dobrovolné a osoba tak nesmí být nikterak nucena k podrobení se fyziodekčnímu vyšetření v případě, že si to sama nepřeje.⁵⁵

Vyjma výše uvedených zásad uvádí odborná literatura ještě další zásady fyziodekčního vyšetření, mezi které řadí následující:

- *nepoužívá se jako náhrada za kriminalistické a jiné metody;*
- *používá se při dostatku informací k přípravě souboru testových otázek;*
- *není považován za neomylnou metodu;*
- *napomáhá zjistit, zda osoby vypovídají pravdivě.*⁵⁶

Kromě základních zásad, kterými je třeba se řídit při provádění fyziodekčního vyšetření, je nutné taktéž dodržet technické podmínky. Vyšetření je vždy prováděno ve zvláštní místnosti, takzvané vyšetřovně, která je uspořádána tak, aby osobu oddělovala od vnějších rušivých vlivů, které by vyšetřovanou osobu mohly rozptylovat. Jedná se tedy o klidnou a odhlučněnou místnost, která je jednoduše zařízena pouze základním nábytkem a nevyskytují se v ní žádné předměty, které by mohly zbytečně odvádět pozornost vyšetřované osoby.⁵⁷ Zároveň se ve vyšetřovně nevyskytuje kromě vyšetřované osoby a odborného pracovníka fyziodekce žádná jiná osoba.

2.2.2.2 Překážky vyšetření (kontraindikace)

I přes to, že je možné využít fyziodekční vyšetření hned u celé řady kriminálních činů a jednání, mohou nastat případy, kdy tuto metodu využít nelze. Existuje hned několik faktorů,

⁵⁵ KOHOUT, Josef. *Ještě k metodě fyziodekčního vyšetření*. Kriminalistika, 2010, č. 4, s. 264–265.

⁵⁶ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 57.

⁵⁷ MUSIL, Jan. *Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. ISBN 80-7251-080-0, s.168.

kteře mohou průběh fyziodefekční vyšetřeni negativním způsobem ovlivnit nebo dokonce znemožnit, což s sebou nese za následek i znemožnění či ovlivnění objektivní interpretace výsledků tohoto vyšetřeni a formulování konkrétních závěrů. Tyto faktory, nebo také okolnosti, které negativně ovlivňují nebo znemožňují interpretaci výsledků fyziodefekčního vyšetřeni, nazýváme kontraindikace. Ty můžeme dělit do dvou skupin, a to na okolnosti vyskytující se u konkrétních osob a okolnosti v konkrétních případech.

A) Okolnosti vyskytující se u konkrétních osob

Mezi okolnosti, které znemožňují, ovlivňují nebo omezují použití fyziodefekčních metod, patří zejména nahodilé a trvalé rysy psychiky vyšetřované osoby, stejně tak jako další okolnosti, které se vztahují k osobě účastníci se fyziodefekčního vyšetřeni. Mezi tyto okolnosti patří následující případy:

- ***Nedostatečná schopnost chápat smysl kladených otázek a význam odpovědi na ně***

Důvodem může být v tomto případě hned několik faktorů, ať už se jedná o nízký věk, nebo naopak přestárly věk se kterým jsou spojeny příznaky senility, nízká inteligence, obtížná schopnost soustředění, zpomalené myšlení a podobně. Tyto okolnosti je vždy potřeba posuzovat individuálně ve vztahu ke konkrétní osobě, jelikož ne vždy budou mít tyto okolnosti na konkrétní osobu vliv.

- ***Duševní porucha nebo choroba***

Pokud osoba trpí dočasnou či trvalou duševní chorobou nebo poruchou, je nutné zvolit nebo vhodně upravit použitou metodu fyziodefekčního vyšetřeni podle informací o duševním stavu osoby získaných z psychologického či psychiatrického vyšetřeni příslušným odborníkem. V takovýchto případech je třeba zkoumat, zda se jedná o takovou poruchu či chorobu, která by mohla výsledek fyziodefekčního vyšetřeni ovlivnit či znehodnotit.

- ***Onemocnění či úraz působící akutní bolest***

V případech, kdy osoba trpí akutní bolestí, ať už z důvodu onemocnění či úrazu, může docházet k působení na psychiku člověka a k vyvolání takových fyziologických reakcí, které buďto negativně ovlivňují nebo rovnou překrývají reakce, které mají být v rámci fyziodefekčního vyvolány položenými otázkami. Reakce organismu na akutní bolest, kterou osoba v průběhu fyziodefekčního vyšetřeni pociťuje, bude typicky výraznější než reakce na položenou otázku. Tímto dojde ke zkreslení výsledků, které již nebudou čitelné, stejně tak nebudou obsahovat pro vyšetřovaný případ stěžejní

informace. Vyšetřovaná osoba je proto již v úvodním rozhovoru tázána na svůj zdravotní stav, kterému je z těchto důvodů potřeba věnovat zvýšenou pozornost.

- ***Trvalé užívání léků, jejichž složení může ovlivnit úroveň nebo charakter snímaných fyziologických hodnot***

Některé látky obsažené v lécích mohou ovlivnit fyziologické reakce organismu, které jsou při fyziodefekčním vyšetření snímány, a je proto potřeba tyto léky po konzultaci s lékařem a za předpokladu, že to pro pacienta nebude mít negativní účinky, na určitou dobu vysadit. Pokud zde taková možnost není, nelze fyziodefekční vyšetření provést, jelikož by tyto léky mohly mít vliv na spolehlivost výsledků.

- ***Vliv psychotropních látek či alkoholu***

Stejně jako v případě užívání léků, i v případě, kdy je lidský organismus ovlivněn působením drog nebo alkoholu, dochází ke změně přirozených reakcí na pokládané otázky. V úvodním rozhovoru je proto důležité zjistit, zda je osoba pod vlivem takovýchto látek. Fyziodefekční vyšetření lze totiž v takovýchto případech provést až po odeznění účinků alkoholu či psychotropních látek.

- ***Závislost na psychotropních látkách, lécích či alkoholu a jejich vysazení by mohlo mít nežádoucí abstinenci příznaky***

Komplikace nastává v případech, kdy osoba dlouhodobě zneužívá léky či drogy a někdy také alkohol, čímž si na tyto látky vypěstuje závislost a jejich vysazení danému jedinci způsobí nežádoucí abstinenci příznaky. V takovýchto případech nelze prakticky skoro nikdy fyziodefekční vyšetření provést, jelikož abstinenci syndrom, který může mít jak psychické, tak fyzické příznaky, působí na organismus tak výrazně, že překryje jakékoliv jiné reakce.

- ***Výrazná únava, vyčerpání nebo nepříznivý psychický stav***

Všechny tyto uvedené faktory mohou negativně ovlivnit reakce organismu, popřípadě způsobit to, že projevy osoby budou mít původ právě v těchto okolnostech, a ne v podnětech obsažených v pokládaných otázkách. K tomu, aby fyziodefekční vyšetření proběhlo úspěšně je potřeba, aby se k němu osoba dostavila v takovém psychickém a fyzickém stavu, který nebude negativně ovlivňovat výsledky tohoto vyšetření.

- ***Odlisný systém pojmů a hodnot od běžné populace***

V případech, kdy si osoba z nějakého důvodu neuvědomuje, že odpovídá lživě nebo neuvádí celou pravdu, nedojde v lidském organismu k příslušné fyziologické

reakci, ke které by v případě ostatních jedinců došlo. Jelikož principem fyziodekčního vyšetření je právě snímání reakcí lidského organismu, které se objevují při vědomém lhaní, u osob, které si neuvědomují své nepravdivé odpovědi, není výstup z provedeného fyziodekčního vyšetření věrohodný.

- ***Ostatní případy***

Kromě výše uvedených případů, existují samozřejmě i další případy či okolnosti, které není možné obecně předvídat. Tyto konkrétní případy je vždy potřeba posuzovat individuálně s přihlédnutím ke konkrétním skutečnostem, ať už svědčícím pro provedení fyziodekčního vyšetření nebo naopak.

B) Okolnosti vyskytující se v konkrétních případech

Druhým okruhem okolností, které negativně ovlivňují nebo znemožňují interpretaci výsledků fyziodekčního vyšetření, jsou takové skutečnosti, které znemožňují použití tohoto vyšetření v konkrétních situacích. Mezi hlavní okolnosti vyskytující se v konkrétních případech patří následující příklady:

- ***Spáchání činu v době, kdy byla ovlivněna schopnost vnímání osoby nebo zapamatování***

V případech, kdy je ovlivněna schopnost osoby zapamatovat a znovu si vybavit průběh děje, který je předmětem vyšetřování, může dojít k situaci, že si osoba v průběhu fyziodekčního vyšetření určité skutečnosti nevybaví, a tím pádem ani nebude patřičně reagovat na pokládané otázky.

- ***Sériová trestní činnost či několik činů podobného charakteru***

Pokud došlo ke spáchání několika činů podobného charakteru, a jejich okolnosti nebo průběh spáchání jsou podobné či shodné, nemusí být osoba, které jsou pokládány otázky, vždy schopna odlišit jednotlivé činy. V případě, že je tato osoba pachatelem všech těchto činů, nebo při nich byla přítomna, reakce na položené otázky budou nejednoznačné, neboť v těchto případech může položená otázka vyvolat reakci z jiného, shodného či podobného činu.

- ***Osobě jsou známy informace, které by mohl znát pouze pachatel, z jiného zdroje***

Jestliže osoba při fyziodekčním vyšetření kladně odpoví na určitý dotaz, který by měl být znám pouze pachateli nebo jiným osobám, které byly přítomny na místě činu (např. zda si je vědoma toho, že oběť měla rozpuštěné vlasy) s tím, že uvede, že se tuto

informaci dozvěděla z nějakého jiného zdroje (byla jí například sdělena v rámci výsledku, tuto informaci zaslechla při rozhovoru vyšetřovatelů či v televizních novinách), reakce na tuto otázku bude bez fyziologických změn, jelikož osoba o této skutečnosti opravdu ví. Některé zdroje informací nelze vyloučit a je tak následně velmi těžké zjistit, zda se k osobě tato informace opravdu dostala jí zmiňovaným způsobem.

- ***Velký časový rozestup***

Velký časový odstup mezi od doby od události, které se fyziologické vyšetření týká, snižuje možnost zachování a vybavování si jednotlivých podrobností, jelikož dochází k jejich zapomínání nebo jsou překrývány novými informacemi. Velký časový rozestup zapříčiňuje také určité smíření či adaptaci pachatele na čin, kdy po tom, co si danou situaci mohl několikrát promyslet a ve svém vědomí se k ní vrátit, skutečnosti, které na něj zpočátku působily velmi výrazně, vyvolávají čím dál menší fyziologickou reakci.

- ***Nedostatečné množství údajů a informací o vyšetřované události***

Při sestavování programu fyziologického vyšetření jsou velmi důležité podrobné informace a údaje z místa činu či jiných zdrojů, které mohou být známy pouze pachateli, osobám podílejícím se na činu nebo jiným osobám, které se tyto informace dozvěděly z jiných zdrojů (např. při ohledání místa činu). V případě nedostatku takovýchto informací nelze formulovat otázky v rámci fyziologického vyšetření tak, aby byly zaměřené na znalost podrobností konkrétního činu.

- ***Ostatní případy***

Stejně jako v případě okolností vztahujících se ke konkrétním osobám, které znemožňují či negativně ovlivňují použití fyziologického vyšetření, i v tomto případě mohou existovat další okolnosti, které mohou vyšetření ovlivnit. Před zahájením vyšetření je proto nutné individuálně přihlídnout k takovým skutečnostem, které by na průběh vyšetření mohly mít dopad.

Všechny uvedené okolnosti sice mohou negativně působit na kvalitu výsledků fyziologického vyšetření, neznamená to ale, že tomu tak musí být vždy. Okolnosti je vždy potřeba individuálně posuzovat, zvážit možnost působení těchto vlivů na výsledky, a zároveň zohlednit tyto skutečnosti při vyhodnocení fyziologického vyšetření a formulování jeho výsledků.⁵⁸

⁵⁸ KOHOUT, Josef. *Ještě k metodě fyziologického vyšetření*. Kriminalistika, 2010, č. 4, s. 257–264.

2.2.2.3 Jednotlivé fáze fyziodekčního vyšetření

Pro realizaci fyziodekčního vyšetření je důležité samotné vyžádání jeho provedení na pracovišti fyziodekce Kriministického ústavu. To je v případě přípravného řízení v dikci policejního orgánu nebo státního zástupce, v řízení před soudem pak může fyziodekční vyšetření vyžádat soudce. Samotný proces fyziodekčního vyšetření můžeme rozdělit do několika na sebe navazujících fází. Těmito fázemi jsou konzultace a příprava, dále provedení vlastního vyšetření, vyhodnocení výsledků, a nakonec formulování závěrů.

a) *Konzultace*

První fází fyziodekčního vyšetření je konzultace. Konzultace je prováděna odborným pracovníkem fyziodekce spolu s pracovníky dožadující součásti, kterou může být policejní orgán, státní zástupce nebo soudce, kteří mohou poskytnout potřebné informace k případu. Konzultace je prováděna na pracovišti fyziodekce a dochází při ní k seznámení s průběhem dosavadního trestního řízení.⁵⁹ Cílem této fáze je tedy utvoření si obrazu o případu a získání takové orientace ve věci, která umožní získání důležitých informací pro vytvoření otázek pokládaných v průběhu vyšetření.

Velmi důležitou otázkou, kterou je v této fázi nutné vyřešit, je určení doby vhodné pro provedení fyziodekčního vyšetření, tedy určení okamžiku, kdy bude tato metoda použita. Nejúčinnějším a nejefektivnějším se ukázalo být využití metody fyziodekčního vyšetření hned na samém počátku trestního řízení, tedy už v době tvoření, prověřování a vylučování jednotlivých vyšetřovacích verzí. Malý časový rozestup mezi spácháním činu a provedením fyziodekčního vyšetření zajistí, že není vyšetřovaná osoba ovlivněna jinými skutečnostmi než svým vlastním vnímáním skutečností. Čím delší je rozestup mezi spácháním činu a provedením fyziodekčního vyšetření, tím více se zvyšuje pravděpodobnost, že se vyšetřovaná osoba dozví informace o nastalém činu jinak, než že by je sama pomocí vlastních smyslů vnímala, tedy například z fotografií z místa činu umístěných na internetové stránky, z informací o průběhu vyšetřování sdělených v televizi či v novinách nebo například od ostatních zúčastněných osob. Krátký časový odstup od spáchaného skutku také zaručí to, že si psychický prožitek vyslychané osoby je ještě stále silně zafixován v její paměti.⁶⁰

⁵⁹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodekčních metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 21 [cit. 04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

⁶⁰ KOHOUT, Josef. *K praktickému využití fyziodekčního vyšetření*. *Kriministický sborník*, 1991, č. 5, s. 219–220.

Dále je zapotřebí, aby se konzultace účastnil policista, který případ od začátku zná, ví o něm veškeré podrobnosti a má představu o tom, co má být fyziodetekčním vyšetřením zjištěno. V této fázi dochází k vymezení počtu vyšetřovaných osob, stejně tak jako k jejich výběru, přičemž je nutné přihlídnout k jejich osobnosti a k individuálním zvláštnostem případu. Zároveň jsou v průběhu konzultace předloženy veškeré materiály a poskytnuty všechny informace, které byly k případu a vyšetřované osobě shromážděny, aby se s nimi odborný pracovník, který bude fyziodetekční vyšetření provádět, mohl seznámit.

Velmi důležitou součástí konzultace je také taktika souhlasu, v rámci níž je nutné velmi pečlivě zvážit, kdy a za jakých okolností bude vyšetřované osobě navrhuto, aby fyziodetekční vyšetření podstoupila, pokud tedy návrh nepodala ona sama.⁶¹ Zajištění písemného souhlasu s provedením vyšetření zajišťuje dožadující součást a taktika jeho získání se může u různých osob lišit z důvodu individuálního přístupu k vyšetřované osobě.

b) Příprava

Po konzultaci následuje příprava, při níž se pro každou vyšetřovanou osobu sestavuje zvláštní program vyšetření, a to podle specifiky činů, předpokládané role vyšetřované osoby v dané věci a také konkrétních požadavků dožadujícího orgánu. V průběhu přípravy dochází k sestavení programu fyziodetekčního vyšetření a k formulaci otázek, které jsou uspořádány do otázkových sérií. Přípravu provádějí pouze odborní pracovníci fyziodetekce, kteří k sestavení otázkových sérií využívají hned několik testů, tedy souborů otázek, které jsou následně shrnuty v programu fyziodetekčního vyšetření.⁶² Mezi základní testy patří následující:

- ***Test relevantních a irelevantních otázek*** (the relevant-irrelevant test) – tento test spočívá v porovnávání odpovědí vyšetřované osoby na relevantní a irelevantní otázky. Relevantní otázka se přímo týká skutečnosti, která je předmětem šetření. Jako relevantní otázku si můžeme například představit dotaz, zda vyšetřovaná osoba spáchala trestný čin, nebo zda ví, kdo je jeho pachatelem. Stejně tak může tato otázka směřovat k zjištění informací o místě úkrytu těla oběti, nebo ní lze zjistit, zda ví vyšetřovaná osoba nějakých důkazech, jako je například vražedný nástroj či předměty pocházející z trestné činnosti. Irelevantní otázka je naopak neutrální a netýká vyšetřovaného skutku. Příkladem neutrální otázky může být například dotaz na to, jaký je den v týdnu, v jakém městě

⁶¹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekční metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 21 [cit. 04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

⁶² Tamtéž, s. 22.

vyšetřovaná osoba žije, nebo kolik je momentálně hodin. Při fyziologickém vyšetření jsou pak střídavě pokládány irelevantní otázky, u nichž je předpokladem, že nezpůsobí u vyšetřované osoby fyziologickou změnu vyvolanou stresem a relevantní otázky, u nichž se naopak předpokládá odezva v podobě fyziologických změn. U osob, které vypovídají nepravdivě nebo zamlčují určité skutečnosti pak typicky dochází k silné reakci na položenou relevantní otázku, naopak, v případě, že jsou reakce lidského organismu stejné u obou typů pokládaných otázek, lze předpokládat, že vyšetřovaná osoba hovoří pravdu.

- **Test srovnávacích otázek** (comparison question tests) – tento test, který je také nazýván testem kontrolních otázek (control question tests), je založený na podobném principu, jako test relevantních a irelevantních otázek. Odlišuje se tím, že kromě zmíněných otázek používá také otázky srovnávací neboli kontrolní, které se týkají obecných nežádoucích činů. Příkladem srovnávací otázky může být například: „Ukradl jste někdy něco?“ Předpokladem v případě použití tohoto testu je, že osoba, která odpovídá pravdivě bude vykazovat silnější reakci na kontrolní otázku. Osoba, která při vyšetření lže, pak bude mít silnější reakci na otázku relevantní.
- **Test skrytých informací** (concealed information tests) **nebo také test znalosti viníka** (guilty knowledge test) – v rámci tohoto testu je vyšetřované osobě předkládána řada alternativních možností odpovědí týkající se nějakého aspektu vyšetřované události, která nebyla zveřejněna, takže pravdivou odpověď může kromě vyšetřovatelů znát pouze osoba, která byla u skutku přítomna. V těchto položkách je zařazen jeden pravdivý údaj a zbylé údaje jsou nepravdivé. Příkladem může být dotaz odborného pracovníka na to, jaký nástroj byl použit k usmrcení oběti, s tím, že následně vyjmenovává různé alternativní předměty, kterými mohla být oběť zavražděna. Jedna z těchto možností se přitom shoduje s reálným vražedným nástrojem. Při použití tohoto testu se očekává, že vyšetřovaná osoba bude negativně odpovídat na všechny možné varianty, a to ať už je vina nebo ne. U osoby, která ovšem na místě činu byla a ví, jakým způsobem k vraždě došlo, se u správné odpovědi projeví silnější fyziologická reakce než u osob, které tuto informaci nemají.
- **Test vrcholového napětí** (peak-of-tension test) – test vrcholového napětí je podobný testu skrytých informací, liší se ovšem tím, že otázky jsou v tomto případě kladeny ve snadno rozpoznatelném pořadí. Například, zda byla zpronevěřená částka ve výši jednoho milionu korun, dvou milionů korun, tří milionů korun a podobně. Osoba, která má informace o zpronevěřené částce, bude typicky vykazovat postupně zvýšené reakce

podle toho, jak se v pořadí otázek přibližuje správná položka, a po jejím pominutí se opět rekce budou snižovat.⁶³

Při fyziometrickém vyšetření je klasicky využíván také Baksterův úvodní test (zone comparison test, nebo také ZOC), který je variantou testu relevantních a irelevantních otázek a umožňuje stanovit obecnou charakteristiku reakcí vyšetřované osoby. Tento druh testu obsahuje specifický typ otázek, takzvané SKY otázky, které jsou zařazeny až na samý konec testu a představují následující typy dotazů:

- S = suspect (podezírat)
- K = know (vědět)
- Y = you (ty)

Baksterův úvodní test pak může v případě vloupání vypadat například následovně:

- 1) *Jmenujete se Jan Novák?*
- 2) *Budete odpovídat pravdu na otázky, které se budou týkat vloupání do prodejny šperků v ulici Koněvova?*
- 3) *Je dnes 18. července 2023?*
- 4) *Věříte mi, že vám budu pokládat pouze ty otázky, které vám předem přečtu a vysvětlím?*
- 5) *Tajíte nějaké skutečnosti, které by pomohli objasnit toto vloupání?*
- 6) *Kouříte cigarety?*
- 7) *Víte, jak k vloupání došlo?*
- 8) *Je ještě něco jiného, z čeho máte strach, a bojíte se, že se vás zná to budu ptát?*
- 9) *Je dnes středa?*
- 10) *Podezíráte nějakou osobu z toho, že vyloupila tuto prodejnu? (otázka S = suspect, tedy podezírat)*
- 11) *Víte s jistotou, kdo tuto prodejnu vyloupil? (otázka K = know, tedy vědět)*
- 12) *Máte nějaký podíl na tomto vloupání? (otázky Y = you, tedy ty)*

V praxi nejčastěji používanou metodou je již výše zmíněný test vrcholového napětí (peak-of-tension test nebo také POT), kdy jsou vyšetřované osobě předkládány různé alternativní situace či fakta. Test vrcholového napětí je možné rozdělit na dvě varianty podle toho, zda jsou do otázkové série zařazeny takové otázky, o kterých víme, že budou pro osobu v případě, že se

⁶³ National Research Council. *The Polygraph and Lie Detection*. Washington, DC: The National Academies Press. 2003. ISBN 978-0-309-26392-4, s. 253–258.

na místě činu nacházela, kritické. Pouze pachatel činu nebo osoba, která je na činu nějak jinak zainteresovaná, ví, co se v daném případě skutečně odehrálo, a případná nepravdivá odpověď nebo zatajení určitých skutečností je dostatečně silným psychologickým podnětem k vyvolání reakce. Druhý typ testu vrcholového napětí je používán v případech, kdy není jisté, zda je kritická otázka v sérii vůbec obsažena, nebo není jisté, která z otázek je kritická. Test je v takovýchto případech sestaven tak, aby obsahoval ideálně všechny možnosti chování.

Série otázek se známou kritickou otázkou:

Víte o tom, že tělo oběti bylo zanecháno?

- 1) na zemi v obývacím pokoji,
- 2) na křesle v obývacím pokoji,
- 3) v předsíni,
- 4) na posteli v ložnici,
- 5) ve vaně v koupelně,
- 6) u stolu v kuchyni,
- 7) na pravém boku,
- 8) na zádech,
- 9) s rukama podél těla,
- 10) na břiše,
- 11) na boku,
- 12) oblečené v kostkovaných šatech,
- 13) pouze ve spodním prádle,
- 14) v zimní bundě,
- 15) v županu?
- 16) Odpovídal jste pravdu na tyto otázky?

Série otázek bez známé kritické otázky:

Máte v některém z následujících prostorů ukryt odcizený předmět?

- 1) v přízemí domu, kde bydlíte,
- 2) v 1. patře domů, kde bydlíte,
- 3) ve sklepě domu, kde bydlíte
- 4) na zahradě domů, kde bydlíte,
- 5) v garáži,
- 6) v předsíni,
- 7) v kuchyni,
- 8) v ložnici,
- 9) v obývacím pokoji,
- 10) v dětském pokoji,
- 11) v koupelně,
- 12) je předmět uschován v nábytku,
- 13) je předmět zakopán v zemi,
- 14) je předmět zazděn,
- 15) je předmět ukryt někde jinde?
- 16) Odpovídal jste pravdu na tyto otázky?

Důležitou roli v rámci fyziodetekčního vyšetření má také stimulační test. Ačkoliv se jedná o test, který spadá do kategorie doplňujících testů, je i přes to používán při každém vyšetření. Jeho účelem je přesvědčit vyšetřovanou osobu o funkčnosti a objektivnosti metody fyziodetekce. Nejčastěji je jako stimulační test využívá takzvaný číslicový test, kdy si vyšetřovaná osoba vybere jedno z předem určených po sobě jdoucích čísel. Toto číslo si osoba

poznamená a následně odpovídá vždy negativně na dotazy týkající se toho, jaké číslo si napsala. Místo čísel mohou být při stimulačním testu použity i jména nebo karty.

Poté, co jsou na základě získaných informací od dožadující části zpracovány otázkové série a sestaven program, kterým se fyziodetekční vyšetření řídí, je tento program ještě s dožadující částí konzultován. K tomu dochází z důvodu, aby bylo ověřeno, že v mezidobí, kdy probíhala příprava otázek, nedošlo ke změně, která by mohla vyšetření ovlivnit, nebo ke změně, která by naopak měla být ve vyšetření promítnuta.⁶⁴

c) Provedení vlastního vyšetření

Po konzultaci programu je přistoupeno k samotnému fyziodetekčnímu vyšetření. Nejpozději těsně před ním je potřeba předložit písemný souhlas vyšetřované osoby s provedením tohoto vyšetření, vzhledem k tomu, že bez souhlasu vyšetřované osoby nelze vyšetření provést. *Prvek dobrovolnosti je nezbytný, neboť je třeba, aby osoba dodržovala pokyny pracovníka provádějícího vyšetření, a strpěla přiložení snímačů na hrudník a ruce, odpovídala na pokládané otázky, seděla klidně a pokud možno se nepohybovala. Toho lze dosáhnout pouze tehdy, když se ve vyšetření podrobí dobrovolně – nelze ji k tomu donutit.*⁶⁵ Kromě souhlasu je potřeba, aby v písemném prohlášení byl také jednoznačně specifikován skutek, kterého se fyziodetekční vyšetření týká.

Dožadující orgán vyšetřovanou osobu nejen předvolá na pracoviště fyziodetekce, ale také ji doprovází a zároveň zodpovídá za její totožnost. Samotné fyziodetekční vyšetření se poté provádí ve vyšetřovně pouze za přítomnosti odborného pracovníka a vyšetřované osoby, ostatní osoby zůstávají mimo tuto místnost. Toto opatření má za úkol zajistit, že vyvolané reakce vznikají skutečně pouze v závislosti na položené otázce.

S vyšetřovanou osobou je dále proveden úvodní rozhovor, který slouží mimo jiné k navázání kontaktu. V úvodu tohoto rozhovoru je osoba vyzvána k tomu, aby se vyjádřila k vyšetřované události. Následně je osoba seznámena cílem a podstatou fyziodetekčního vyšetření, stejně tak je seznámena s tím, jak bude vyšetření probíhat a jakým způsobem budou kladeny otázky. Při úvodním rozhovoru je dále zjišťováno, zda vyšetřovaná osoba trpí nějakými zdravotními potížemi, zda užívá pravidelně nějaké léky, popřípadě, zda nějaké užila

⁶⁴ KOHOUT, Josef. *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. Kriminalistika, 2008, č. 3, s. 195–198.

⁶⁵ KOHOUT, Josef a Zuzana DOHNALOVÁ. *Fyziodetekční vyšetření – jeho vyžádání a použití*. Kriminalistický sborník, 2000, č. 2, s. 28.

bezprostředně před fyziodetekčním vyšetřením.⁶⁶ Stejně tak je zjišťováno, zda se u dané osoby nevyskytují jiné kontraindikace, které by znemožnily provedení vyšetření. Osoba je následně požádána k podpisu dalšího souhlasu s provedením vyšetření.

Vyšetřovaná osobě jsou posléze přiloženy na tělo snímače a je jí vysvětlena jejich funkce společně s tím, jak se má v průběhu vyšetření osoba chovat, tedy, že má odpovídat nahlas a nehýbat se. V průběhu vyšetření jsou osobě pokládány otázky, které jsou formulovány tak, aby na ně bylo možné odpovídat ano nebo ne. Zároveň musí být jasné a jednoznačné, aby nedošlo ze strany vyšetřované osoby ke špatnému pochopení, musí být pokládány nahlas a vždy se stejnou intenzitou. Otázky jsou vždy čteny dvakrát. Při prvním čtení nedochází k zaznamenávání fyziologických funkcí a osoba se může k daným otázkám vyjádřit širěji, mohou být také dovysvětleny nebo přeformulovány.⁶⁷ V průběhu vyšetření zaznamenává polygraf a hlasový analyzátor grafické záznamy fyziologických hodnot vyšetřované osoby.

Celé vyšetření trvá okolo dvou hodin, přičemž je osoba průběžně sledována a dotazována ohledně únavy. Vyšetření může být také na žádost osoby přerušeno či ukončeno. Po ukončení dotazování jsou osobě sejmuty snímače a je jí poskytnut prostor k tomu, aby se k provedenému vyšetření vyjádřila, popřípadě sdělila své námítky.⁶⁸ V průběhu celého vyšetření musí být respektováno právo a důstojnost vyšetřované osoby. Odborný pracovník musí zachovávat mlčenlivost o zjištěných skutečnostech, které nemají vztah k vyšetřované věci.⁶⁹

d) Vyhodnocení výsledků

Grafické záznamy fyziologických hodnot vyšetřované osoby, které byly v průběhu vyšetření zaznamenány, jsou následně zhodnoceny odborným pracovníkem. V grafech jsou vyhledávány symptomy lži, tedy takové znaky, které jsou specifické pro nepravdivou odpověď. Podle tvarů křivek zaznamenávající jednotlivé fyziologické hodnoty, lze určit, jaké otázky byly pro vyšetřovanou osobu kritické.⁷⁰

⁶⁶ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekční metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 23 [cit. 04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

⁶⁷ KOHOUT, Josef. *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. *Kriminalistika*, 2008, č. 3, s. 198–199.

⁶⁸ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekční metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 23 [cit. 07.08.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

⁶⁹ BOUKALOVÁ, Hedvika a Ilona GILLERNOVÁ. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4461-5, s. 263–263.

⁷⁰ KOHOUT, Josef. *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. *Kriminalistika*, 2008, č. 3, s. 199.

e) Formulování závěrů

Výsledky vyhodnocení a průběh vyšetření jsou formulovány do „zprávy o provedení a výsledku fyziodetekčního vyšetření“. Tato zpráva obsahuje informace o vyšetřované osobě, tedy kdo se vyšetření podrobil, kdy k tomuto vyšetření došlo a kde bylo provedeno. Stejně tak jsou ve zprávě vysvětleny odborné termíny a samozřejmě jsou zde obsaženy informace zjištěné z vyhodnocení grafických záznamů. Ve zprávě jsou uvedeny jednotlivé otázky, které byly vyšetřované osobě kladeny, přičemž se při popisu reakcí postupuje podle jednotlivých otázkových sérií. Ve zprávě je popsáno, jak osoba odpovídala na jednotlivé kladené otázky a v případě, že se při jednotlivých odpovědích objevila atypická reakce, je tak ve zprávě popsána. Zároveň jsou zde uvedeny všechny vyskytující se kontraindikace.

Výsledkem fyziodetekčního vyšetření je tedy popis odpovědí u jednotlivých pokládaných dotazů a výskyt atypických reakcí.⁷¹ Cílem výsledků fyziodetekčního vyšetření tedy není určit, zda je osoba pachatelem vyšetřovaného skutku, zda se nacházela na místě činu, či zda zná nějaké další skutečnosti či informace k vyšetřované věci. Zpráva obsahuje pouze skutečnosti zjištěné z grafických záznamů, tedy zda je určitá otázka pro osobu kritická a jaká se případně při položení otázky objevila fyziologická reakce. Odborný pracovník výsledky vyšetření nevyhodnocuje ani neanalyzuje. To náleží do kompetence dožadující součásti.⁷²

2.2.3 Současná právní úprava a použití polygrafu v ČR

Jak již bylo v této práci zmíněno, fyziodetekční vyšetření se pro účely trestního řízení provádí pouze v Kriministickém ústavu Praha. Rozsah příslušnosti k provedení vyšetření, stejně tak jako cíl a zaměření fyziodetekčního vyšetření jsou upraveny v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 77/2009, kterým se upravuje věcná, funkční a místní příslušnost znaleckých pracovišť. Z procesního hlediska ovšem není použití fyziodetekčního vyšetření upraveno v žádné samostatné právní normě.⁷³ Využití fyziodetekčního vyšetření jako důkazu není v právním řádu nijak jasně definováno a tato metoda tedy nemá své právní ukotvení.

⁷¹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekční metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 23 [cit. 07.08.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

⁷² KOHOUT, Josef. *K praktickému využití fyziodetekčního vyšetření*. Kriministický sborník, 1991, č. 5, s. 225.

⁷³ ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekční metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018, č. 3, s. 23–24 [cit. 07.08.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

Trestní řád důkazy demonstrativně vyjmenovává, když v ustanovení § 89 odst. 2 uvádí, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Vzhledem ke znění tohoto ustanovení by neměl být výsledek fyziodefekčního vyšetření vyloučen jako jeden z možných důkazů.

Ovšem k tomu, aby mohl být výsledek fyziodefekčního vyšetření použit jako důkaz v trestním řízení, by bylo nutné zajistit přesnou právní úpravu nejen definice, ale také způsobu a formy provedení tohoto vyšetření.⁷⁴ Důvodů, proč doposud takováto právní úprava nebyla přijata, může být samozřejmě hned několik. Ačkoliv první fyziodefekční vyšetření proběhlo v České republice již roku 1981 a byla mu od té doby věnována pozornost ze strany jak odborné, tak laické veřejnosti, názor na využití této metody není do dnešního dne zcela jednoznačný, a i nadále se objevují některé námitky proti jeho použití. Mezi tyto námitky patří například následující:⁷⁵

- ***Zásah do práv a svobod vyšetřované osoby***

Jednou z námitek je tvrzení, že fyziodefekční vyšetření zasahuje do práv a svobod vyšetřované osoby. K tomu je potřeba uvést, že vyšetření je samozřejmě možné provést pouze se souhlasem vyšetřované osoby. Ta dává svůj souhlas hned několikrát, když prvně uděluje svůj souhlas s provedením fyziodefekčního vyšetření policejnímu orgánu, následně svým podpisem uděluje další souhlas k provedení vyšetření v závěru úvodního rozhovoru. Po skončení vyšetření osoba také podepisuje grafický záznam, který byl v průběhu vyšetření pořízen. K udělení souhlasu nelze osobu nijak nutit a takovéto rozhodnutí pro ni nesmí mít ani žádné nepříznivé důsledky. Nelze opomenout ani to, že vyšetřovaná osoba může souhlas k provedení vyšetření vzít kdykoliv zpět bez udání důvodu, a to dokonce i v průběhu samotného fyziodefekčního vyšetření. Osoba může v průběhu vyšetření také kdykoliv požádat o to, aby bylo vyšetření přerušeno nebo dokonce ukončeno a její žádosti bude vyhověno.

Osobu tedy nelze nikterak nutit k podstoupení vyšetření či vyšetření provést proti její vůli, takový scénář není ani reálně možný. Kromě souhlasu vyšetřované osoby s provedením vyšetření totiž zapotřebí také její spolupráce. K tomu, aby vyšetření mohlo vůbec přinést nějaké

⁷⁴ KOHOUT, Josef. *K otázce právní úpravy použití polygrafu*. Kriminalistický sborník, 1991, č. 4, s. 181.

⁷⁵ KOHOUT, Josef. *K některým aspektům metody fyziodefekčního vyšetření*. Kriminalistika, 2009, č. 3, s. 165–169.

výsledky, je potřeba, aby si vyšetřovaná osoba nechala od odborného pracovníka nasadit snímače, seděla při vyšetření v klidu a odpovídala na položené otázky.

Před samotným vyšetřením je navíc osoba o svých právech poučena, je jí vysvětleno, jak metoda fyziodetekce funguje, jaká je její podstata a cíl. V rámci úvodního rozhovoru je navíc seznámena s tím, že na základě výsledků lze vymežit, zda na pokládané otázky odpovídala pravdu či nikoliv. Odborný pracovník fyziodetekce, který vyšetření provádí, musí také respektovat právo a důstojnost vyšetřované osoby, nesmí pokládat dotazy zasahující do intimní sféry člověka a otázky týkající se sexuální orientace nebo náboženství, pokud takovéto otázky přímo nesouvisí s případem.

Někdy bývá v této souvislosti zmiňována také námitka psychické a fyzické náročnosti fyziodetekčního vyšetření. To ovšem běžně v průměru trvá mezi 2 až 2,5 hodinami, není tedy nějak dlouhé oproti běžnému výslechu. Osoba navíc odpovídá na dotazy pouze ano nebo ne. V průběhu vyšetření je dotazována, zda pociťuje únavu a má také, jak již bylo výše zmíněno, kdykoliv možnost požádat o přerušování vyšetření.

- ***Možnost oklamání fyziodetekčního vyšetření***

Další z argumentů proti využití výsledku z fyziodetekčního vyšetření jakožto důkazu v trestním řízení je možnost jeho oklamání za pomoci údajně osvědčených způsobů a metod. Návodů na to, jak přelstít detektor lži, existuje celá řada. Objevují se v akčních filmech či detektivkách, časopisech nebo internetových článcích a povětšinou se jedná takové rady, jako je úmyslné navození si příjemných vzpomínek, kontrola dechu, erotické myšlenky nebo připínáček v botě, kdy bolest z došlápnutí na něj má překrýt ostatní fyziologické reakce způsobené lživou odpovědí. Zde je třeba ovšem poznamenat, že tyto metody v zásadě nefungují. Ačkoliv sice mohou takovéto metody vyvolat určité reakce lidského organismu, zkušený odborný pracovník takovéto pokusy dokáže rozeznat.

Neznamená to ovšem, že by oklamání detektoru lži bylo zcela nemožné. Člověk se může naučit, jak projít fyziodetekčním vyšetřením. To ovšem vyžaduje mimořádné schopnosti, a také dlouholetý a velmi specifický trénink. Určitě se tedy nejedná o něco, co by se byl obyčejný člověk schopen naučit pouze za několik týdnů či dokonce pár dní před samotným vyšetřením.⁷⁶ Takovýmito schopnostmi disponují spíše tajní agenti nebo špióni, kteří jsou na podobné situace speciálně trénováni a školeni. Jedním z takovýchto lidí, kterému se podařilo přelstít detektor lži

⁷⁶ Osobní sdělení pplk. PhDr. Bc. Dany Štěpánkové LL.M.

byl i Aldrich Ames, agent CIA, který vyzrazoval tajné informace Sovětskému svazu. Přestože se stal podezřelým v této věci, a dokonce dvakrát podstoupil fyziodetekční vyšetření, vždy se mu ním podařilo projít bez odhalení. Pravda byla odhalena až později, a to po rozsáhlém vyšetřování, po kterém byl nakonec Ames odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody. Testy na detektoru lži úspěšně absolvoval také Karel Köcher, československý špion, který byl v roce 1965 vyslán do USA, kde se mu podařilo infiltrovat do CIA. Odhalen byl nakonec až v roce 1984.⁷⁷ Ačkoliv se tedy takové případy objevit mohou, jsou velmi ojedinělé. Pravděpodobnost, že se něco takového navíc povede netrénované a neškolené osobě, je v podstatě nulová.

- ***Možnost zneužití***

Mezi námitkami se také objevuje možnost zneužití této metody. Proti tomuto argumentu je nutno uvést, že odborný pracovník, který hodnotí výsledky fyziodetekčního vyšetření a formuluje závěry do zprávy o provedení a výsledku fyziodetekčního vyšetření, nekonstatuje ani nijak nedovozuje, zda je osoba pachatelem trestného činu nebo ne. Zpráva, která je výsledkem vyšetření, obsahuje pouze informace o tom, jak osoba na dotazy odpovídala a zda pro ni byla některá z položených otázek kritická. Vyhodnocení a analýza výsledků vyšetření zůstává plně v kompetenci orgánů činných v trestním řízení.

Vzhledem ke skutečnosti, že právní úprava fyziodetekčního vyšetření v právním řádu České republiky absentuje, je otázka možnosti jejího využití a použitelnosti jejích výsledků jako důkazu ponechána na judikatuře soudů. *Soudy v České republice polygraf někdy odmítají, jindy k jeho výsledkům přihlíží.*⁷⁸ Jedná se tedy o otázku, která není zcela jednoznačná, a to i přes to, že se ní už v roce 1992 zabýval Nejvyšší soud České republiky, který ve svém rozhodnutí ze dne 25. 3. 1992 uvedl, že „Výsledky vyšetření na tzv. detektoru lži nemůže soud použít jako důkaz při rozhodování trestní věci.“ Nejvyšší soud dále uvedl, že ačkoliv v řízení před soudem prvního stupně bylo poukázáno na ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu, dle kterého může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, neplatí toto ustanovení bez výhrad. Soud uvedl, že trestní řád ve speciálních ustanoveních pro zjištění některých skutečností připouští jen určité důkazní prostředky. Dle soudu je podstatou fyziodetekčního vyšetření výslech

⁷⁷ NEWSLAB a Roman POLACH. *Jak funguje detektor lži* [online]. 100+1 zahraniční zajímavost, 2014, č. 7, s. 32 [cit. 25.08.2023]. Dostupné z: <https://kiosek.epublishing.cz/1001/7-2014>.

⁷⁸ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 57.

obviněného a v trestním řízení lze tak použít jen ty poznatky, které obviněný poskytl v souladu s ustanoveními trestního řádu upravující výslech obviněného, což v případě fyziodetekčního vyšetření splněno není.⁷⁹

Otázka použití výsledků z takzvaného detektoru se se o něco později dostala i k Ústavnímu soudu, který ve svém nálezu ze dne 21. 5. 1996 uvedl následující: „*Obecný soud musí sám rozhodnout o tom, jakými důkazními prostředky bude objasňovat okolnosti, které jsou důležité pro náležité zjištění skutečného stavu věci a pro správné posouzení viny či nevinu obžalovaného. Vyplývá to z ústavního principu nezávislosti soudců při výkonu jejich funkcí a z jejich vázanosti pouze zákonem. Podstata tohoto principu spočívá mimo jiné v tom, že soudcům není možné přikazovat, jaké důkazy mají v zájmu zjištění skutečného stavu věci provést a jakým způsobem je mají hodnotit. I samo hodnocení důkazů tedy přísluší obecným soudům a není věcí Ústavního soudu, aby toto hodnocení přehodnocoval.*“⁸⁰

I přes to, že by se podle tohoto nálezu mohlo zdát, že Ústavní soud v podstatě připouští výsledky fyziodetekčního vyšetření, jelikož je podle jeho názoru rozhodnutí o tom, jaké důkazní prostředky budou použity, ponecháno na obecných soudech, v některých dalších rozhodnutích se již přiklání k názoru, že výsledky tohoto vyšetření není možné jako důkaz v trestním řízení použít. Příkladem může být usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2015, ve kterém Ústavní soud uvádí: „*Názor na fyziodetekční vyšetření (polygrafem, "detektorem lži") jako důkaz v trestním řízení nepoužitelný, byl soudní praxí vysloven opakovaně: fyziodetekční vyšetření má charakter pouze tzv. operativně pátracího prostředku, a výsledky tohoto vyšetření tedy nemohou sloužit jako procesně relevantní důkaz.*“⁸¹

Přesto, že dle judikatury nemohou výsledky provedeného fyziodetekčního vyšetření samy o sobě sloužit jako důkaz o vině či nevině osoby, která se vyšetření podrobila, neznamená to, že mohou být pramenem cenných informací vedoucích ke zjištění nových skutečností, nebo faktů, které se následně, po zajištění procesní formou, mohou důkazem stát.⁸² Ačkoliv výsledky vyšetření nemohou složit jako přímý důkaz, mohou mít důležitý informativní charakter a jsou

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1992, spisová značka 6 To 12/92.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, spisová značka I.ÚS 32/95.

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2015, spisová značka II.ÚS 3651/13.

⁸² KOHOUT, Josef. *K praktickému využití fyziodetekčního vyšetření*. Kriminologický sborník, 1991, č. 5, s. 219.

proto také využívány v operativně pátrací činnosti orgánů činných v trestním řízení, která napomáhá k:

- a) odhalování latentních, tedy skrytých trestných činů a vytvoření předpokladů pro zahájení trestního stíhání v dané věci;
- b) získání informací o trestném činu, o pachatelích a jiných zúčastněných osob, případně jiných závažných okolnostech spáchaného trestného činu, které umožňují zjistit skutečný stav věci;
- c) uchování stop trestné činnosti za účelem jejich využití jako důkazu v trestním řízení.

Fyziodetekční vyšetření může pomoci mimo jiné také k prověření kriminalistických verzí a vyloučení těch z nich, které se v souladu s výsledky jeví jako nepravdivé. Stejně tak mohou být výsledky užitečné k sestavení nových verzí a nalezení nových důkazů. Tímto napomáhá metoda fyziodetekce k zefektivnění vyšetřování, jelikož je na základě jejich výsledků možné směřovat prostředky a čas k prověření takových verzí, které nebyly provedením vyšetření vyloučeny.⁸³

Je tedy zcela zřejmé, že metoda fyziodetekce může být pro trestní řízení velkým přínosem. Fyziodetekční vyšetření je prostředkem, který přispívá k odhalování trestné činnosti a lze jej využít u celé řady trestných činů, ať už se jedná o násilnou trestnou činnost, sexuální delikty, majetkové trestné činy nebo prověřování sebevražd či podezřelých úmrtí.

Samotné vyšetření je prováděno na specializovaném pracovišti, kterým je Kriminalistický ústav Praha, odborným pracovníkem, který vždy vyšetřovanou osobu poučí o jejích právech, vysvětlí, jak samotné vyšetření probíhá, a co je jeho cílem. Osoba se vyšetření podrobuje vždy zcela dobrovolně, již udělený souhlas má právo kdykoliv vzít zpět, a to dokonce i při průběhu samotného vyšetření.

Fyziodetekční vyšetření má samozřejmě i své limity a nelze jej provést u každého. Pravidelné užívání návykových látek nebo alkoholu, stejně tak jako duševní porucha nebo nepříznivý zdravotní stav jsou takové překážky neboli kontraindikace, které typicky brání provedení vyšetření. Kontraindikace jsou ovšem před provedením fyziodetekčního vyšetření v rámci úvodního rozhovoru zjišťovány tak, aby nedošlo k případnému zkreslení výsledků či nemožnosti jejich vyhodnocení.

⁸³ KOHOUT, Josef. *K otázce právní úpravy použití polygrafu*. Kriminalistický sborník, 1991, č. 4, s. 181.

Zpráva o provedení a výsledku fyziodekčního vyšetření nikdy neposuzuje vinu či nevinu vyslýchané osoby. Odborný pracovník fyziodekce musí zůstat ve všech případech nezávislý a k této otázce se nikdy nevyjadřuje. Vyhodnocení této otázky provádí až orgány činné v trestním řízení s tím, že výsledky vyšetření mohou být vyhodnoceny jak ve prospěch, tak neprospěch vyšetřované osoby. Cílem vyšetření tedy není za každou cenu získat informaci o tom, že vyšetřovaná osoba s největší pravděpodobností trestná čin spáchala, výsledky mohou sloužit také k vyloučení osoby z okruhu podezřelých.

Metoda fyziodekce může být tedy zcela určitě velice nápomocná. Orgánům činným v trestním řízení může napovědět a správně je nasměrovat při vyšetřování jednotlivých trestných činů. Může vyloučit osoby z okruhu podezřelých, pomoci nalézt nové důkazy či svědky a urychlit tak probíhající vyšetřování. A i přes to, že výsledky pořízené touto metodou nemohou sloužit samostatně jako důkaz v řízení před soudem, může fyziodekční vyšetření hrát v trestním řízení nezanedbatelnou roli. I z tohoto důvodu by určitě bylo jedině ku prospěchu, kdyby bylo této metodě věnováno více pozornosti a dočkala se po více než 40 letech, kdy je v České republice používána, také právní úpravy. Zakotvení této problematiky do právního řádu by jistě vedlo k častějšímu využívání fyziodekčního vyšetření, jelikož by přineslo větší důvěru v tuto metodu a odstranilo případné pochyby a nejistoty spojené s jejím využitím. Stejně tak by bylo postaveno na jisto využití výsledků fyziodekčního vyšetření jako důkazu v trestním řízení, které je do dnešního dne ponecháno pouze na judikatuře soudů.

2.2.3.1 Využití fyziodekčního vyšetření mimo oblast trestního práva

Jak už bylo v této práci zmíněno, pro účely trestního řízení může fyziodekční vyšetření provádět pouze Kriminalistický ústav Praha. Polygraf není ovšem využíván pouze v oblasti trestního práva, s jeho využitím se můžeme setkat také v soukromé sféře. Vyšetření na takzvaném detektoru lži provádí totiž mimo jiné také soukromé detektivní kanceláře poskytující celou řadu detektivních služeb, mezi něž spadá také fyziodekční vyšetření. Metoda fyziodekce je pro soukromé účely využívána například v rodinné problematice, ať už se jedná o nevěru mezi partnery, lži nebo třeba krádeže rodinného majetku. Stejně tak je tato metoda využívána soukromými korporacemi, které za její pomoci ověřují loajalitu svých zaměstnanců

například ve věcech spolupráce s konkurenčními firmami, šíření obchodního tajemství nebo důvěrných informací.⁸⁴

Detektor lži je také zmiňován v souvislosti se sportem. I přes to, že takovéto případy vídáme spíše v zahraničí, kde se například podařilo Mezinárodní boxerské asociaci za pomoci této metody odhalit nepoctivé funkcionáře na mistrovství světa v boxu,⁸⁵ některé případy byly zaznamenány i v České republice. Do povědomí veřejnosti se dostala kauza Mosteckého fotbalového klubu, který podezíral své hráče z účasti na sportovních sázkách a chtěl je tak za pomoci detektoru lži prověřit.⁸⁶

Fyziodetekční vyšetření se tak dostává do povědomí lidí a jeho využití se začíná pomalu přesouvat také do sféry soukromoprávních vztahů, kde o něj začíná být projevován zájem ať už ze strany soukromých detektivních kanceláří, zaměstnavatelů, pojišťoven nebo právě zmíněných sportovních klubů a asociací. I přes to je tato metoda stále nejvíce spojována právě s trestním řízením.

2.2.4 Konkrétní případy využití fyziodetekčního vyšetření

I přes to, že fyziodetekční vyšetření nepatří při vyšetřování trestných činů k nejpobulárnějším a nejčastěji využívaným metodám, neznamená to, že by nebylo využíváno vůbec. Detektor lži je k dispozici kriminalistům při jejich práci už několik desítek let a za tu dobu pomohl rozklíčovat ne jeden složitý případ. Fyziodetekční vyšetření bylo také použito při vyšetřování mnoha medializovaných případů, které mohla v informačních médiích sledovat široká veřejnost.

1) *Vražda a krádež známek*

Jedním z příkladů toho, jak může fyziodetekční vyšetření pomoci kriminalistům je případ z roku 1986, který se odehrál v Praze. Oběť byla brutálně ubodána ve svém bytě, ze

⁸⁴ Polygraf – detektor lži. I.D.A. INTERNATIONAL DETECTIVE AGENCY S.R.O. [online]. [cit. 25.08.2023]. Dostupné z: <https://www.idagency.cz/polygraf-detektor-lzi>.

⁸⁵ Lie detectors used to govern sports events [online]. Lie Detector Test UK. Publikováno 21.11.2021 [cit. 25.08.2023]. Dostupné z: <https://liedetectorstest.uk/lie-detectors-change-the-way-we-govern-sports-events#:~:text=Lie%20detector%20technology%20may%20be%20applied%20to%20all,a%20game%20changer%20for%20the%20future%20of%20sports>.

⁸⁶ ČERMÁK, David a Petr BÍLEK. *O Mostu píší i v Anglii. A asociace radí hráčům: Na detektor nechodte* [online]. iDNES.cz. Publikováno 5.5.2015 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/fotbal/domaci-souteze/asociace-fifpro-radi-fotbalistum-mostu-at-nechodi-na-detektor-lzi.A150505_143138_fot_dsouteze_dc.

kterého bylo zároveň odcizeno větší množství poštovních známek. Nalezení odcizených známek mohlo v tomto případě usvědčit pachatele. Podezřelým z vraždy byl M. P., který se podrobil fyziodetekčnímu vyšetření, při kterém mu byla položena neobvykle obsáhlá série hned 33 otázek. Tato série se zabývala otázkou, zda má M. P. v některém z následně vyjmenovaných prostorů či míst ukryto něco, co souvisí s nějakou jeho závažnou trestnou činností. Následně byla vyjmenována různá místa v domě a bytě podezřelého, stejně tak byly do otázkové série zařazeny možnosti ukrytí u jiných osob či na jiných místech.

Na základě provedeného fyziodetekčního vyšetření, při kterém se ukázalo, že pro podezřelého byly kritické otázky číslo 19 („na zahradě své chalupy“) a číslo 23 („tyto věci jsou zakopány v zemi“), byl předán kriminalistům tip, kde mají odcizené známky hledat. A ačkoliv se tato informace zdála být zpočátku velmi nepravděpodobná, jelikož by uložením ve vlhku mohlo dojít k poškození známek, byly známky skutečně na tomto místě nalezeny a následně posloužily jako důkaz proti M. P., který byl za vraždu pravomocně odsouzen.⁸⁷

2) Případ zmizelé Aničky

Dalším případem, při kterém došlo k využití fyziodetekčního vyšetření, je případ zmizelé Anny Janatkové. Případ, který sledovala snad celé Česká republika, se stal 13. 10. 2010 v Pražské Troji, kdy se teprve devítiletá Anička vracela sama ze školy, domů už ovšem nedorazila. Policie ihned zahájila za pomoci armády pátrání, které bylo dlouhou dobu neúspěšné i přes to, že do něj kromě policistů byli zapojeni také psovodi a policejní vrtulník s termovizí. Nalezen byl pouze batoh pohřešované dívky a později také její klíče. Teprve po pěti měsících pátrání byly nalezeny ostatky jejího těla, které byly zakopány pod zemí. Následná pitva potvrdila, že byla Anička zavražděna.

Podezřelým se v této věci stal Otakar Tomek, jehož DNA policie našla na batohu zmizelé dívky.⁸⁸ Otakar Tomek se v dané věci podrobil fyziodetekčnímu vyšetření, při kterém mu byly mimo jiné položeny otázky týkající se oblečení zmizelé Aničky. Pro vyšetřovaného byla v tomto případě kritická otázka týkající se růžové kšiltovky, kterou na sobě měla Anička mít v době, kdy zmizela. Stejná reakce se objevila také při dotazu na to, zda pohřešovaná dívka měla část svého oblečení v batohu, a také při otázce, zda vyšetřovaný sledoval někdy pohyb

⁸⁷ KOHOUT, Josef. *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. Kriminalistika, 2008, č. 3, s. 196–197.

⁸⁸ VaB. *Krutá vražda Aničky Janatkové (†9): Na místě jejího posledního odpočinku vládne smutek i po 10 letech* [online]. Blesk.cz. Publikováno 14.10.2020 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/658185/kruta-vrazda-anicky-janatkove-9-na-miste-jejeho-posledniho-odpocinku-vladne-smutek-i-po-10-letech.html>.

pohřešované Aničky svým dalekohledem. V neposlední řadě se jako kritická ukázala být také otázka, zda podezřelý věděl o tom, že Anička zmizela ještě dříve, než ji začala hledat policie.

Vyšetřovatelé následně chtěli provést ještě další fyziodetekční vyšetření se stejným podezřelým, k tomu ale z důvodu jeho nesouhlasu nikdy nedošlo.⁸⁹ Po nalezení ostatků pohřešované dívky došlo k jeho zadržení a následně byl obviněn z vraždy, znásilnění a dalších trestných činů. Necelý týden poté se pokusil oběsit ve věznici a o dva dny později zemřel v nemocnici. Případ byl z tohoto důvodu odložen.

3) Účast Petra Kramného na fyziodetekčním vyšetření

Fyziodetekčnímu vyšetření se podrobil také Petr Kramný poté, co se stal v roce 2013 podezřelým z vraždy své manželky Moniky a dcery Kláry na dovolené v Egyptě, které měly být údajně otráveny neznámou látkou. Rodina měla údajně v den neštěstí pociťovat zažívací potíže, které u Petra Kramného dle jeho výpovědi přestaly až po vypumpování žaludku, který mu provedli po převozu do nemocnice. Vyšetřování ovšem následně ukázalo, že k usmrcení manželky a dcery Kramného došlo elektrickým proudem. Kramný ale odmítal jakoukoliv vinu⁹⁰ a v roce 2014 se podrobil fyziodetekčnímu vyšetření. Při vystření mu byly mimo jiné položeny otázky týkající se údajně první pomoci, kterou měl manželce a dceři poskytnout. Ačkoliv vyšetřovaný tvrdil, že oběma zemřelým dával masáž srdce a umělé dýchání, výsledky fyziodetekce ukázaly reakce, které vypovídaly o opaku. Stejně tak byla jako lež vyhodnocena i odpověď „ne“ na otázku, zda vyšetřovaný přemýšlel, jak naložit s těly. Stejnou odpověď uvedl Kramný i na dotaz, zda po smrti jedné nebo oběma oblékal nějaké prádlo. I v tomto případě byly naměřeny takové fyziologické reakce, které svědčily o lživé odpovědi.

Petr Kramný byl nakonec odsouzen za vraždu k výjimečnému trestu odnětí svobody ve výši 28 let. Soud v daném případě vycházel mimo jiné i odposlechu Kramného s jeho milenkou, ve kterém uvedl, že je přesvědčen, že určitě nedojde ke zveřejnění toho, zda lhal, namísto toho, aby uvedl, že nedojde ke zveřejnění, zda mluvil pravdu.⁹¹

⁸⁹ SLONKOVÁ, Sabina. *Svědectví z detektoru: Tak vypovídal podezřelý o Aničce* [online]. Aktuálně.cz. Publikováno 19.1.2011 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/svedectvi-z-detektoru-tak-vypovidal-podezrely-o-anicce/r?i:article:687914/>.

⁹⁰ PERDOCH, Jaroslav. *Pláč a odmítnutí viny. Takový byl první den procesu s Petrem Kramným* [online]. Deník.cz. Publikováno 29.6.2015 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: <https://moravskoslezsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/plac-a-odmitnuti-viny-takovy-byl-prvni-den-procesu-s-petrem-kramnym-20150629.html>.

⁹¹ Ijš, et. *Petr Kramný na detektoru lži: Oblékal mrtvolu Moniky a Klárky?* [online]. Blesk.cz. Publikováno 13.10.2016 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-pripad-petr-kramny/424277/petr-kramny-na-detektoru-lzi-oblekal-mrtvolu-moniky-a-klarky.html>.

2.3 Vyšetřovací hypnóza

Hypnóza je uměle navozený, změněný stav vědomí, který se vyznačuje zvýšenou sugestibilitou a hyperkoncentrací pozornosti. Dále je také charakterizována vztahem závislosti hypnotizovaného na hypnotizérovi.⁹² Klinický psycholog Jiří Zíka popisuje stav v hypnóze tak, že se jedná o projev stavu označovaného jako disociace, tedy stav, kdy se od sebe něco oddělí. V hypnóze dochází podle jeho slov k tomu, že se vůle, která vědomě řídí naše projevy, odděluje. Zjednodušeně lze tedy říci, že při hypnóze je naše vědomí potlačené, utlumené, vypnuté, zatímco je aktivována spontánní část našeho já. Navenek se trans, jak je tento stav nazýván, projevuje různými pozorovatelnými projevy, jako je prohloubení nebo zpomalení dechu, změna probarvení pokožky či napětí svalů. Někdo se může v tomto stavu uvolnit do takové míry, že se zdá, jako by spal, ale o spánek se nejedná. Člověk funguje dle Zíky ve třech režimech – buď spí, nebo bdí, a to, co se nachází mezi spánkem a bděním, tedy přechodový stav, to je trans.

Trans je využíván pro práci s lidským podvědomím, se kterým lze lépe pracovat právě díky dočasnému oddělení vůle od těla a od psychiky.⁹³ Kromě toho, že může hypnóza pomoci ke zlepšení paměťového výkonu, lze ní docílit také odblokování paměti a dosáhnout nárůstu schopnosti vybavovat si paměťové stopy. Vzhledem ke svým účinkům na paměť se tato metoda začala využívat i ve výslechových situacích, kdy chce vyslýchaný vypovídat, ale nemůže si prožité události vybavit. Hypnóza používaná v těchto případech je nazývána jako vyšetřovací hypnóza a její využití může být účelné ve třech charakteristických situacích:

- 1) vyslýchaná osoba ví, že událost vnímala a pozorovala, rozpomíná se, že si ji před časem pamatovala, ovšem nyní si ji nemůže vybavit. Takováto situace může nastat například pokud si svědek zapamatoval nápis vytetovaný na paži útočnicka, ale následně jej zapomněl;
- 2) osoba byla události přítomna, nevěnovala jí však pozornost a není si jista, zda celý průběh skutečně vnímala. Takováto situace nastává v typicky v případě, kdy osoba nepovažuje některé skutečnosti za důležité. Svědek se například v době činu nacházel

⁹² MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 76.

⁹³ SEDLÁKOVÁ DROŠČÍNOVÁ, Kateřina. *Jak funguje hypnóza? Rozhovor s předním českým hypnoterapeutem Jiřím Zíkou* [online]. 100+1 zahraniční zajímavost. Publikováno 20.11.2020 [cit. 28.08.2023]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/jak-funguje-hypnoza-rozhovor-s-prednim-ceskym-hypnoterapeutem-jirim-zikou>.

na parkovišti, ví, že tam tou dobou přijel vůz černé barvy, ale na detaily toho, o jaký vůz se jednalo a kolik v něm přijelo lidí, si nevzpomíná;

- 3) osoba má amnézii a vůbec neví o tom, že by událost vnímala. Nepamatuje si tak žádné skutečnosti, nemusí si být ani vědoma toho, že se na místě nacházela. Z jiných informací lze ale dovodit, že tato osoba byla události aktivně přítomna. K amnézii může dojít například z důvodu úrazu, posttraumatického šoku nebo z důvodu intoxikace alkoholem.⁹⁴

Stejně tak jako i další méně využívané či sporné metody využívané k prověřování výpovědi, nemá ani hypnóza svoji právní úpravu. Neznamená to ovšem, že by nebyla v praxi využívána. Je ale třeba podotknout, že v rámci využívání této metody existuje celá řada nezodpovězených otázek a úvah, které by si určitě zasloužily pozornost. Zodpovězení těchto otázek a formulování základních zásad pro využívání vyšetřovací hypnózy by zajisté přineslo větší jistotu a důvěru v tuto metodu, která může stále v očích některých odborníků či laické veřejnosti budít obavy. Mezi otázky, které by v rámci této problematiky měly být formulovány do základních zásad a tím být buďto zodpovězeny nebo potvrzeny, patří zejména následující:

- ***Využití vyšetřovací hypnózy jako prostředku ultima ratio***

K provedení hypnózy by mělo dojít až tehdy, pokud nebylo možné získat informace důležité pro trestní řízení jiným způsobem. Tato metoda by tedy měla být použita až v případě, že byly vyčerpány ostatní důkazní prostředky, ať už se jedná o výslech nebo některé ze zvláštních způsobu dokazování, jako je třeba rekognice. Hypnóza by zároveň neměla být využívána v případech, kdy se její použití jeví jako nevhodné vzhledem k okolnostem případu či vyšetřované osobě. Stejně tak by z důvodu zjevné nepřiměřenosti nemělo k jejímu provedení docházet v případech takzvané bagatelní trestné činnosti a nelze ji samozřejmě využít ani v případech, kdy jsou dány podmínky zákazu výslechu, tedy například v případě utajovaných skutečností chráněných zvláštním zákonem nebo u osob, které mají právo odepřít výpověď.

- ***Okruh osob, u kterých lze vyšetřovací hypnózu použít***

Hypnóza by také měla být použita pouze v těch případech, kdy lze důvodně očekávat, že přinese informace důležité pro vyšetřovanou věc. Podrobena by jí tedy měla být pouze osoba, u které lze mít důvodně za to, že disponuje svědectvím, které má vztah k trestnému činu.

⁹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4, s. 409–411.

K provedení vyšetřovací hypnózy může navíc dojít pouze na základě dobrovolného svolení osoby, která se jí má podrobit. Osobu nelze k podstoupení hypnózy nijak nutit. Ideálně by k provedení hypnózy mělo dojít na vlastní žádost takové osoby s tím, že o této možnosti by měla být ze strany orgánů činných v trestním řízení poučena.

U svědka lze vyšetřovací hypnózu využít ve výše zmíněných případech, tedy ať už z důvodu zapomenutí, amnézie anebo nedostatečného vnímání skutečností. Naopak, u osoby, proti níž je trestní řízení vedeno, je použití vyšetřovací hypnózy zcela vyloučeno. Jak již bylo zmíněno výše, hypnózu nelze použít u osob, které mají právo odepřít výpověď, což je právo, které náleží i obviněnému. Ten není povinen vypovídat, dokonce nemá ani povinnost uvádět pravdivé informace. Tohoto práva, které zakotvuje Listina základních práv a svobod v čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 4, nelze obviněného nikterak zbavit ani mu jej odepřít.

- ***Osoba provádějící hypnózu***

Další otázkou, která by v rámci této problematiky měla být vyřešena, je určení subjektu provádějícího vyšetřovací hypnózu. Tu by mohl provádět buďto znalec jakožto osoba se speciálními odbornými znalostmi nebo vybraní pracovníci Policie České republiky ze specializovaných pracovišť zaměřených na znaleckou činnost, anebo jednotliví policisté zařazení ve službě kriminální policie a vyšetřování, kteří by absolvovali náležitě školení.⁹⁵ Jiří Zíka k otázce, jaké jsou předpoklady dobrého hypnoterapeuta uvádí, že je především potřeba, aby ho tato činnost bavila. Takový člověk podle něj musí být motivovaný, musí umět navázat s člověkem kontakt, a hlavně tomu musí této metodě věřit. Dále uvádí, že se jedná o dovednost, která se rozvíjí a k tomu, aby ji člověk dobře ovládnul je třeba praxe.⁹⁶ Je tedy k úvaze, zda by policisté, kteří se věnují i celé škále dalších činností, měli reálně prostor a možnost k účasti na školeních zabývajících se hypnózou, a jak dlouho by trvalo, než by získali potřebnou praxi k výkonu této činnosti. Naskýtá se tedy otázka, zda by provádění vyšetřovací hypnózy přeci jenom nebylo z důvodu časové náročnosti a potřebné praxe jednodušší přenechat odborníkům z řad znalců.

⁹⁵ CHROMÝ, Jakub. *Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení?* Trestněprávní revue, 2006, č. 7, s. 211–212.

⁹⁶ SEDLÁKOVÁ DROŠČÍNOVÁ, Kateřina. *Jak funguje hypnóza? Rozhovor s předním českým hypnoterapeutem Jiřím Zíkou* [online]. 100+1 zahraniční zajímavost. Publikováno 20.11.2020 [cit. 28.08.2023]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/jak-funguje-hypnoza-rozhovor-s-prednim-ceskym-hypnoterapeutem-jirim-zikou>.

- ***Dokumentace průběhu vyšetřovací hypnózy***

O provedení vyšetřovací hypnózy je určitě také zapotřebí pořídit písemný záznam, stejně tak jako audiovizuální záznam, který zachycuje její konání. Dokumentací provedení hypnózy dojde k vyloučení možnosti zpochybnění okolností, za nichž byla tato metoda provedena, a tím pádem nebude moci dojít k námitkám proti důkazům, které byly na jejím základě získány.

- ***Možnost využití výsledků vyšetřovací hypnózy jako důkazu***

Jak vyplývá i z uvedeného případu níže, v praxi ve výjimečných případech dochází k využití vyšetřovací hypnózy. I přes to u ní ale nastává co do možnosti využití jejich výsledků jako důkazu velmi podobný problém, jako v případě fyziodekčního vyšetření.⁹⁷ Trestní řád ani v případě této metody neobsahuje žádné ustanovení, které by řešilo přípustnost jejího využití. I v tomto případě by se mohlo zdát, že znění ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu, které uvádí, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, umožňuje použít výsledky této metody jako důkaz. V již výše zmíněném rozhodnutí ze dne 25. 3. 1992, které se primárně zabývalo otázkou možnosti použití výsledků fyziodekčního vyšetření jako důkazu, Nejvyšší soud uvedl, že ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu neplatí bezvýjimečně. Dle Nejvyššího soudu trestní řád v některých dalších ustanovení, jež jsou ve vztahu k ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu ustanoveními speciálními, stanoví, že některé úkony nelze jako důkaz použít, respektive pro zajištění některých skutečností připouští jen určité důkazní prostředky a tuto proceduru přesně vymezuje.⁹⁸ Výslech svědka nebo obviněného lze tedy provést pouze způsoby vymezenými v trestním řádu⁹⁹ a samotná výpověď ve stavu hypnózy by tak s největší pravděpodobností nemohla být použita jako důkaz. Tento závěr ovšem nutně neznamená, že by vyšetřovací hypnóza nemohla být v trestním řízení vůbec využita. Stejně tak jako v případě fyziodekčního vyšetření je ovšem potřeba, aby byl na základě této metody následně získán procesně použitelný důkaz.¹⁰⁰

Ačkoliv je hypnóza nejčastěji využívána ve zdravotnictví, jedná se o metodu, která se rozhodně neztratí ani při vyšetřování trestných činů. Jedná se sice o nestandardní metodu, i přes to lze jejím využitím získat informace klíčové pro trestní řízení v případech, kdy je zde vůle

⁹⁷ CHROMÝ, Jakub. *Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení?* Trestněprávní revue, 2006, č. 7, s. 212–213.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1992, spisová značka 6 To 12/92.

⁹⁹ Konkrétně v ustanovení § 91 a § 101 trestního řádu.

¹⁰⁰ ŠELLENG, Dalibor. *K využití hypnózy při objasňování trestné činnosti.* Kriminalistika, 2017, č. 3, s. 222–223.

vyslychané osoby tyto skutečnosti sdělit, ovšem z nějakého důvodu tak učinit nemůže, jelikož si informace nepamatuje. Je zřejmé, že tato metoda by měla být uplatňována výjimečně, pouze v takových případech, kdy již byly vyčerpány ostatní možnosti, které by mohly vést ke zjištění potřebných informací.

Jedná se ovšem o problematiku, která doposud nemá svou právní úpravu a zároveň se ní doposud nikterak nezabývaly ani české soudy. Odpověď na otázku přípustnosti využití výsledků této metody jako důkazu tak nelze s jistotou vyčíst ani z judikatury. Lze samozřejmě předpokládat, obzvlášť, pokud bude tato metoda využívána, že dříve či později budou muset soudy na tuto otázku vyslovit svůj právní názor. Z judikatury, která se ovšem netýká přímo vyšetřovací hypnózy, nýbrž fyziodetekčního vyšetření, lze vyvodit, že výslech v hypnóze a její přímé výsledky nemohou být jako důkaz v rozhodování o trestném činu použity. Pro vyšetřování však mohou být i tak přínosné. Vyšetřovací hypnóza může totiž sloužit jako velice účinný způsob k zjištění důležitých informací, které mohou vést k získání procesně použitelných důkazů.

2.3.1 Praktické využití hypnózy

Ukázkou toho, jak může být při vyšetřování hypnóza užitečná, je i případ který se odehrál v roce 2015 v Praze. Na Místní oddělení policie Můstek v Praze 1 se dostavila Barbora S. s tím, že byla předešlé noci okradená o kabelku, ve které se nacházela mimo jiné také její platební karta. Poškozená uvedla, že byly nejdříve s kamarádkou v baru, kde si dala několik alkoholických drinků, ovšem nevěděla přesně, kolik toho vypila, pouze jen, že byla hodně opilá. Následně se rozhodla, že půjde domů, vyšla tedy z baru a zamířila ke stanici metra. Ve vestibulu metra k ní někdo přišel a ukradl jí kabelku. Poškozená se, i z důvodu své opilosti, rozhodla odjet nejprve domů, kde se vyspala, a až dalšího dne se v odpoledních hodinách dostavila na policii. Na pachatele si nevzpomínala a nebyla k němu schopna uvést žádné podrobnosti.

Z kamerových záznamů ze stanice metra se podařilo vyšetřovatelům zjistit, že vedle poškozené šel na schodech do vestibulu metra také muž ve tmavé zimní bundě a zimní čepici. Tento muž se pokusil poškozené strhnout kabelku. Napadená žena se začala bránit a dala se na útěk. Muž ji ovšem po chvíli dohnal a srazil ji k zemi, načež jí sebral kabelku a z místa utekl. Kamerové záznamy ovšem neumožňovaly individuální identifikaci pachatele. Kriminalistům se následně podařilo získat videozáznam z neúspěšného pokusu o výběr hotovosti z bankomatu,

na kterém je zachycen Štefan W., který byl později jako podezřelý předveden na policii. V daném případě nebylo možné získat žádné genetické stopy z oblečení poškozené, jelikož přišla až další den a oblečení mezi tím vyprala, dále se nepodařilo zajistit ani oblečení, které měl pachatel v době přepadení na sobě a kvalita kamerových záznamů nebyla natolik dostatečná, aby mohlo být využito biomechanického zkoumání pro potvrzení, zda se na záběrech nachází tatáž osoba. I přes to, že byl výslech podezřelého nevěrohodný, čímž lehce posílil důkazní stav, nebylo stále možné se stoprocentní jistotou určit, že to byl právě podezřelý, kdo poškozenou v metru přepadl.

Vyšetřovatelé v tomto případě dospěli k závěru, že důkazní situaci může posílit pouze rekognice. Ačkoliv si poškozená nepamatovala žádné detaily z přepadení, bylo jasné, že na místě byla a pachatele viděla. Vyšetřovatel se proto rozhodl zkontrolovat možnost využití vyšetřovací hypnózy se znalcem z oboru psychiatrie a s možností jejího provedení následně seznámil také poškozenou. Lékař nebyl s případem nijak detailně seznámen, bylo mu pouze sděleno, že poškozená byla přepadena neznámým mužem a nemůže si vzpomenout na průběh události. Lékař poskytl Barboře S. terapeutickou pomoc, jejíž součástí bylo uvedení do hypnotického spánku, který jí měl pomoci vybavit si, co se v den přepadení stalo.

Po terapii si byla poškozená schopna vzpomenout na to, co se stalo a dokázala si také vybavit člověka, který ji přepadl. Tyto skutečnosti následně popsala policii při výslechu, bezprostředně po němž následovala rekognice. Štefan W. se zařadil mezi figuranty, kteří na sobě měli stejné oblečení jako on, tedy zimní bundu a čepici. Poškozená následně mezi figuranty Štefana W. poznala, přičemž dodala, že stoprocentně si jistá není, ale jeho tvář jí je povědomá a domnívá se, že to byl on. Po provedení rekognice byl Štefan W. s výsledky seznámen, načež se rozhodl, že chce znovu vypovídat. Při výslechu se k činu přiznal a následně za něj byl také odsouzen. Soud rozhodoval mimo jiné i na základě provedené rekognice, jejíž výsledky nijak nezpochybnil.¹⁰¹

2.4 Sérum pravdy

Sérum pravdy je pojem, který může budít představu toho, že se jedná o látku při jejímž požití bude osoba vypovídat pouze pravdu a nebude moci lhát. Jedná se ovšem o mylný dojem,

¹⁰¹ SKUPLÍK, Tomáš. *Využití vyšetřovací hypnózy v policejní praxi*. Kriminologický sborník, 2016, č. 1, s. 20–22.

jelikož doposud nebylo vyrobeno žádné zázračné sérum, elixír či jiná látka, která by člověku znemožnila úplně lhát a vedla tak k odhalení naprosté pravdy.

Pojem sérum pravdy odkazuje na řadu drog měnících mysl, po jejichž požití nemá být osoba schopna lhát. Realita je ovšem taková, že žádná droga není dostatečně silná na to, aby dokázala zcela znemožnit lhaní. Některé drogy mohou například zpomalovat rychlost předávání informací z míchy do mozku, v důsledku čehož je obtížnější provádět vysoce funkční úkoly, jako je soustředění se na jednu činnost, chůze po rovné linii nebo dokonce ležení. Koncentraci potřebuje člověk nejen ke zmíněným úkonům, ale také v případě vymýšlení lži. V případě jejího odstranění za pomoci séra pravdy může být poté lhaní obtížnější, ale ne zcela nemožné.¹⁰² Nejčastěji používanými drogami pro tyto účely jsou barbituráty. Jedná se o deriváty kyseliny barbiturové, které mají významný tlumící účinek na centrální nervovou soustavu člověka. Očekávaným efektem těchto látek je, že člověk ztratí zábrany a bude tak spíše ochotný mluvit pravdu nebo odhalit zatajované informace.¹⁰³ Jako sérum pravdy byly používány následující látky:

- **Thiopental sodný** – thiopental sodný je typ barbiturátu, tlumí tedy centrální nervovou soustavu a zpomaluje proces přenosu informací do mozku. Tato látka bývá také běžně předepisována jako lék na úlevu od bolesti, k uvolnění svalů nebo ke snížení krevního tlaku.
- **Skopolamin** – skopolamin byl první látkou, která se na počátku 20. století začala jako takzvané sérum pravdy využívat. Při použití této látky docházelo navíc k vymazání paměti osoby, která si následně tedy vůbec nepamatovala, co se během výsledku dělo a jaké informace uvedla.
- **Amytal sodný** – amytal sodný je další druh barbiturátu, přičemž byl za druhé světové války využíván jako lék proti úzkosti. Tato látka je silným sedativem a zároveň je velmi návyková. Smrtelná navíc může být pro dospělého člověka již dávka převyšující jeden gram za den. Kromě vysoké návykovosti u některých subjektů vyvolávala tato látka také falešné vzpomínky.

¹⁰² ORWIG, Jessica. 'Truth serum' drugs do exist. Here's how medicines like sodium pentothal and scopolamine can manipulate the brain. [online]. Insider. Publikováno 5.3.2023 [cit. 27.08.2023]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/is-there-such-a-thing-as-truth-serum-2014-10>.

¹⁰³ MYNAŘÍKOVÁ, Lenka. *Psychologie lži*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5472-7, s. 84.

- **Ethylalkohol** – Ethylalkohol, etanol či jednoduše řečeno alkohol je další látkou, která může pomoci osobě k tomu, aby mluvila pravdu.¹⁰⁴ Alkohol je koneckonců nejběžnějším a také nejstarším způsobem k získávání pravdy.
- **Midazolam** – lék midazolam, původně určený především k celkovému zklidnění nemocných, byl také testován jako sérum pravdy. Tento lék navozuje útlum, čímž může snížit sebekontrolu jedince. Mívá ovšem také opačné účinky, kdy po jeho podání může u osoby dojít k navození stavu vzrušení, úzkosti a agresivity, což je stav, který výslech rozhodně neusnadňuje, nýbrž naopak.

Problematika séra pravdy je velmi kontroverzním tématem. Jak již bylo zmíněno výše, žádná látka není tak silná, aby zcela znemožnila vyslychané osobě lhát. Z toho lze usuzovat, že osoba, která se pod vlivem séra pravdy přizná, by se s největší pravděpodobností přiznala i při výslechu prováděném bez použití této látky. Naopak, osobu, která se při výslechu nepřizná a ani se v plánu přiznat nemá, k tomuto nepřiměje ani sérum pravdy. Dalším problémem při použití séra pravdy je skutečnost, že pod vlivem některých těchto látek se mohou některé osoby stát více sugestibilními, tedy více náchylnými k tomu, aby vypovídali tak, jak se od nich očekává. V takovýchto případech pak může dojít k uvedení skutečností, které se reálně nestaly nebo dokonce k doznání k činům, které osoba vůbec nespáchala.¹⁰⁵

I v případě, že by se podařilo vytvořit takové sérum pravdy, po kterém by vyslychaná osoba opravdu nedokázala lhát, zůstávala by zde otázka, zda je vůbec použité takovéto látky při výslechu možné. Je zřejmé, že použití séra pravdy představuje závažný zásah do práv vyslychané osoby. „*Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké,*“ tak zní čl. 37 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který tímto ustanovením zakotvuje zákaz nucení jedince k sebeobviňování. Kromě toho zakotvuje také v čl. 40 odst. 4 právo obviněného na odepření výpovědi, když stanoví: „*Obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.*“ I s ohledem na znění těchto článků je jasné, že osobu podezřelou ze spáchání trestného činu nelze k přiznání nikterak nutit. Sérum pravdy tak v těchto případech vůbec nepřichází v úvahu. Pokud osoba chce vypovídat, důležité informace vyslychajícímu sdělit a případně se k činu přiznat, může tak zcela

¹⁰⁴ ORWIG, Jessica. 'Truth serum' drugs do exist. Here's how medicines like sodium pentothal and scopolamine can manipulate the brain. [online]. Insider. Publikováno 5.3.2023 [cit. 27.08.2023]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/is-there-such-a-thing-as-truth-serum-2014-10>.

¹⁰⁵ JAROSLAV, Petr. Pravda vynucená chemií: Jak funguje sérum pravdy? [online]. 100+1 zahraniční zajímavost. Publikováno 2.2.2017 [cit. 27. 8.2023]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/pravda-vynucena-chemii-jak-funguje-serum-pravdy>.

jistě učinit bez použití séra pravdy. Nelze na ni ovšem vyvíjet jakýkoliv nátlak směřující k podání výpovědi v případě, že si tak učinit nepřeje.

Výslech svědka není co do možnosti využití séra pravdy nikterak odlišný. Ačkoliv se svědek může dopustit křivé výpovědi v případě, že bude uvádět nepravdivé informace, neznamená to ovšem, že by v případě jeho výslechu mělo být použití této látky dovoleno. V případě, že chce svědek vypovídat, není vůbec potřeba zvažovat využití séra pravdy. Pokud ovšem vypovídat nechce, dá se logicky očekávat, že nebude souhlasit ani s podáním této látky. Použití séra pravdy za pomoci násilí nebo lsti je potom něco, co do moderního demokratického státu, který je založený na úctě k právům a svobodám člověka, rozhodně nepatří.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Rozhovor na téma sugestivních a kapciózních otázek

Za účelem získání poznatků z praxe v problematice sugestivních a kapciózních otázek, poskytli pro účely této diplomové práce rozhovor komisařka por. Mgr. Martina Kopecká z Obvodního ředitelství policie Praha IV, Odboru hospodářské kriminality, 3. oddělení hospodářské kriminality a zástupce vedoucího npor. PhDr. René Sabol z Obvodního ředitelství policie Praha III, Odboru obecné kriminality, 7. oddělení obecné kriminality.

V rámci rozhovoru odpovídali por. Mgr. Kopecká a npor. PhDr. Sabol na otevřené otázky, které se týkají problematiky sugestivních a kapciózních otázek při výslechu jakožto procesu získávání informací o zjišťované skutečnosti od vyslychaného, kterým se pro účely tohoto rozhovoru rozumí osoba v jakémkoliv procesním postavení – osoba podávající vysvětlení, podezřelý, obviněný, svědek, poškozený, znalec apod.

1) Setkal/a jste se někdy, popřípadě setkáváte se často se sugestivními a kapciózními otázkami při výslechu (ať už podezřelého, obviněného, poškozeného, svědka aj.)?

por. Mgr. Kopecká: Nesetkávám se s takovými otázkami často. Pokud ano, bývají to zpravidla otázky obhájce na konci výslechu obviněného, nebo výslechu svědka, kterými sleduje zájem svého klienta.

npor. PhDr. Sabol: Osobně ne, dohled nad procesní čistotou v rámci jednotlivých úkonů většinou v zájmu obviněného koná jeho obhájce a často se setkáváme s výslechem za přítomnosti soudce (neodkladný a neopakovatelný úkon), a i tam tedy dochází ke kontrole.

2) Máte pocit, že jsou sugestivní a kapciózní otázky v České republice používány policejním orgánem při výslechu často?

por. Mgr. Kopecká: Domnívám se, že ne. A pokud občas ano, jedná se spíše o sugestivní otázky, které jsou takovým způsobem položeny nevědomky z nedbalosti, než že by tím byl sledován nějaký účel vyslychajícího. Vyslychaní totiž často odpovídají neurčitě a obecně. Nechápu, jakým způsobem mají odpověď konkretizovat.

npor. PhDr. Sabol: Nemyslím si to. Ve fázi prověřování je výslech pouze na úřední záznam, který neslouží jako důkaz, nýbrž jako podnět k rozhodnutí, zda vyslýchanou osobu předvolat k soudu jako svědka. Není v podstatě nezbytné mít doznání vyslýchané osoby, pokud nemáte kvalitní důkazní situaci, tak samotné přiznání osoby ničemu nepomůže. Ve fázi vyšetřování je pak skoro vždy dohled nad úkonem, jak jsem již uvedl v předchozí odpovědi.

3) Existuje nějaká metodika nebo školení pro vyslychající, která pomáhá zabezpečit, aby při výslechu k těmto druhům otázek nedocházelo? (jinak řečeno – jsou vyslychající nějakým způsobem proškoleni, aby věděli, jak vést výslech, a jak se vyhnout sugestivním a kapciózním otázkám?)

por. Mgr. Kopecká: Nejsem si toho vědoma. Určitě probíhají například školení na problematiku výslechu dětského svědka, nebo zvláště zranitelných obětí násilné trestné činnosti. Problematiku sugestivních a kapciózních otázek jsem v nabídce vzdělávání, které jsem měla k dispozici na výběr, v posledních třech letech neviděla.

npor. PhDr. Sabol: Jistě v dnešní době existují školení na všelijaké věci, tedy i na postupy v rámci výslechů, nicméně se jedná spíše o dobrovolné doškolení v rámci celoživotního vzdělávání.

4) Máte pocit, že existují určité skupiny osob, které mají při výslechu tendenci "vyhovět" vyslychajícímu a odpovídat na otázky to, co si myslí, že by vyslychající chtěl slyšet? Pokud ano, jaké? (tj. existují nějaké lehce ovlivnitelné osoby?)

por. Mgr. Kopecká: Osobně jsem se nesečkala s takovou situací. Přestože je pro ně některé osoby výslech policejním orgánem stresující situací, tak každá z vyslychaných osob nakonec sleduje u výslechu hlavně svůj zájem. Navíc jsou osoby před výslechem poučeny o povinnosti vypovídat pravdu a o možných následcích křivého obvinění. Pokud se jedná o svědky, tak se zpravidla vyjadřují k okolnostem, které se jich bezprostředně týkaly a nesnaží se policejnímu orgánu zavděčit tím, že by si nějaké smyšlené informace přidali.

npor. PhDr. Sabol: Spíše si myslím, že podezřelý má zájem, aby věc skončila pro něj co nejlepším způsobem a pakliže se přiznává a spolupracuje, tak má sám zájem získat od policisty informace, co mu může nejvíce pomoci a chce se tímto řídit.

5) Myslíte si, že je důležitá role obhájce/právního zástupce při výslechu, co se sugestivních a kapciózních otázek týče?

por. Mgr. Kopecká: Myslím si, že je obecně důležitá přítomnost právního zástupce, ale ne vyloženě z důvodu sugestivních a kapciózních otázek.

npor. PhDr. Sabol: Určitě, jakýkoliv dohled zaručuje zákonnost procesu.

6) Myslíte, že "obyčejní lidé" (laici) dokáží sami při výslechu sugestivní nebo kapciózní otázku rozeznat?

por. Mgr. Kopecká: Domnívám se, že to je velice individuální. Ale přestože větší část široké veřejnosti pravděpodobně tyto pojmy nezná, tak pokud by se jich při výslechu policejní orgán manipulativně zeptal na některé skutečnosti, tak si myslím, že by toto rozeznali.

npor. PhDr. Sabol: To je velmi individuální podle osobnosti člověka. Nemyslím si však, že by bylo možné do takové míry manipulovat lidmi používáním takovýchto otázek.

7) Jaký je postup v případě, že při výslechu dojde k položení sugestivní nebo kapciózní otázky ze strany obhájce či právního zástupce? Jak v takovém případě vyslychající postupuje?

por. Mgr. Kopecká: Právní zástupce je ze strany policejního orgánu upozorněn, že takto formulovaná otázka je nepatřičná. Poté zpravidla právní zástupce formulaci otázky změní tak, aby mohla být zodpovězena. Pokud by se tak nestalo, vyslychaný by na takovou otázku neodpovídal.

npor. PhDr. Sabol: Vyslychající otázku zaprotokoluje a sdělí, že se jedná o nepřipustnou otázku.

8) Myslíte si, že výskyt sugestivních otázek při výslechu může ovlivnit to, jak moc si určitou situaci vyslychaná osoba pamatuje? Zda má na výskyt těchto otázek vliv to, zda si vyslychaná osoba pamatuje situaci zcela přesně či zda si ji pouze mlhavě vybavuje (ať už z jakýchkoliv důvodů – například nemoc, požití alkoholu nebo návykových látek)?

por. Mgr. Kopecká: Myslím si, že se na výskyt sugestivních otázek při výslechu má vliv spíše to, jak moc vyslýchaný konkretizuje své odpovědi než to, jak si dané skutečnosti pamatuje.

npor. PhDr. Sabol: Je rozdíl mezi těmito otázkami a snahou a současně pomocí osobám vybavit si okolnosti, ke kterým má vypovídat. Někdy je ta hranice velmi tenká, ale často pomůže vyslýchanou osobou dostat do stavu, kdy si začne vybavovat podstatné okolnosti. Je však důležité mít na zřetel udržení té hranice přijatelnosti.

9) Myslíte si, že je pro výskyt sugestivních otázek při výslechu relevantní doba, která od události zjišťovaná od vyslýchané osoby, uběhla?

por. Mgr. Kopecká: Spíš než doba jako taková, je pro výskyt těchto otázek relevantní paměťová stopa vyslýchaného, což je individuální.

npor. PhDr. Sabol: Samozřejmě.

10) Může podle vás ovlivnit výskyt sugestivních otázek při výslechu znalost nebo naopak neznalost odborné problematiky vyslýchaným? (tj. zda se vyslýchaný vyzná v určité odborné problematice – například právu, účetnictví, medicíně, IT)

por. Mgr. Kopecká: Domnívám se, že ano. U hospodářské trestné činnosti, které se věnuji, se jedná zejména o znalost účetnictví a způsob zaúčtování různých transakcí.

npor. PhDr. Sabol: To by nemělo být předmětem takové výpovědi. Je potřeba získat informace, jak to daná osoba vnímala v době, kdy se událost stala. Získáním nových informací se mění informační hodnota.

11) Myslíte si, že je právní úprava sugestivních a kapciózních otázek v České republice dostatečná?

por. Mgr. Kopecká: Domnívám se, že ano, vzhledem k tomu, že je tato problematika zakotvena v trestním řádu. Kvalifikovaně to ovšem posoudit nedokážu.

npor. PhDr. Sabol: Nemohu posoudit.

12) Existují podle vás případy, kdy by použití sugestivních otázek mohlo být dovoleno?

por. Mgr. Kopecká: V případě, kdy vyslýchaný nedokáže dostatečně konkrétně popsat podstatné skutečnosti. Tak v krajním případě ano.

npor. PhDr. Sabol: Jak jsem uvedl, je potřeba uvědomit si, kdy se jedná o sugestivní otázku a kdy je evidentní snaha připomenout osobě podstatné informace, aby se jí vzpomínky vrátily.

13) Existují podle vás případy, kdy by mohlo být dovoleno použití kapciózních otázek?

por. Mgr. Kopecká: Žádné mě nenapadají.

npor. PhDr. Sabol: Ono jde i o to, že posouzení, co je a co není kapciózní otázka, je čistě subjektivní a dvě osoby mohou mít na stejnou otázku odlišný názor. Každopádně mě ale nenapadá žádný případ, kdy by mělo být povoleno použití kapciózních otázek.

Odpovědi, které poskytl jak *npor. PhDr. Sabol*, tak *por. Mgr. Kopecká* se v zásadě nijak výrazně neliší. Případné odlišnosti jsou obsaženy pouze v odpovědích na otázky týkající se osobních zkušeností nebo názorů. Vzhledem ke skutečnosti, že *npor. PhDr. Sabol* a *por. Mgr. Kopecká* působí každý v jiném obvodním ředitelství Policie České republiky, stejně tak jako v jiném odboru, lze se podle uvedených odpovědí domnívat, že postup vyslychajících při výslechu je co do problematiky sugestivních a kapciózních otázek v odlišných útvarech Policie České republiky minimálně velmi podobný. Je samozřejmě třeba poznamenat, že osob, kteří v rámci trestního řízení provádí výslechy, je nespočet, a proto pouze dva poskytnuté rozhovory nemohou poskytnout zcela jasné závěry o tom, jak v praxi skutečně průběh výslechu vypadá a zda je postup v každém jednotlivém případě stejný.

4 Rozhovor s odborným pracovníkem fyziodekce

K problematice fyziodekčního vyšetření poskytla pro účely této diplomové práce rozhovor pplk. PhDr. Bc. Dana Štěpánková, LL.M. z Kriministického ústavu Praha, Odbor daktyloskopie a dokumentace, oddělení dokumentace a speciálních analýz, která je odbornou pracovník fyziodekce a v Kriministickém ústavu působí již více než 20 let.

1) Kolik fyziodekčních vyšetření je v Kriministickém ústavu Policie České republiky měsíčně/ročně provedeno?

Celkově je v Kriministickém ústavu Policie České republiky za rok provedeno okolo 150 vyšetření. Samozřejmě se toto číslo každý rok může o něco lišit, jedná se ale pouze o rozdíl několika vyšetření za rok. Průměrný počet provedených fyziodekčních vyšetření zůstává oproti předešlým letům opravdu velmi podobný, jejich počet nijak výrazně nevstoupá ani neklesá.

2) Kolik působí v České republice, konkrétně tedy v rámci Kriministického ústavu, odborných pracovníků, kteří mohou provádět fyziodekční vyšetření?

V Kriministickém ústavu působí tři odborní pracovníci.

3) Co je nutné k tomu, aby se člověk mohl stát odborným pracovníkem, který fyziodekční vyšetření provádí? Jaké jsou odborné a morální předpoklady, které musí odborný kvalifikovaný pracovník splňovat?

K tomu, aby se člověk mohl stát odborným pracovníkem je zapotřebí, aby se jednalo o policistu, konkrétně vyšetřovatele. Zároveň je potřeba, aby měl takovýto člověk vystudovanou vysokou školu s humanitním zaměřením. Odborný pracovník zároveň musí provádět každé fyziodekční vyšetření nezávisle na cílech policejních orgánů či případných dalších osob.

4) Je pravda, že odborní pracovníci provádějí vyšetření v bílých pláštích? Pokud ano, jaký je k tomu důvod?

Ano, je to pravda, ačkoliv se nemusí vždy nutně jednat právě o plášť. Odborní pracovníci chodí také oblečení do bílé košile a kalhot. Takovéto oblečení je zvoleno proto, aby u vyslychané osoby nevzbuzovalo zbytečně emoce a neodvádělo pozornost. Takto zvolené bílé oblečení, ať už se jedná o plášť nebo košili a kalhoty, je neutrální a u vyšetřovaných osob nevzbuzuje pocit, že jsou vyslychány na policii.

5) Jaké jsou nejčastější příčiny nemožnosti provedení fyziodetekčního vyšetření (kontraindikace)? Dokážete některé rozeznat již bez toho, aniž byste se na ně musela vyšetřované osoby v rámci úvodního rozhovoru zeptat?

Mezi nejčastější kontraindikace patří převážně alkohol a drogy. A ačkoliv jsou některé kontraindikace na první pohled viditelné, například právě požití alkoholu nebo jiných návykových látek, snažím se nepodléhat prvnímu dojmu a na vždy se v rámci úvodního rozhovoru vyslychané osoby na možnost výskytu kontraindikace zeptám.

6) Stává se často, popřípadě stalo se Vám někdy, že osoba záměrně zatajila kontraindikaci, na kterou jste přišla v průběhu vyšetření, popřípadě až po dokončení vyhodnocení výsledků? Jaký je v takovémto případě následný postup?

Samozřejmě, že se takováto situace může stát. Některé kontraindikace nejsou vůbec viditelné a bohužel do hlavy lidem nevidíte. Vždy se proto řídím tím, co vidím v záznamech. Pokud jsou zaznamenané hodnoty nečitelné, a tím pádem nevyhodnotitelné, tak bohužel v takovýchto případech nedojde k jejich vyhodnocení a získané výsledky tak mohou být pouze orientační.

7) Dokážete odhalit případy, kdy osoba odpovídá lživě, bez toho, aniž byste viděla pořízené záznamy (tedy jen na základě vašeho pozorování)?

Rozeznat lživou odpověď pouze přímým pozorováním vyslychané osoby, tedy bez nahlédnutí do pořízených záznamů, je samozřejmě složité. Ačkoliv existuje mnoho způsobů a návodů, jak lze pouhým pozorováním rozpoznat lež, je potřeba vzít v potaz to, že každý se chová trochu jinak a naše reakce nemusí být vždy stejné. Proto se vždy při posuzování odpovědí striktně

držím pořízených záznamů a v případě, že vyslychaná osoba vykazuje v průběhu vyšetření nějaké abnormální chování, tak takového chování také ve zprávě o provedení a výsledku fyziodetekčního vyšetření popíši.

8) Je možné, aby se osoba nějakým způsobem připravila na fyziodetekční vyšetření, obzvláště v případech, kdy nechce vypovídat pravdu a zároveň samozřejmě nechce, aby se na tuto skutečnost přišlo?

V případě, že určitá osoba plánuje při fyziodetekčním vyšetření lhát a nechce, aby se na takovouto skutečnost přišlo, mohla by se naučit, jak projít detektorem lži. Je ale určitě potřeba poznamenat, že je to schopnost, kterou se obyčejný člověk nedokáže naučit, jelikož vyžaduje dlouholetý specifický trénink a velké množství cvičení. Běžný člověk se určitě nedokáže jen tak na fyziodetekční vyšetření žádným způsobem připravit. Různé metody na oklamání detektoru lži, které jsou například zmiňovány ve filmech nebo různých článcích, jako je například připínáček v botě, různé erotické myšlenky a podobně, nefungují.

9) Můžete prosím popsat, jak probíhá konzultace k fyziodetekčnímu vyšetření? Má dožadující orgán typicky promyšlený určitý postup nebo jej navrhuje spíše odborný pracovník fyziodetekce (např. koho a kdy by bylo vhodné zaslat na fyziodetekční vyšetření, kdy je vhodné požádat osobu o souhlas s provedením, vyšetření apd.)

Samotné konzultaci předcházím vyžádání fyziodetekčního vyšetření ze strany dožadující součásti. Dožadující součást je typický během telefonního rozhovoru informována o tom, jaké informace a písemné podklady jsou nutné pro konzultaci a přípravu vyšetření. V rámci konzultace by pak měl mít dožadující orgán již představu o tom, které osoby budou vyšetření podrobeny, jaké skutečnosti je v rámci vyšetření nutné prověřit, a také, jaké rozpory mají být objasněny. Je tomu tak především z důvodu, že je to právě dožadující orgán, který má o případu nejvíce informací. Konzultace se účastní policista, který zná případ do podrobností a ví, které informace jsou vyšetřované osobě známy z oficiálních zdrojů nebo z dosavadního vyšetřování. Odborný pracovník je policistou při konzultaci informován o dosavadním průběhu vyšetřování, zároveň jsou mu sděleny osobní postřehy z případu, které jsou důležité pro přípravu obrázkových sérií i pro navázání kontaktu s vyšetřovanou osobou. Co se týče postupu, tak to se i zde samozřejmě liší případ od případu, někdy může mít dožadující součást postup již

promyšlený, někdy dochází k jeho sestavení v průběhu konzultace a jindy může být přenechán na odborném pracovníkovi.

10) Jak probíhá příprava otázek pro vyšetřovanou osobu, a jak by tyto otázky měly vypadat?

Při přípravě otázek vycházíme z informací a materiálů, které nám byly poskytnuty během konzultace. Z těch je potřeba vybrat takové informace, které jsou považovány za klíčové. Pro každou vyšetřovanou osobu se samozřejmě sestavují individuální otázky podle specifiky činů a role vyšetřované osoby na daném činu. Při přípravě otázek je potřeba dbát především na to, aby byly otázky dostatečně zřejmé a jasné. Dále jsou pak koncipovány tak, aby na ně vyšetřovaná osoba mohla odpovídat buďto „ano“ nebo „ne“ a je potřeba vyhnout se otázkám, na které je možno odpovídat oběma způsoby. Při tvorbě otázek je také nutné vzít v potaz inteligenci vyšetřované osoby a podle toho otázky pro vyšetření formulovat.

11) Jak detailně musíte být seznámeni s daným případem, abyste byli schopni otázky sestavit? Spolupracujete při sestavování otázek s policejním orgánem?

Samozřejmě musíme znát případ velmi detailně. I proto se konzultace účastní policista, který zná případ od jeho počátků a může tak poskytnout potřebné informace a postřehy, které jsou k tvorbě otázek potřeba. Spolupráce je tady velmi důležitá, je to právě dožadující součást, kterou je typicky policejní orgán, který poskytuje informace a materiály k přípravě. Sestavené otázkové série také zasíláme dožadující součásti k vyjádření a připomínkám.

12) Stává se někdy, že osoba neporozuměla kladené otázce? Jaký je postup v případě, že vyšetřovaná osoba položené otázce nerozumí?

To se samozřejmě může stát, ale otázky, na které bude vyšetřovaná osoba odpovídat jsou prvně přečteny nanečisto, kdy se zároveň ujišťujeme, že osoba pokládaným otázkám rozumí. V případě, že otázce nerozumí, je třeba ji přeformulovat tak, aby vyšetřovaná osoba její smysl chápala. Stejný postup je aplikován i v případě, že osoba nerozumí otázce při samotném fyziodetekčním vyšetření. I v tomto případě je potřeba otázku přeformulovat.

13) Dokážete v průběhu fyziodefekčního vyšetření zaznamenat, že se vyšetřovaná osoba snaží o oklamání? Pokud ano, jaký je v takovémto případě následný postup? Je vůbec možné, aby se obyčejnému člověku něco takového podařilo?

Jak jsem již uvedla v předešlé otázce, schopnost projít detektorem lži je něco, co se obyčejný člověk nedokáže jen tak naučit, takovou schopnost mají pouze speciálně vycvičení jedinci s dlouholetým tréninkem. V případě, že se vyšetřovaná osoba pokouší oklamat detektor lži za pomoci jiných metod, jako je vyvolání bolesti, erotických představ či záměrného potlačování reakcí organismu, projeví se tyto skutečnosti grafickým záznamu. V případě, že se mi grafický záznam z nějakého důvodu nezdaří, upozorním na tuto skutečnost vyšetřovanou osobu a zeptám se, zda je zde nějaký problém. Pokud v těchto pokusech vyšetřovaná osoba i nadále pokračuje, většinou ji jednou až dvakrát upozorním, pokud se i přes to nic nezmění, fyziodefekční vyšetření ukončím.

14) Může výsledky fyziodefekčního vyšetření ovlivnit těhotenství?

Ano, v případě těhotenství může být například od určitého stádia již slyšet srdce, popřípadě mohou být jinak ovlivněny některé fyziologické reakce organismu. Z těchto důvodů se fyziodefekční vyšetření u těhotných žen neprovádí.

15) Může se fyziodefekčnímu vyšetření podrobit dítě?

Fyziodefekčnímu vyšetření se může podrobit osoba od 15 let.

16) Může fyziodefekční vyšetření ovlivnit nadměrná nervozita vyšetřované osoby nebo s tímto faktorem počítáte?

Každý, kdo se na fyziodefekční vyšetření dostaví, je nervózní, a proto s tímto faktorem počítáme a bereme jej v potaz. Záznam nervozity je navíc odlišný od jiných fyziologických reakcí a dokážeme ho rozeznat.

17) Jak je vybavena místnost, ve které probíhá fyziodetekční vyšetření? Může být vyšetření provedeno i mimo takovou místnost?

Místnost, ve které probíhá fyziodetekční vyšetření, je vybavena pouze jednoduchým nábytkem, tak, aby vyšetřovaná osoba nebyla rozptylována, ale aby zároveň nebyla ve zbytečném diskomfortu. Místnost je zároveň monitorována kamerami. Vyšetření může být provedeno i mimo tuto místnost. V případě, kdy vyjíždíme provádět fyziodetekční vyšetření mimo Kriminologický ústav, používáme k vyšetření místnosti pro výslech dětských svědků.

18) Je z fyziodetekčního vyšetření pořizován zvukový záznam?

Běžně ne. Zvukový záznam se pořizuje pouze v případě, že je o něj zažádáno.

19) Stává se často, že je nutné přerušit průběh vyšetření z důvodu únavy vyšetřované osoby? Jak poznáte, že osoba začíná být unavená a výsledky by tak tímto mohly být zkreslené? Je vyšetřovaná osoba v průběhu fyziodetekce tázána na to, zda se cítí být unavena?

Vyšetřované osoby se v průběhu fyziodetekčního vyšetření samozřejmě průběžně ptáme, zda se necítí být unavená. Většinou se tak neděje a vyšetřované osoby nemají problém podstoupit celé vyšetření najednou. V případě, že by se ovšem osoba cítila být unavená, vyšetření se přeruší a osoba přijde v jiný den.

20) Za jak dlouho dokážete průměrně vyhodnotit výsledky a zformulovat závěry z fyziodetekčního vyšetření? Jak dlouho přibližně trvá připravit zprávu o provedení a výsledku fyziodetekčního vyšetření?

Na to je velmi těžké odpovědět, jelikož se to vždy odvíjí od složitosti daného případu. Jsou případy, kdy na začátku týdne připravím otázky pro vyšetření a na konci týdne mám již připravenou zprávu o provedení a výsledku fyziodetekčního vyšetření. V jiných případech ale může být tento proces mnohem delší. Stejně tak příprava zprávy o provedení a výsledku fyziodetekčního vyšetření může být otázkou pár hodin, ale také klidně několika dní.

21) Co vše je ve zprávě o provedení a výsledku fyziodekčního vyšetření uvedeno?

Ve zprávě je popsáno, jak vyšetřovaná osoba odpovídala na jednotlivé otázky a také, u kterých odpovědí snímané hodnoty vykazovaly znaky zpochybňující pravdivost. Pokud během vyšetření došlo k nějakému nestandardnímu chování vyšetřované osoby, je toto chování ve zprávě taktéž popsáno.

22) Vidí vyšetřovaná osoba grafické záznamy, které byly v rámci fyziodekčního vyšetření použity? Zajímají se často lidé ihned po vyšetření, jak „dopadli“?

Ne, záznamy vyšetřovaná osoba nevidí. Většinou jsou lidé zvědaví a po vyšetření se ptají, jak dopadli, každopádně na tento dotaz vždy odpovídám, výsledky nelze bezprostředně po vyšetření hodnotit, jelikož jde o složitý proces, který vyžaduje delší čas.

23) Co si myslíte o právní úpravě fyziodekčního vyšetření? Je podle Vás dostatečná?

Podle mě se jedná o problematiku, kterou by se měl určitě někdo více zabývat, ať už odborná veřejnost, státní zástupci nebo třeba soudci. Metoda fyziodekce nemá právní úpravu a její použití je ponecháno na judikatuře soudů. Myslím, že se jedná o problematiku, která si v tomto ohledu zaslouží určitě větší pozornost.

24) Jaký je Váš názor na použití fyziodekčního vyšetření jako důkazu v trestním řízení?

Pokud má být výsledek fyziodekčního vyšetření použit v trestním řízení jako důkaz, jedná se určitě o důkaz nepřímý. Sám o sobě by neměl sloužit k rozhodnutí a vině či nevině. Fyziodekční vyšetření může být ovšem velmi pomocnou a potřebnou indicií, které pomáhá prověřit různé vyšetřovací verze a postupy.

Na závěr je třeba konstatovat, že odpovědi, které byly v rámci tohoto rozhovoru poskytnuty pplk. PhDr. Bc. Štěpánkovou, LL.M. se shodují s informacemi, které byly pro účely této diplomové práce získány z odborné literatury. Vzhledem k tomu, že v Kriminologickém ústavu Praha působí pouze tři odborní pracovníci, kteří provádí fyziodekční vyšetření pro

potřeby policejní praxe, je možné dojít k závěru, že odpovědi poskytnuté v tomto rozhovoru reflektují reálný postup, podmínky a zásady používané při provádění fyziodetekčního vyšetření.

Závěr

Výslech je v trestním řízení neodmyslitelným důkazním prostředkem. Pro jeho univerzální povahu je nejčastěji používaným a nejrozšířenějším důkazním prostředkem v procesu dokazování a kolikrát je pouze na jeho základě rozhodnuto o vině či nevině. Právě z tohoto důvodu je nesmírně důležité, aby byla výpověď, která je jeho prostřednictvím získána, úplná a pravdivá. Lež a lživá výpověď jsou pro trestní řízení nežádoucím jevem, který je potřeba včas odhalit.

K odhalení lživé výpovědi může sloužit celá řada metod, tato diplomová práce se ovšem zaměřila především na ty, jejichž použití je stále kontroverzním tématem a do dnešního dne ohledně otázky jejich použití nepanuje jednoznačná shoda. Diplomová práce si kladla za cíl analyzovat možnosti využití těchto metod a zhodnotit možnosti použití jejich výsledků jako důkazů v trestním řízení.

První problematikou, které byl v této práci věnován prostor, byla problematika sugestivních a kapiózních otázek. Oba typy těchto otázek jsou při výslechu zakázány. Jak ovšem vyplynulo i z rozhovoru s příslušníky Policie České republiky, ne vždy je používání těchto otázek zcela černobílé. Jen zřídka bývá snahou vyslychajícího využít tyto otázky k tomu, aby od vyslychaného získal doznání nebo informace, které poskytnout nechce. Především v případě sugestivních otázek se velmi často stává, že se vyslychající pouze snaží „oživit“ paměť vyslychanému, například z důvodu velkého časového rozestupu mezi vyšetřovaným skutkem a provedením výslechu. Stejně tak může docházet k pokládání sugestivních otázek v případě, že se vyslychaná osoba velmi dobře neorientuje v odborné problematice či terminologii, která se spáchaným skutkem souvisí. V takovýchto případech může vyslychající v dobrém úmyslu používat příklady k lepšímu porozumění dotazu, které ale mohou zapříčinit, že je otázka sugestivní.

Nejvíce prostoru bylo v rámci této diplomové práce věnováno fyziometrickému vyšetření. Fyziometrické vyšetření, běžně také nazývané detektorem lži, představuje proces, kdy jsou za pomoci snímačů na těle zaznamenávány fyziologické změny lidského organismu na stresovou situaci, která je vyvolána pocitem ohrožení při lživé odpovědi. Tato metoda může mít pro vyšetřování trestných činů velký význam a za dobu jejího využívání pomohla objasnit celou řadu případů. I přes to je otázka využití jejich výsledků jako důkazu v trestním řízení stále ponechána na judikatuře soudů.

Vyšetřovací hypnóza je metoda, při které dochází ke změně stavu vědomí, což napomáhá mimo jiné také k odblokování paměti. Z tohoto důvodu je hypnóza využívána v případech, kdy svědek nemůže z důvodu ztráty paměti vypovídat, ačkoliv by tak učinit chtěl. Využití této metody může pomoci získat ztracené vzpomínky, což může především v případech, kdy se jedná o jediného svědka trestného činu, velmi napomoci průběhu vyšetřování. Stejně jako fyziodekční vyšetření, ani tato metoda není v právním řádu nijak upravena.

I přes to, že jsou obě metody v trestním řízení využívány, k otázce využití jejich výsledků jako důkazu se judikatura staví spíše negativně a nepřipouští je. Zprávu o výsledku a provedení fyziodekčního vyšetření, stejně tak jako výpověď osoby, která byla v průběhu výslechu zhypnotizovaná, nelze jako důkaz použít. Tyto metody jsou proto využívány především v přípravném řízení, kdy mohou pomoci ověřit již získané informace nebo nasměrovat vyšetřovatele k ostatním důkazům. Je ovšem na pováženu, zda by si tyto metody přeci jen nezasloužily právní úpravu, která by nejenom upravila způsob a formu provedení, ale zároveň by jasně určila, zda a popřípadě za jakých podmínek, mohou být výsledky těchto metod využity jako důkaz.

Problematika využití séra pravdy už je o něco jasnější. Tímto názvem je označena řada drog, které různými způsoby působí na lidský organismus, typicky na centrální nervovou soustavu a jejich účinky mohou osobě ztížit lhaní. Nedokážou mu však zcela zabránit. U této metody je ovšem jasné, že je její použití pro trestní řízení v demokratických státech zcela nepřípustné.

Diplomová práce obsahuje nakonec také dva rozhovory jejichž cílem bylo získání poznatků z praxe k předmětné problematice. První z rozhovorů se týká problematiky sugestivních a kapciózních otázek a byl veden s příslušníky Policie České republiky, druhý rozhovor obsahuje odpovědi na otázky ohledně fyziodekčního vyšetření, které poskytla odborná pracovnice z Kriminologického ústavu.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0.

BOUKALOVÁ, Hedvika a Ilona GILLERNOVÁ. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4461-5.

BRUCKNEROVÁ, Eva. *Trestní právo hmotné a procesní*. 5., doplněné a přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2022. ISBN 978-80-280-0067-7.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

DOHNALOVÁ, Z., ŠTĚPÁNKOVÁ, D., KOHOUT, J. *Kdy je účelné využít fyziodetekční vyšetření?* Kriminalistický sborník, 2008.

FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-x.

CHROMÝ, Jakub. *Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení?* Trestněprávní revue, 2006, č. 7.

KOHOUT, Josef a Jana VRANÁ. *Fyziodetekční vyšetření a policejní praxe*. Kriminalistický sborník, 1992, č. 12.

KOHOUT, Josef a Zuzana DOHNALOVÁ. *Fyziodetekční vyšetření – jeho vyžádání a použití*. Kriminalistický sborník, 2000, č. 2.

- KOHOUT, Josef. *Co je to fyziodetekce*. Kriminalistický sborník, 1990, č. 8-9.
- KOHOUT, Josef. *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. Kriminalistika, 2008.
- KOHOUT, Josef. *Ještě k metodě fyziodetekčního vyšetření*. Kriminalistika, 2010, č. 4.
- KOHOUT, Josef. *K některým aspektům metody fyziodetekčního vyšetření*. Kriminalistika, 2009, č. 3.
- KOHOUT, Josef. *K otázce právní úpravy použití polygrafu*. Kriminalistický sborník, 1991, č. 4.
- KOHOUT, Josef. *K praktickému využití fyziodetekčního vyšetření*. Kriminalistický sborník, 1991, č. 5.
- KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.
- KOPA, Martin. Čl. 37 [Právo odepřít výpověď a procesní rovnost]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-812-2.
- MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.
- MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.
- MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.
- MUSIL, Jan. *Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. ISBN 80-7251-080-0.
- MYNAŘÍKOVÁ, Lenka. *Psychologie lži*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5472-7.
- National Research Council. *The Polygraph and Lie Detection*. Washington, DC: The National Academies Press. 2003. ISBN 978-0-309-26392-4, s. 253–258.
- PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-038-3.

PÚRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0.

SKUPLÍK, Tomáš. *Využití vyšetřovací hypnózy v policejní praxi*. Kriminologický sborník, 2016, č. 1.

SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-153-3.

STRAUS, Jiří. *Kriminologická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.

ŠELLENG, Dalibor. *K využití hypnózy při objasňování trestné činnosti*. Kriminologika, 2017, č. 3.

ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana a Zuzana DOHNALOVÁ. *Využití fyziodetekční metody v policejní praxi* [online]. *Drugs & Forensics Bulletin*, 2018. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/drugs-forensics-bulletin-narodni-protidrogove-centraly.aspx>.

VRIJ, Aldert. *Detecting Lies and Deceit: Pitfalls and Opportunities*. 2. ed. Chichester: John Wiley & Sons Ltd, 2008. 978-0-470-51625-6.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Lži, polopravdy a pravda v lidské komunikaci*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0869-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČERMÁK, David a Petr BÍLEK. *O Mostu píší i v Anglii. A asociace radí hráčům: Na detektor nechoďte* [online]. iDNES.cz. Publikováno 5.5.2015 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/fotbal/domaci-souteze/asociace-fifpro-radi-fotbalistum-mostu-at-nechodi-na-detektor-lzi.A150505_143138_fot_dsouteze_dc.

FRITSCHER, Lisa. *The Psychology of Fear* [online]. Verywell Mind. Publikováno 11.4.2023 [cit. 17.06.2023]. Dostupné z: <https://www.verywellmind.com/the-psychology-of-fear-2671696>.

JAROSLAV, Petr. *Pravda vynucená chemií: Jak funguje sérum pravdy?* [online]. 100+1 zahraniční zajímavost. Publikováno 2.2.2017 [cit. 27.08.2023]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/pravda-vynucena-chemii-jak-funguje-serum-pravdy>.

ljš, et. *Petr Kramný na detektoru lži: Oblékal mrtvolu Moniky a Klárky?* [online]. Blesk.cz. Publikováno 13.10.2016 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-pripad-petr-kramny/424277/petr-kramny-na-detektoru-lzi-oblekal-mrtvolu-moniky-a-klarky.html>.

NEWSLAB a Roman POLACH. *Jak funguje detektor lži* [online]. 100+1 zahraniční zajímavost, 2014, č. 7, [cit. 25.08.2023]. Dostupné z: <https://kiosek.epublishing.cz/1001/7-2014>.

ORWIG, Jessica. *'Truth serum' drugs do exist. Here's how medicines like sodium pentothal and scopolamine can manipulate the brain.* [online]. Insider. Publikováno 5.3.2023 [cit. 27.08.2023]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/is-there-such-a-thing-as-truth-serum-2014-10>.

PERDOCH, Jaroslav. *Pláč a odmítnutí viny. Takový byl první den procesu s Petrem Kramným* [online]. Deník.cz. Publikováno 29.6.2015 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: <https://moravskoslezsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/plac-a-odmitnuti-viny-takovy-byl-prvni-den-procesu-s-petrem-kramnym-20150629.html>.

Polygraf – detektor lži. I.D.A. INTERNATIONAL DETECTIVE AGENCY S.R.O. [online]. [cit. 25.08.2023]. Dostupné z: <https://www.idagency.cz/polygraf-detektor-lzi>.

SEDLÁKOVÁ DROŠČÍNOVÁ, Kateřina. *Jak funguje hypnóza? Rozhovor s předním českým hypnoterapeutem Jiřím Zikou* [online]. 100+1 zahraniční zajímavost. Publikováno 20.11.2020 [cit. 28.08.2023]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/jak-funguje-hypnoza-rozhovor-s-prednim-ceskym-hypnoterapeutem-jirim-zikou>.

SLONKOVÁ, Sabina. *Svědectví z detektoru: Tak vypovídal podezřelý o Aničce* [online]. Aktuálně.cz. Publikováno 19.1.2011 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/svedectvi-z-detektoru-tak-vypovidal-podezrely-o-anicce/r~i:article:687914/>.

SRNKOVÁ, Petra. *Detektor lži - 30 let slouží české policii* [online]. Policie České republiky – Kriminální ústav, 2011 [cit. 23.07.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/detektor-lzi-30-let-slouzi-ceske-policii.aspx>.

Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2011 [cit. 29.08.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>.

VaB. *Krutá vražda Aničky Janatkové (†9): Na místě jejího posledního odpočinku vládne smutek i po 10 letech* [online]. Blesk.cz. Publikováno 14.10.2020 [cit. 23.08.2023]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/658185/kruta-vrazda-anicky-janatkove-9-na-miste-jejeho-posledniho-odpocinku-vladne-smutek-i-po-10-letech.html>.

Výroční zpráva za rok 2017. Praha: Kriminální ústav Praha Policie České republiky, 2018. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/kriminalisticky-ustav>.

Seznam použitých právních předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, spisová značka I.ÚS 32/95.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 1992, spisová značka 6 To 12/92.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2015, spisová značka II.ÚS 3651/13.

Seznam ostatních zdrojů

Rozhovor s por. Mgr. Martinou Kopeckou ze dne 21. 4. 2023

Rozhovor s npor. PhDr. Reném Sabolem ze dne 9. 6. 2023

Rozhovor s pplk. PhDr. Bc. Danou Štěpánkovou, LL.M. ze dne 23. 6. 2023

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá výsledkem jakožto nejčastěji používaným a nejrozšířenějším důkazním prostředkem v procesu dokazování. Práce je zaměřena na takzvané sporné metody prověřování výpovědi, které jsou kontroverzní problematikou, na kterou existují rozdílné názory. Cílem této diplomové práce je popis a rozbor vybraných metod, které sice mohou vést k prověření výpovědi, ale názor na jejich použití není stále jednoznačný. Diplomová práce se zaměřuje na problematiku využívání těchto metod a zhodnocení možnosti jejich použití v trestním řízení.

Diplomová práce je rozdělena na dvě hlavní části. První z nich je část teoretická, která se dále dělí na dvě velké kapitoly. První kapitola se věnuje obecně výsledku jakožto důkaznímu prostředku, vymezuje tento pojem a popisuje jeho přípravu, průběh a dokumentaci. Rovněž jsou zde uvedeny různé druhy výslechnů, a to včetně specifických požadavků při výslechu dětí. V neposlední řadě upravuje tato kapitola také věrohodnost výpovědi.

Druhá kapitola je zaměřena na sporné a nepřijatelné metody prověřování pravdivosti výpovědi a jsou zde popsány a rozebrány sugestivní a kapciózní otázky, fyziodefekční vyšetření, vyšetřovací hypnóza a v neposlední řadě také sérum pravdy.

Druhou částí diplomové práce je část praktická, která obsahuje dva rozhovory. První rozhovor se týká sugestivních a kapciózních otázek, druhý rozhovor je zaměřen na problematiku fyziodefekčního vyšetření.

Klíčová slova: výslech, fyziodefekční vyšetření, vyšetřovací hypnóza

Abstract

This thesis deals with interrogation as the most commonly and widely used means of evidence. The thesis focuses on the so-called questionable methods of verification of testimony, which is a controversial issue on which there are different opinions. The aim of this thesis is to describe and analyse selected methods which can lead to the verification of testimony, but the opinion on their use is still not clear. The thesis focuses on the issue of the use of these methods and the evaluation of the possibility of their use in criminal proceedings.

The thesis is divided into two main parts. The first is the theoretical part, which is further divided into two large chapters. The first chapter is devoted to interrogation in general, defines this term and describes its preparation, course and documentation. It also outlines the different types of interviews, including the specific requirements for interviewing children. Finally, this chapter also covers the credibility of testimony.

The second chapter focuses on questionable and inadmissible methods of verifying the truthfulness of testimony and describes and discusses suggestive and captious questions, physiodetectational examination, investigative hypnosis, and truth serum.

The second part of the thesis is the practical part, which includes two interviews. The first interview is about suggestive and captious questions, the second interview is focused on physiodetectational examination issues.

Keywords: interrogation, physiodetectational examination, investigative hypnosis